

**ALTINCI ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
V SESSİYASI İCLASININ**

PROTOKOLU № 55

*Milli Məclisin iclas salonu.
21 may 2021-ci il.*

*İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
Sədri Sahibə Qafarova sədrlik etmişdir.*

İclasda Milli Məclisin 110 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	103
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

*Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Dadaşov İlqar Ağababaş oğlu,
Əhmədov Əhməd Abbas oğlu,
Əliyev Ələsgər Əliabbas oğlu,
Kərimov Fərhad Abdulkərim oğlu,
Kərimov Səyyad Əli oğlu,
Mövsümov Nazim Rasim oğlu,
Nağıyev İman Məmməd oğlu,
Rəcəbov İlkin Əbülfəz oğlu.**

*Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin
hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Allahverdiyev Əli Kərim oğlu,
Qurbanov Yusifəli Süleyman oğlu.**

*Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin
hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Babayev Zəki Baba oğlu,
Bəktəşi Səadət İnayət qızı,
Əkbərov Mübariz Dösməmməd oğlu,
Həmidov Həmid Üzeyir oğlu,
Hüseynov Azər Soltanhəmid oğlu,
İbrahimli İbrahim Adil oğlu,
Tağızadə Mirzə Nəsim oğlu.**

*Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin
hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Hüseynov Salman Bilal oğlu,
Hüseynov Mirbahəddin Mirdamət oğlu.**

*Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsinin
hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Ağayev Rəşadət Əhməd oğlu,
Dəmirov İlqar Kamal oğlu,
Paşayev Tofiq Temir oğlu.**

*Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin
hakimi vəzifəsində namizəd:*

Quliyev Nuru Nadir oğlu.

*Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin
Hakimi vəzifələrində namizədlər:*

**Abdullayev Vəli Əsgər oğlu,
Allahyarov Zaur Mirzağa oğlu,
Bağırov Məhəmməd Ənvər oğlu,
Mayılov Samir İlham oğlu.**

Sahib Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin rəisi vəzifəsini icra edən.

Əhməd Həsənov, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin şöbə müdiri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

2. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

3. Bakı Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

4. Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

5. Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

6. Şəki Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

7. Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

8. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz (MSİBM) arasında MSİBM-in Azərbaycan Respublikasında statusuna dair” Sazişin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

9. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

10. “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 1 fevral tarixli 541-IIIQ nömrəli Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

11. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

12. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

13. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanu-

nunun layihəsi (ikinci oxunuş).

14. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

15. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

16. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

17. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

18. “Tibbi sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

19. “Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

20. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

21. Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 886 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin qarnizon və qarovul xidmətləri nizamnaməsi”ndə, 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə, 1997-ci il 3 oktyabr tarixli 377-IQ nömrəli Qanunu

ilə təsdiq edilmiş “Hərbi xidmətkeçmə haqqında Əsasnamə”də, “Vətən uğrunda həlak olanların xatirəsinin əbədləşdirilməsi haqqında”, “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması haqqında”, “Gənclər siyasəti haqqında” və “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnindən istifadə qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

22. “Məşğullüq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

23. Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Enerji resurslarından istifadə haqqında”, “Yerin təki haqqında”, “Qaz təchizatı haqqında”, “Energetika haqqında”, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Qeyd. 2020-ci ilin mart ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı COVID-19 koronavirusunun törətdiyi yoluxucu xəstəliyi pandemiya elan etmişdir. Bu pandemiya qarşı ölkəmizdə həyata keçirilən tədbirlərlə əlaqədar Milli Məclisin 21 deputatı plenar iclas salonunun lojasında əyləşdiyinə görə əl qaldırmaqla səs vermişdir.

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Zahid Oruc, Hikmət Məmmədov, Fəzail Ağamalı, Bəhruz Məhərrəmov, Naqif Həməzəyev, Əli Məsimli, Vahid Əhmədov, Sahib Alıyev, Fazil Mustafa, Razi Nurullayev, Musa Qasımlı

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 11.08 dəq.)

Lehinə 104

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 104

Nəticə: Qəbul edildi

1. Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Nizami Səfərov, Qüdrət Həsənzadə, Razi Nurullayev, Fəzail Ağamalı, Jalə Əliyeva, Sabir Rüstəmxanlı, Siyavuş Novruzov, Aydın Mirzəzadə, Etibar Əliyev, Ziyafət Əsgərov, Jalə Əhmədova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.17 dəq.)

Lehinə 106

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

2. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.17 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

3. Bakı Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.18 dəq.)
Lehinə	107
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	108
Nəticə: Qəbul edildi	

4. Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.19 dəq.)

Lehinə 107

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

5. Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.19 dəq.)

Lehinə 107

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 107

Nəticə: Qəbul edildi

6. Şəki Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.20 dəq.)

Lehinə 109

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

7. Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi qərarının layihəsi.

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Qərar qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.20 dəq.)
Lehinə	109
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	109
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz (MSİBM) arasında MSİBM-in Azərbaycan Respublikasında statusuna dair” Sazişin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Razi Nurullayev, Siyavuş Novruzov, Sabir Rüstəmxanlı

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.36 dəq.)
Lehinə	104

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	104
Nəticə: Qəbul edildi	

9. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi.

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 12.39 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

10. “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 1 fevral tarixli 541-IIIQ nömrəli Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Məsimli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.41 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.43 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.43 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.44 dəq.)

Lehinə 99

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

11. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.42 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.44 dəq.)

Lehinə	97
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 12.45 dəq.)

Lehinə	97
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	100

Nəticə: Qəbul edildi

12. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.48 dəq.)

Lehinə 97

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 99

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 1-ci və 2-ci maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.49 dəq.)

Lehinə 98

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: 3-cü və 4-cü maddələr qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.50 dəq.)

Lehinə 101

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 101

Nəticə: Qəbul edildi

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.50 dəq.)

Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

13. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.48 dəq.)

Lehinə	97
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 1-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.51 dəq.)

Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 2-ci maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.52 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: 3-cü maddə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.52 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.53 dəq.)

Lehinə	102
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	102
Nəticə: Qəbul edildi	

14. “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Rzayev

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.54 dəq.)

Lehinə	101
--------	-----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	101
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	101
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

15. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli, Razi Nurullayev, Rəşad Mahmudov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.07 dəq.)
Lehinə	100

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

16. “Dövlət satınalmaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Tahir Mirkişili, Zahid Oruc, Razi Nurullayev, Aydın Hüseynov, Etibar Əliyev, Qüdrət Həsənquliyev, Fazil Mustafa

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.31 dəq.)

Lehinə	90
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

17. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 15.33 dəq.)

Lehinə	94
--------	----

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

18. “Tibbi sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Əhliman Əmiraslanov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri	(saat 15.35 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

19. “Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Arzu Nağıyev, Qüdrət Həsənzadə, Sahib Alıyev, Musa Qasımlı, Ziyafət Əsgərov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri	(saat 15.48 dəq.)
Lehinə	89
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

20. Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Arzu Nağıyev, Azər Badamov, Elman Məmmədov, Qənirə Paşayeva

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.03 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

21. Azərbaycan Respublikasının 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 886 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin qarnizon və qarovul xidmətləri nizamnaməsi”ndə, 1994-cü il 23 sentyabr tarixli 887 sayılı Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Daxili xidmət nizamnaməsi”ndə, 1997-ci il 3 oktyabr tarixli 377-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Hərbi xidmətkeçmə haqqında Əsasnamə”də, “Vətən uğrunda həlak olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında”, “Tarix və mədəniyyət abidələrinin qorunması

haqqında”, “Gənclər siyasəti haqqında” və “Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himnindən istifadə qaydaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Sahibə Qafarova

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.04 dəq.)
Lehinə 93
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 93
Nəticə: Qəbul edildi

22. “Məşğulluq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Sahibə Qafarova, Etibar Əliyev, Əli Hüseynli, Qənirə Paşayeva, Musa Quliyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 16.18 dəq.)
Lehinə 96
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 0
İştirak edir 96
Nəticə: Qəbul edildi

23. Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Enerji resurslarından istifadə haqqında”, “Yerin təkli haqqında”, “Qaz təchizatı haqqında”, “Energetika haqqında”, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Əli Hüseynli, Tahir Rzayev, Elman Nəsirov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvərmənin nəticələri (saat 16.25 dəq.)

Lehinə 96

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 96

Nəticə: Qəbul edildi

**Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisinin Sədri**

Sahibə Qafarova

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

21 may 2021-ci il. Saat 11.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Sədri
Sahibə Qafarova sədrlik edir*

Sədrlik edən. Xoş gördük, hörmətli deputatlar, hörmətli media nümayəndələri və hörmətli qonaqlar! Hörmətli həmkarlar, iclasa başlamazdan öncə bir məlumatı sizinlə bölüşmək istəyirəm. Bildiyiniz kimi, mənim rəhbərliyimlə Milli Məclisin nümayəndə heyəti mayın 17-dən 19-dək İtaliya Respublikasında rəsmi səfərdə olmuşdur. Səfər zamanı İtaliya Senatının Sədri xanım Maria Elisabetta Alberti Kasellati, İtaliya Deputatlar Palatasının Sədri cənab Roberto Fiko, İtaliya xarici işlər və beynəlxalq əməkdaşlıq naziri cənab Luici Di Mario, İtaliya Xarici İşlər və Beynəlxalq Əməkdaşlıq Nazirliyinin dövlət katibi, Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasında İqtisadi Əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın həmsədri cənab Manlio Di Stefano, eləcə də İtaliya-Azərbaycan dostluq qrupunun və İtaliya-Azərbaycan Dostluq Assosiasiyasının üzvləri ilə görüşlər keçirilmişdir.

Hörmətli həmkarlar, səfər zamanı keçirilən görüşlərdə

və aparılan danışıqlarda Azərbaycanla İtaliya arasında münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq ruhu daşdığı bəyan edilmişdir. Bu sahədə iki ölkənin dövlət başçılarının qarşılıqlı səfərləri mühüm rol oynayır. İtaliya Prezidenti cənab Sercio Mattarellanın 2018-ci ildə Azərbaycana rəsmi səfəri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2020-ci ildə İtaliyaya dövlət səfəri zamanı mühüm sənədlər, o cümlədən “Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasında Çoxölçülü Strateji Tərəfdaşlığın gücləndirilməsinə dair Birgə Bəyannamə” imzalanmışdır.

İkitərəfli münasibətlərin inkişafında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi ilə Heydər Əliyev Fondunun xüsusi rolu vurğulanmışdır. Müsahiblərimiz bildirmişlər ki, İtaliyada Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyəti yaxından izlənilir və təqdirlə qarşılır. TAP layihəsinin reallaşmasının əhəmiyyəti və bunun Azərbaycan üçün Avropaya “giriş qapısı” hesab olunması qeyd edilmişdir. İkitərəfli əlaqələrin inkişafına parlament diplomatiyasının böyük töhfə verdiyi barədə ümumi fikir ifadə olunmuşdur.

Hörmətli həmkarlar, bütün görüşlərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə xalqımızın apardığı 44 günlük Vətən müharibəsi barədə İtaliya tərəfinə ətraflı məlumat verilmişdir. Qeyd edilmişdir ki, Qarabağ münaqişəsi artıq tarixə çevrilmişdir. Hazırda Ermənistanın işğalından azad edilmiş ərazilərdə yeni dövr – yenidənqurma və bərpa işləri dövrü başlanmışdır.

Hörmətli həmkarlar, yəqin, xatırlayırınsınız, ötən il İtaliya Senatının və Deputatlar Palatasının iki nümayəndə heyəti Azərbaycanda səfərdə olmuş, erməni işğalçılarının

Gəncədə, Ağdamda törətdikləri dağıntıları öz gözləri ilə müşahidə etmişlər.

Qeyd edirəm ki, İtaliyada keçirdiyimiz görüşlərdə münaqişə başa çatdıqdan sonra da Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqə tutduğu, minalanmış ərazilərin xəritələrini təqdim etmədiyi, münaqişə bitdikdən sonra Qarabağda saxlanılan terrorçuları “hərbi əsirlər” kimi təqdim etməyə çalışdığı nəzərə çatdırılmışdır.

Hörmətli həmkarlar, İtaliya tərəfinə həmçinin bildirildi ki, hazırda Azərbaycan öz suveren hüququndan istifadə edərək Ermənistanla sərhədlərin delimitasiyasını həyata keçirir. Lakin Ermənistan bu məsələdə də qeyri-konstruktiv mövqə nümayiş etdirərək yersiz hay-küy qaldırır, saxta məlumatlar yaymaqla dünya ictimaiyyətini aldatmağa çalışır. Bununla əlaqədar bizim tərəfimizdən qeyd edildi ki, Azərbaycan heç bir maneəyə baxmayaraq, 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli bəyanatın bütün bəndlərinin tam icrasını təmin etmək əzmindədir. Yeri gəlmişkən, qeyd edirəm ki, İtaliya tərəfi də adıçəkilən bəyanatın bütünlüklə icra edilməsində maraqlı olduğunu ifadə etmişdir.

Hörmətli həmkarlar, düşünürəm ki, Azərbaycan parlament nümayəndə heyətinin İtaliyaya səfəri iki ölkə arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olduğunu bir daha nümayiş etdirmişdir. Səfər iki dost ölkə arasında iş birliyinin daha da gücləndirilməsi üçün böyük potensial olduğunu da göstərmişdir.

Mən bir məqamı da nəzərinizə çatdırmaq istərdim. Bildiyiniz kimi, dünən Avropa parlamentində “Ermənistan və Azərbaycan arasında sonuncu münaqişədən sonra hərbi əsirlər” adlı bir qətnamə qəbul edilib. Təəssüf olsun ki, qətnamə Ermənistanın və erməni lobbisinin yalanları əsasında formalaşmışdır. Bu qətnamədə Azərbaycana qarşı

irəli sürülən qərəzli iddialar heç bir reallığı əks etdirmir. 30 il idi ki, torpaqlarımız Ermənistan tərəfindən işğal edilmişdi, lakin özünü demokratik dəyərlərin qoruyucusu hesab edən Avropa parlamenti buna susurdu. 1 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün taleyinə də səssiz qalırdı. Bu gün isə erməni təbliğatının təsiri altında Azərbaycana qarşı belə bir sənəd qəbul edilib. Təbii ki, sözügedən qətnamə bizim üçün heç bir əhəmiyyət kəsb etmir, demək olar ki, bir kağız parçasıdır, heç bir hüquqi dəyəri yoxdur və Avropa İttifaqının Azərbaycana və regiona dair siyasətini əks etdirmir.

Azərbaycan Avropa İttifaqı ilə münasibətlərin hərtərəfli inkişafında maraqlıdır. Bu münasibətlər strateji tərəfdaşlıq əsasında genişlənir. Qeyd edirəm ki, Avropa parlamentində bəzi qərəzli qrupların söyləri Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa xələl gətirə bilməyəcəkdir.

Hörmətli həmkarlar, mən bu məlumatları sizinlə bölüşmək istəyirdim. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

İndi isə xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçin.

Qeydiyyat	(saat 11.08 dəq.)
İştirak edir	84
Yetərsay	83

Şakir müəllim, siz də məlumat verin.

Ş.Şabanov, *Milli Məclis Aparatının Milli Məclisin, komitələrin və komissiyaların işinin təşkili şöbəsi müdirinin müavini.*

Qeydiyyatdan 19 deputat keçmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Yetərsay var. İclasa başlaya bilərik.

Hörmətli deputatlar, gündəlik sizə paylanıb. Buyurun, gündəliyə də münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 11.08 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Gündəlik qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim 30 dəqiqəmiz var. Gündəmdə və gündəlikdə olan məsələlərlə bağlı kim çıxış etmək istəyirsə, buyursun, yazılsın.

Zahid Oruc. Buyurun, Zahid müəllim.

Z.Oruc. Hörmətli Sədr, hörmətli Məclis üzvləri, Ermənistan İstintaq komitəsinin ötən ilin 22 dekabr tarixli məlumatına əsasən fərariyyət eləyən 1358 nəfərə cinayət işi qaldırılıb. Sonra məlumat qapalı saxlanılıb. Lakin qeyri-rəsmi mənbələr ittiham olunanların 10 min nəfərə yaxın olduğunu bildirir. Qarabağda yaşayan və xalqımıza qarşı təcavüzkarlıq etməyən, əlinə silah götürməyən və “atəş” əmrini yerinə yetirməyən, döyüş meydanını tərk edən ermənilərin cəzalandırılmasına dövlətimiz hüquqi-siyasi qiymət verməlidir, həmçinin döyüşməkdən imtina etdikləri üçün xəyanətdə suçlandırılan şəxslərin həbsini pisləyə bilər. Əslində, süngü gücünə səngərə gətirilən minlərcə adamın döyüşməməsi torpaqların kimə məxsus olduğunu göstərən faktdır. Eyni zamanda, sual olunur: Vuruş-

maqdan imtina edən erməni hərbcilərin əsas arqumenti nə olub? Cavab erməni əsgərləri tərəfindən verilib. Onlar deyirlər ki, göydən od yağdı və yoldaşlarımız külə çevrilirdi. Bu, bir tərəfdən, Azərbaycan Ordusunun gücünün etirafı, digər tərəfdən, faktiki olaraq, Qarabağda döyüslərə cəlb olunan 40 minə qədər hərbcinin 5–6 mini məhv olubsa, 10 mindən çox yaralı varsa, yerdə qalanların da az qala 30 faizi fərarilikdə ittiham olunursa, deməli, Ermənistan siyasi hakimiyyəti öz vətəndaşları ilə müharibə vəziyyətindədir. Nəinki savaşı vaxtı, sülh dövründə də Ermənistan da fərarilik geniş yayılmışdı.

Qarabağda demografik ölüm yaşandığını, azərbaycanlılarla birgə olduqları vaxt saylarının artdığını, işğal illərində isə azaldığını, qızların sayının oğlanlardan çox olmasının müharibə ilə bağlılığını Prezident Armen Sarkisyan “RBK Daily”-yə müsahibəsində etiraf eləmişdir. Minlərcə şəxsə cinayət işinin açılması Ermənistan məhkəməsi tərəfindən sübutdur ki, yüz il əvvəlki andraniklərin, njdələrin varisi sayılan ordunun fərariləri qəhrəmanlardan çoxdur. Ona görə də bizim həbsxana erməni hərbciləri üçün təhlükəsiz yerdir. Ermənistanın hərbi generalı Levan Stepanyan deyir ki, hamını həbsə ata bilməzlər. Halbuki onlarca siyasətçinin fərariliyi olan yerdə hərbciləri günahlandırmaq doğru deyil. Baxın, Sarkisyan qarşıdakı parlament seçkilərinə qatılmayacaq. Bu, hərbi məğlubiyyətin birbaşa nəticəsidir. Ən böyük fərarilər də Sarkisyanla Koçaryandır.

Vətən müharibəsində hərbcilərimiz arasında fərarilik olmayıb. Bu fakt qələbəmizin ən böyük şərtlərindən biridir. Biz hətta ölkəmizdə yaşayan ermənilərin içərisindən bir nəfəri zorla aparıb ön cəbhədə süngünün qabağında öz millətindən olanlara atəş açmağa məcbur eləməmişik. Lakin Ermənistan hakimiyyəti öz vətəndaşlarına qarşı güc

tətbiq eləyir. Biz Strasburqda, Brüsseldə, Vaşinqtonda özlərinin əsir adlandırdıqları şəxslərə görə Bakıya qarşı etiraz aksiyası keçirənləri öz soydaşlarına Ermənistanda fərarilik damğası ilə cinayət işi açan hakimiyyətin üstünə getməyə çağırırıq. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Hikmət Məmmədov. Yuxarı cərgədən Bəhrüz Məhərrəmov hazırlaşsın.

Şakir müəllim, 2 nəfər yazılıb. Ondan sonra heç kim yazılmasın. Çünki Zahid müəllimlə birgə ancaq 10 nəfər çıxış edəcək.

Hikmət Məmmədov, buyurun.

H.Məmmədov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, doğrudan da, Azərbaycanın Avropa İttifaqına üzv olan hər bir ölkə ilə münasibətləri olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusən yeni reallıqda yeni yanaşmalar tələb olunur və bu yanaşmalar regiondakı və dünya ölkələrinin Azərbaycanın yaratdığı yeni reallığı qəbul etməsi kontekstində bir daha aktualdır. Ona görə də, xanım Spiker, Sizin İtaliyaya səfəriniz və bununla bağlı verdiyiniz məlumatlar qiymətlidir. Mən düşünürəm ki, səfəriniz boyu bu, Azərbaycan mediasının, ictimai rəyin diqqət mərkəzində oldu. Siz İtaliya–Azərbaycan münasibətlərinin perspektivlərini yüksək qiymətləndirdiniz. Dediniz ki, hələ çox böyük potensial var. Bu da, şübhəsiz ki, qiymətlidir.

Bir gün öncə Azərbaycanda Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin regionumuzun gələcəyi və onun perspektivləri ilə bağlı mühüm bir tədbiri keçirildi. Azərbaycan Prezidenti bu tədbirdəki müzakirələrdə iştirak etdi. Dövlət başçısı öz nitqində Cənubi Qafqazda yaratdığı yeni reallığı bu tədbir vasitəsi ilə qlobal kontekstdə yenidən təqdim etdi və mühüm tezislər irəli sürdü. Onlardan biri bundan

ibarət idi ki, yeni reallıq yeni yanaşma tələb edir və bu yeni yanaşmaya hamı adaptasiya olmalıdır. Azərbaycan Prezidenti mühüm bir mesaj verdi ki, müharibə artıq arxada qaldı, biz gələcəyə baxmalıyıq. Dövlət başçısı bu kontekstdə daha detallı məsələlərə toxunaraq qeyd etdi ki, Azərbaycan Cənubi Qafqazda mümkün birgə yaşayışa hazırdır. Hətta Ermənistanla sülh sazişi imzalamağa hazırdır. Mən düşünürəm ki, bu, Azərbaycanın mövqeyinin dünyaya bəyan edilməsi idi. Biz müharibə istəmirik. Biz sülhsevər ölkəyik. Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan torpaqlarını 30 il işğal altında saxlamasına baxmayaraq, biz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etdik. Ancaq biz yenə də beynəlxalq hüquqla tanınan sərhədlərimiz çərçivəsində Ermənistanın ərazi bütövlüyünü tanımağa, onunla sülh sazişi imzalamağa hazırıq.

Mən düşünürəm ki, verilən mesaj dünya ölkələri, beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən düzgün qəbul edilməli və bu istiqamətdə addımlar atılmalıdır. Biz bilirik ki, münaqişənin davam etdiyi, Azərbaycan torpaqları işğal altında qaldığı dövrdə ATƏT-in Minsk qrupu müxtəlif çağırışlar edirdi, xalq diplomatiyası, parlament diplomatiyası etimad mühitinin yaradılması, ictimai etimad mühitinin yaradılması ilə bağlı müxtəlif qeyri-adi, diplomatik üsullar təklif edirdi. Əlbəttə, o vaxt – Azərbaycan torpaqlarının işğal altında olduğu zaman bu, mümkün deyildi. Bu gün işğal faktı aradan qaldırılıb. Dolayısı ilə ATƏT-in Minsk qrupunun BMT tərəfindən ona verilən missiyası artıq sona çatıb. Ona görə də mən düşünürəm ki, yeni çağırışlar məhz bundan ibarət olmalıdır ki, ictimai etimad mühiti yaratmaq üçün ATƏT-in Minsk qrupu öz fəaliyyətini bu istiqamətdə...

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Hikmət müəllim.

Fəzail müəllim, deyəsən, sualınız var.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. 1 dəqiqə. Buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, mən bir təkliflə çıxış etmək istəyirəm. Bu gün Azərbaycana qarşı ayrı-ayrı dövlətlərin haqsız və xoşagəlməz münasibətlərinə Milli Məclisin bütövlükdə münasibət bildirməsinə, düşünürəm, ehtiyac var. Ölkə Prezidenti səviyyəsində, Sahibə xanım, Sizin səviyyənizdə, həqiqətən, ciddi işlər aparılır. Mən xahiş edirəm, növbəti iclasımızda bunu nəzərə alınız. Fransanın Azərbaycana qarşı “ağını çıxardığı” münasibət və digər məsələlərlə bağlı bir saatlıq müzakirə təşkil olunsun və bununla bağlı konkret sənəd qəbul edilsin. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Bəhrüz Məhərrəmov. Buyurun.

B.Məhərrəmov. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Əziz həmkarlar, ərazi bütövlüyümüz çərçivəsində Ermənistan istiqamətində tərəflərin hər birində olan xəritələr əsasında sərhəd mühafizə sisteminin gücləndirilməsi işimizin siyasiləşdirilməsinin şahidi olmaqdayıq. Bir tərəfdən, məğlub Ermənistan və ona açıq dəstək verən mürtəcə qüvvələrin uğursuz səylərini, həmçinin təəssüf ki, daxilədən Azərbaycanın mövqeyini zəiflətməyə çalışan antimilli qüvvələrin cəhdlərini müşahidə etməkdəyik. Aydınadır ki, sərhəd həssas məsələdir. Hətta dost ölkələr belə sərhədlərin delimitasiyasını gərgin müzakirələr fonunda uzun müddət davam edərək aparırlar. Nəzərə alsaq ki, Ermənistanı məğlub etmişik, cənab Prezidentin də dediyi kimi, artıq Ermənistan ordusu yoxdur. Biz bu ölkənin hərbi potensialını, ümumiyyətlə, döyüş ruhunu məhv etmişik. Əlbəttə, Ermənistanla sərhədlə bağlı proseslərin mübahisəsiz keçəcəyini düşünmək sadələşmə olardı. Lakin heç

kimdə şübhə olmamalıdır ki, proseslərin gedişatını nəzarətdə saxlamaq üçün lazım olandan qat-qat artıq güc və imkanlarımız var və cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə istisnasız olaraq Azərbaycanın milli maraqları çərçivəsində bu problem həll ediləcək.

Burada təəssüf doğuran bir məqam var ki, 30 il işğal faktoruna, insanlıq əleyhinə törədilən müharibə cinayətlərinə göz yumanlar, habelə məscidlərin dağıdılmasına, orada donuz saxlanmasına, məscidlərə gedən yolların minəlanmasına səssiz qalanlar Ermənistan sərhədlərinin dırnaqarası bütövlüyündən narahat olmağa başlayıblar. Bu gün elə mənzərə yaradırlar ki, sanki Azərbaycan təcavüzkardır, Ermənistan isə 30 il təcavüzə məruz qalandır. Bu mövqe, sadəcə, ikrah doğurur. Bu, qəbuledilməzdir və bölgədə sabitlik, əməkdaşlıq mühitinə zərbə vurur. Xarici qüvvələri haradasa başa düşdük. Güclənən Azərbaycan kimlərə isə sərf etməyə bilər. Bəs eyni mövqenin Azərbaycanın daxilində səsləndirilməsi nə deməkdir?

Bu gün “Antimillî şura” adlanan qurum öz resurslarında açıq formada xəyanət tezisləri yaymaqla məşğuldur. Təsəvvür edin, sərhəd mühafizə sisteminin gücləndirilməsi işini Azərbaycanın torpaq iddiası, zorla torpaq almaq cəhdi kimi qələmə verirlər. Yaxud təzə bir tezis əmələ gəlib. Bunlar insanların beyninə yeritmək istəyirlər ki, guya Zəngəzur dəhlizi əvvəldən açıq idi, Azərbaycan istəməsə də, bu dəhliz açılacaqmış. Siz hakimiyyət dövründə qorxudan Bakıdan Gəncəyə gedə bilmirdiniz. İndi Zəngəzur üzərində Naxçıvana tarixi dəhliz açılır, türk dünyası birləşir. Nədən narazısınız? Bu, artıq müxalifətçilik deyil, dövlət maraqlarının hakimiyyət iddiasına qurban verilməsidir.

Hörmətli Sədr, mən vaxt imkanından istifadə edib bizi narahat edən, daha doğrusu, Biləsuvar, həqiqətən, ciddi

problemə çevrilən bir məsələni də gündəmə gətirmək istəyirəm. Yəqin ki, kənd rayonlarından olan həmkarlarım da təsdiq edər. Bu gün xeyli sayda torpaqsız kəndlilərimiz var. Torpaqlar ayrı-ayrı şəxslər tərəfindən müxtəlif vaxtlarda zəbt olunub və ya sui-istifadə ilə tutulub. İnsanlar var ki, 100 hektarla əkin və öyrüş sahələrinə sahibdirlər. Ailələr də var ki, 30 sot pay torpağının ümidinə qalıb və bu da yoxdur. Mən təmsil etdiyim Biləsuvarda hər görüşdə bununla bağlı müraciətlər alıram. Sahibə xanım, əgər Siz də uyğun bilsəniz, təklif edirəm ki, aidiyyəti komitədə bunun kimi analoji şikayətlər alan digər deputatlarımızla və hökumət nümayəndələri ilə bir dinləmə keçirək. Nəzərə alaq ki, kənd yerində əkinçinin torpaqsız, maldarın öyrüşsüz yaşaması mümkün deyil. Bu mənada problemin tez bir zamanda çıxış yolu tapılmalıdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Yuxarı cərgədən Naqif Həməzəyev.

N.Həməzəyev. Hörmətli Sahibə xanım, ilk növbədə mən Sizin rəhbərlik etdiyiniz nümayəndə heyətinin İtaliyaya uğurlu səfəri zamanı Azərbaycanın haqq səsinə dünyaya çatdırdığımız üçün təşəkkürümü bildirirəm və Sizi təbrik edirəm.

Dəyərli həmkarlar, bildiyiniz kimi, ötən 1 il ərzində Azərbaycan pandemiya ilə mübarizədə nümunə sərgiləyə bildi. Şükürlər olsun ki, biz bu dövrü az itki ilə arxada qoya bildik. Yanvar ayından başlayaraq Azərbaycanda vaksinasıya tədbirləri həyata keçirilir. Digər ölkələrdən fərqli olaraq bizdə peyvəndlənmə ilə bağlı heç bir problem yoxdur. Ancaq sosial şəbəkələr və ümumiyyətlə, ictimaiyyət nümayəndələrinin haqlı narazılıqlarını nəzərə alsaq, deyə bilərik ki, açıq havada maskalardan istifadə müəyyən dərəcədə çətinlik yaradır. Mən düşünürəm ki, həm yolux-

ma sayının azalmasını, həm də peyvəndlənmənin uğurla həyata keçirilməsini nəzərə alaraq iyun ayının 1-dən etibarən açıq havada, ən azından, parklarda, insanların istirahət etdikləri, yürüş etdikləri yerlərdə maskalardan istifadəni aradan qaldıra bilərik. İnanıram ki, bu, vətəndaşlarımızın tərəfindən çox müsbət qarşılanacaqdır. Yəqin ki, biz özümüz də bu problemlə qarşılaşmışıq.

Həmçinin müəyyən məhdudiyətlər, say məhdudiyətləri hələ də tətbiq edilir. Toyların və yasların keçirilməsinə də icazə verilsə, çox yaxşı olardı. Çünki bu, müəyyən dərəcədə narazılıq yaradır. 1 ildən artıqdır ki, bizim nişanlı olan cütlüklərimiz hələ də ailə qura bilmirlər. Düşünürəm ki, bu məsələlərə də baxıla bilər. Əgər restoranlarda insanlar toplaşa bilirsə, müəyyən say məhdudiyəti tətbiq edilirsə, məncə, toyların da keçirilməsinə icazə verilməlidir. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Əli Məsimli. Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Mən əhalinin aztəminatlı təbəqəsini çox narahat edən bir məsələ barəsində danışmaq istəyirəm. Söhbət son vaxtlar qiymətlərin yenə də süni surətdə sürətlə artmasından gedir. Bunu iki amillə əsaslandırırırlar. Birinci amil bazar iqtisadiyyatıdır, tələb və təklifdir. Bazar iqtisadiyyatı, tələb, təklif abstrakt xarakter daşımır, o, tədiyyə, yəni ödəniş xarakterli tələbdir. Azərbaycanda əhalinin gəlirləri aşağı düşür. Əhalinin gəlirləri aşağı düşürsə, deməli, ödəniş qabiliyyətli tələb də aşağı düşür. Deməli, bu amil işləmir.

İkinci, dünyada qiymətlərin qalxması amilini əsas gətirirlər. Baxaq, görək, postsovet məkanında qiymətlər 2 faizədək, ancaq Azərbaycanda inflyasiya 4 faizdən yüksək qalxıb. Sənaye istehsalçılarının məhsullarının qiymətləri

MDB məkanında 1,5 faiz aşağı düşüb, Azərbaycanda isə 25 faiz artıb. Bu, fantastik bir rəqəmdir. Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə aidiyyəti orqanlar fəaliyyətlərini gücləndirməlidirlər. Bunu inzibati yolla aradan qaldırmaq mümkün deyil. Burada inhisarçılığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi çox vacibdir.

İkinci amil isə ondan ibarətdir ki, bir sıra marketlər artıq süni qiymət artımının mənbəyinə çevrilirlər. Belə ki, həmin marketlər malları götürəndə istehsalçıdan əlavə pul alırlar və istehsalçı da bunu ödəmək üçün faktiki surətdə onu məhsulun qiymətinin üzərinə qoyur. Beləliklə, həmin ödənişləri də xalq ödəməli olur. Bu da əhalinin aztəminatlı təbəqəsinin həyat səviyyəsinə həddən artıq mənfi təsir göstərir. Necə təsir göstərir? 1 faiz qiymətin süni surətdə artması Azərbaycan ailələrinə ayda 34 milyon manatlıq, ildə 400 milyon manatlıq zərbə vurur. İndiki ərzaq məhsullarının qiyməti əgər 10 faiz artıbsa, onun cəmi 2 faizi Azərbaycan iqtisadiyyatından, 3 faizi isə xaricdən maşınların üstündə gələndir. Amma 5 faiz süni surətdə monopolistlər, onların əlaltıları, onlarla birgə işləyənlər, bir də süni qiymət mənbəyinə çevrilmiş həmin marketlər vasitəsi ilə həyata keçirilir ki, bu da Azərbaycan ailəsinə milyardlarla ziyan vurur. Aidiyyəti orqanları bu istiqamətdə ciddi tədqiqatlar aparıb tədbirlər görməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim.

Vahid Əhmədov. Vahid müəllim, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun, Sahibə xanım. Siz İtaliya səfəriniz barədə geniş məlumat verdiniz. Mən bu səfəri yüksək qiymətləndirirəm. Çünki İtaliya Azərbaycanın xarici ticarətdə bir nömrəli müttəfiqidir. Azərbaycan neftinin ixracı məhz İtaliya vasitəsi ilə Avropa dövlətlərinə çatdırılır.

Burada qeyd olundu. Son vaxtlar Azərbaycana qarşı çox ciddi təhdidlər baş verməkdədir. Çünki Azərbaycanın 44 günlük müharibədə zəfərini bir sıra dövlətlər həzm edə bilmirlər və Azərbaycana qarşı müəyyən məsələlərdə təhdidlər, təzyiqlər göstərirlər, amma bunların heç birinin əhəmiyyəti yoxdur. Cənab Prezident dünən bu məsələlərə bir daha aydınlıq gətirdi, Zəngəzurla əlaqədar məsələyə toxundu və qeyd etdi ki, Zəngəzur dəhlizi avtomobil yolu dekabrın axırına qədər istifadəyə veriləcək. Gələn il isə orada dəmir yolu istifadəyə veriləcək.

Qaragöl ətrafında baş verən hadisələr, səbəblərin müəyyən edilməsi adi haldır. Bunun ətrafında ajiotaj yaratmağa heç bir ehtiyac yoxdur. Sərhədlər bilinir və təsdiq olunmuş sənədlər, xəritələr var. Bunlar da həyata keçiriləcək. Bütün bunlara baxmayaraq, bir sıra dövlətlər Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətdən istifadə edərək vəziyyəti gərginləşdirməyə çalışırlar.

Dünən cənab Prezident Azərbaycan–Amerika münasibətlərinə toxundu və qeyd etdi ki, 907-ci düzəlişin ləğvindən sonra Azərbaycan artıq Amerika ilə silah alverinə başlaya bilər. Bu da çox əhəmiyyətli bir məsələdir. Mən hesab edirəm ki, Amerika Dövlət Departamenti bunu nəzərə alacaq.

Ən qeyd edilməli məsələ. Cənab Prezident dedi ki, əgər Ermənistan Azərbaycanla normal münasibət qurmaq istəyirsə, ilk növbədə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanımalıdır və bilməlidir ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə Dağlıq Qarabağ da daxildir. İkincisi də, Qarabağın status məsələsini birdəfəlik yaddan çıxarmalıdır. Yalnız bundan sonra Azərbaycan–Ermənistan münasibətlərində müəyyən yumşalmalar baş verə bilər. Düzdür, son zamanlar Fransa dövləti, xüsusən Fransa dövlətinin başçısı

açıq-aydın Ermənistan dövlətini müdafiə etməklə və digər dövlətləri də bununla bağlı təhdid etməklə istəyir ki, müəyyən prosesi əksinə döndərsin. Amma buna baxmayaraq, noyabr ayında imzalanmış müqavilə, saziş, mən belə hesab edirəm ki, müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilir. Müəyyən gecikmələr olsa da, cənab Prezident istənilən dövlətə mövqeyini, iradını açıq bildirir. Mən belə hesab edirəm ki, nəzərdə tutulan bütün məsələlər öz həllini tapacaq və Azərbaycan özü ərazi bütövlüyünü vaxt keçdikcə bərpa edəcəkdir. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Vahid müəllim.

Sahib Alıyev, buyurun.

S.Alıyev. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar! Mən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dünənki tədbirində Prezident İlham Əliyevin çıxışı ətrafında öz fikirlərimi bölüşmək istəyirəm. Əvvəla, onu deyim ki, bu tədbir Azərbaycanın Vətən savaşında qazandığı qələbəni eyni əzmlə diplomatiya müstəvisində də möhkəmləndirdiyinin bir göstəricisidir. Yeri gəlmişkən, Nikol Paşinyanın dünən keçmiş SSRİ dövründə Azərbaycanla sərhədlərin bərpası ilə bağlı danışıqların aparıldığını etiraf etməsində də bir rəmzilik görürəm. Amma bunun üçün Ermənistan təkcə Qazaxın işğal altındakı 7 kəndini və Kələkini qaytarmalı deyil, həm də Qarabağın 30 min erməni yaşadığı hissəsinin də Azərbaycanın olduğunu təsdiqləməlidir. Cənab Prezidentin sözügedən tədbirdə vurğuladığı məsələlərdən biri də bu idi.

Bəli, indiyə qədər etdikləri bütün mərdimazarlıqlara, işğal altındakı torpaqlarımızda törətdikləri vəhşiliklərə rəğmən, biz Ermənistanla əməkdaşlığa hazırıq. Amma bu əməkdaşlığın dayanıqlı və normal xarakter alması məhz Azərbaycanın torpaq bütövlüyünün tanınmasından keçir.

“Makron Fransası” və bu regionda ona bənzər mövqə sərgiləməyə çalışan bəzi çevrələr də bilməlidirlər ki, tarixi gerçəklik ola-ola Azərbaycanın Ermənistanın torpaq bütövlüyünü tanıması bizim üçün, özəlliklə də kökü o torpaqlara, keçmiş İrəvan xanlığına bağlı soydaşlarımız üçün elə də asan deyil. Çox ağırlı məsələdir. Ancaq biz beynəlxalq normalara hörmət edərək, cənab Prezidentin də dediyi kimi, Ermənistanın torpaq bütövlüyünü tanımağa hazırıq. Təəssüf, bu regionda parlamentdə əyləşib Qumu, yoxsa Eçmədzini təmsil etdiyi anlaşılmayan, katolikosdan daha çox qriqoryanlıq etməyə çalışan bəzi siyasətçilər və onların bağlı olduğu çevrələr var ki, Azərbaycanı guya Ermənistanın sərhədini pozmaqda suçlayır, hətta haylara dəstək məqsədi ilə Zəngəzura qoşun yeritmək kimi sərəsəmləmələrə yol verirlər. Belə sərəsəmləmələrə doğru cavab isə bizim daha da güclənməyimiz, həm də hərbi baxımdan güclənməyimiz ola bilər ki, onun üçün də bütün tərəfdaşlıq formatlarından istifadə etməliyik. Onlardan biri də dost İsrailə münasibətlər olan kimi, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə də hərbi-texniki əməkdaşlıqdır. Cənab İlham Əliyev kimi təcrübəli dövlət xadiminin Prezident Baydenin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri ilə telefon danışığından 2 gün sonra, Ermənistanla münaqişə bitdikdən sonra bizim ABŞ-dan silah ala biləcəyimiz, belə niyyətimizin daha dəqiq dilə gətirilməsi hər halda elə-belə deyil. Bizim 64 məscidimizi necə yerlə yeksan etdiklərini alqışlayırmış kimi davranan, bu gün də uydurma rejimin Qarabağdakı tör-töküntülərinə yardımlarını əsirgəməyən onların bürokratiya təmsilçiləri də bilməlidirlər ki, biz mədəni irsimizi heç kimə güzəştə getmədiyimiz kimi torpaqlarımıza yanaşmada da eyni əzmi sərgiləyəcəyik. Hər halda Azərbaycanın yaradıcısı olduğu qlobal beynəlxalq plat-

formalardan birinin Nizami Gəncəvinin adını daşması və soyuq savaş mətnindən çıxış edərək SSRİ dönəmində...

Sədrlik edən. Sahib müəllim, çox sağ olun, vaxtınız bitdi.

Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən düşünürəm ki, Qarabağ savaşında əldə etdiyimiz böyük və möhtəşəm qələbədən sonra Azərbaycan bir sıra zəruri infrastrukturun bərpası istiqamətində addımlar atır. Amma atacağımız ən vacib məsələlərdən biri inzi-bati ərazi quruluşumuzda aparılacaq ciddi dəyişikliklərdir. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda bir çox rayonların birləş-dirilməsi prosesinə məhz indi başlamalıyıq. Elə Qarabağla yanaşı, digər rayonların, 2–3 rayonun bir mərkəzdə birləş-dirilməsi məsələsini, hətta bunu da Bakıdan başlamaq daha zəruri olar. Bakının bu qədər rayonlarla əhatə olun-masının idarəetməyə heç bir səmərəli təsiri yoxdur. Düz-dür, indiyə qədər ənənəmiz bu olub ki, biz vəzifələri çox vaxt adamlara görə qoruyub saxlayırıq. Amma bu, idarə-etmənin çevikliyi baxımından olduqca böyük problemlər yaradır.

Düşünürəm ki, Azərbaycanda dövlət məmurunun sayını bələdiyyə məmurunun sayının artması hesabına azaltma-lıyıq. Çünki əgər rayonlar birləşirsə, mərkəzlər yaranırsa, gediş-gəliş əvvəlki kimi çətin deyil, bir kənddən o birinə, bir rayondan o birinə at arabası ilə getmirsən, maşınlar, avtobuslar var, insanlar rayon mərkəzinə daha rahatlıqla gedib çıxma bilirlər. İdarəetmənin çevikliyi baxımından gələcəkdə bizim məcburi köçkün qardaş-bacılarımız rayon-lara köçəndən sonra Qarabağda da bələdiyyə seçkilərini keçirməliyik. Ola bilsin, Azərbaycanda bələdiyyə seçki-lərini də bu minvalla erkən keçirmək olar. Bələdiyyələrin

səlahiyyətini artıraraq rayonlarda bələdiyyələrin idarəetməsinə üstünlük verməliyik. Çünki böyük rayonlarda daha çox yerli özünüidarə orqanlarının fəaliyyəti böyük əhəmiyyət daşıyacaqdır. Ona görə mən təklif edirəm ki, bu istiqamətdə struktur islahatlarının aparılması olduqca vacibdir və bunun hazırlığına başlayaq.

Digər tərəfdən, mən bir məsələ qaldırmışam. Şamaxıya çox gözəl bir yol çəkilibdir. İnsanlar bir məntəqədən digərinə daha çevik gedib çıxma bilirlər. Amma yolun kənarında “Türk şəhidliyi” deyilən tarixi bir məkan var. Ora da təmir olunub, abidə qoyulub, Bəxtiyar Vahabzadənin şəri orada həkk olunubdur. Amma yolu elə çəkiblər ki, orada artıq heç bir maşın dayana bilmir. Əvvəllər biz orada dayanıb türk əsgərinin xatirəsinə öz vəfa borcumuzu yerinə yetirirdik. Sovet dövründə “şəhidlik” anlayışı populyar deyildi. İlk olaraq o “türk şəhidi” adından sonra şəhidlik anlayışını içimizdə, ruhumuzda hiss etməyə başladıq. Ona görə də hesab edirəm ki, insanların oranı ziyarət etməsi üçün mütləq bir şərait yaradılmalıdır. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

Razi Nurullayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, birinci Qarabağ müharibəsində şəhid verən yüzlərcə ailə hələ də evlə təmin edilməyib. Onların xeyli hissəsi ilə görüşmüşəm. Tam 1 ildə görüşdüyüm şəhid ata və analarının bir neçəsi dünyasını dəyişib. Onlar evlə təmin edilə bilmədilər. “Ev” deyə-deyə dünyadan köçdülər. Həqiqətən, çox üzöldüm. Onlardan biri İmişli rayonunun Qaraqaşlı kənd sakini Mirəliyev Rüstəm kişi idi. Əsa ilə qəbula gəlirdi. Çox pis vəziyyətdə olan bir evdə yaşayırdı. Çox köhnəlmiş evə güclə çıxıb-düşdüyünü deyirdi.

O kişi dünyasını dəyişdi və onun obrazı gözümün qabağından getmir. Bütün Azərbaycanca belə şəhid ata və anaları var. Hörmətli deputatlar bunu çox gözəl bilirlər. Onların 70–85 arası yaşları var. Hər biri xəstədir. Ağrılı cəhət budur ki, bu şəxslər dünyasını dəyişəndən sonra ailə ev almaq və şəhid statusu hüququnu itirmiş olur.

Bir nümunə göstərim. İmişlinin Hacıalmuradlı kəndində 77 yaşlı şəhid anası Nafizə Tağıverdiyeva ilə görüşdüm. Mənə dedi ki, Razi müəllim, 28 ildir, şəhid vermişəm və ev gözləyirəm. Amma bilsinlər ki, ev almayana qədər əzraildən möhlət istəmişəm, başımı yerə qoyan deyiləm. Çıxan nəticə budur ki, yaşlı şəhid ata və analarının evlə təminatı önə salınmalı və dövlət bu insanların qarşısında olan borcunu onlar dünyalarını dəyişməmiş yerinə yetirməlidir. Əgər növbəyə qalsa, onların ev almaq üçün ömürləri yetməyəcək.

Hörmətli xanım Sədr, Sizdən də xahiş edirəm, təxirə-salınmaz olduğunu nəzərə alaraq bu məsələyə Siz də xüsusi diqqət ayırasınız. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Razi müəllim, şəhid ailələri həmişə dövlət tərəfindən diqqətlə əhatə olunur. Sizin dediyiniz o faktlar da, təbii ki, stenoqrama düşəcək.

Hörmətli həmkarlar, sonuncu çıxış. Musa Qasımlı.

Buyurun, Musa müəllim.

M.Qasımlı. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri, bir neçə məsələyə çox qısaca münasibətimi bildirmək istəyirəm. Birincisi, dünən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin konfransında cənab Prezidentimizin nitqi regionumuzun gələcəyi ilə bağlı prinsipial məsələləri bir daha dünyaya çatdırdı və göstərdi ki, regionumuzun gələcəyi yalnız əməkdaşlıqla bağlıdır, eyni zamanda, Azərbaycanın birləşdirici güc rolunda olduğunu təsdiqlədi.

İkinci məsələ Avropa parlamentinin qəbul etdiyi sənədlə bağlıdır. Hörmətli xanım Sədr, mən Sizinlə tamamilə şərikəm, bu sənəd istifadəsiz kağız parçasıdır. Necə ola bilər ki, noyabrın 10-da imzalanan üçtərəfli bəyanatdan sonra Azərbaycan ərazisinə Ermənistandan göndərilən silahlı, terrorçunu hərbi əsir elan edirlər? Bu, tək-cə ikili standartı deyil, eyni zamanda, onların beynəlxalq hüquqdan kənar, haqq-ədalətdən uzaq olduğunu göstərir, həmçinin regionda münasibətləri qızıqdırmağa yönəlib. Fikrimcə, bizim məhkəmələrimiz öz işlərini görməlidirlər, həmin şəxslər haqqında mütləq məhkəmə qərarları olmalıdır. Bu, tarix baxımından da vacibdir.

İkincisi, məsləhət olarsa, bəlkə biz Avropa parlamentinə bir müraciət göndərək? Bu da tarix baxımından lazımdır. Yəni biz belə məsələlərə laqeyd qalmamalıyıq.

Üçüncü toxunacağım məsələ Sizin İtaliya səfərinizlə bağlıdır. Təbii ki, İtaliya 7 böyük dövlətdən biridir. Bundan sonrakı dövrdə, mənim düşüncəmə görə, biz parlament diplomatiyasını daha da genişləndirməliyik. Çünki bu qərarların bir çoxu parlamentlərdə qəbul olunur. Ona görə mən Sizin səfərinizi əhəmiyyətli hesab edirəm. Düşünürəm ki, biz bundan sonra həm işçi qrupları səviyəsində, həm də parlamentlər arasında əməkdaşlıqda əlavə addımlar atmalıyıq. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən hamıya təşəkkür edirəm.

Biz artıq gündəliyin məsələlərinə keçməliyik. Bilirsiniz ki, gündəliyimizdə 23 məsələ var. Gündəliyin ilk 7 məsələsi Milli Məclisin qərar layihələridir. Möhtərəm Prezidentimizin təqdimatları əsasında bir sıra məhkəmələrin hakimləri təyin ediləcək, 2 nəfər isə vəzifəsinin dəyişdirilməsi ilə əlaqədar müvafiq məhkəmənin hakimi vəzifəsin-

dən azad ediləcəkdir. Göründüyü kimi, bu məsələlər məzmun və mahiyyətcə bir-birinə yaxındır. Odur ki, hörmətli həmkarlar, mən təklif edirəm, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü hörmətli Nizami Səfərov qərar layihələri haqqında ümumi məlumat versin. Biz müzakirələri yenə də birgə aparacağıq, ancaq səsverməni, həmişə olduğu kimi, ayrı keçirəcəyik.

Nizami müəllim, buyurun.

N.Səfərov, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin üzvü.*

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, xanımlar və cənablar! Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi, Naxçıvan Muxtar Respublikası, Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Şəki, Şirvan apellyasiya məhkəmələri hakimlərinin təyin edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 9-cu bəndinə uyğun olaraq, Milli Məclisə müvafiq təqdimatlar ünvanlanmışdır. Nəzərinizə çatdırmaq istərdim ki, sonuncu dəfə hakim korpusunda təyinatlar təxminən 1 il bundan öncə baş vermişdir və həmin vaxt Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsinə və apellyasiya məhkəmələrinə 25 nəfərin təyinatı həyata keçirilmişdir. Prinsipial məqam qismində qeyd etmək lazımdır ki, ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən bünövrəsi qoyulmuş məhkəmə-hüquq islahatları müasir şəraitdə dövlət başçısı möhtərəm İlham Əliyevin rəhbərliyi altında davamlı olaraq həyata keçirilir. Bu islahatların fundamental yol xəritəsini 2019-cu il 3 aprel tarixli “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı təşkil etmişdir. Konseptual xarakter daşıyan və ölkəmizin məhkəmə sisteminin müasir formada

fəaliyyət göstərməsi üçün cənab Prezidentin müəyyən etdiyi istiqamətlər üzrə Milli Məclis tərəfindən zəruri qanunvericilik tədbirlərinin həyata keçirilməsi nəticəsində bir sıra yeniliklər özünü büruzə vermişdir.

İnstitusional dəyişikliklər sırasında sahibkarların məhkəməyə müraciət imkanlarının asanlaşdırılmasını və sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə müvafiq sahədə daha dərin, hüquqi bilik və təcrübəsi olan hakimlər tərəfindən baxılmasını təmin etmək məqsədi ilə 2020-ci ildən ölkənin bütün bölgələrində 6 kommersiya məhkəməsi və bütün regionlarda ayrıca inzibati məhkəmələrin təsis edilməsi qeyd olunmalıdır. Həmçinin dövlət başçısının 2021-ci il tarixli sərəncamı ilə yeni Sumqayıt Ağır Cinayətlər Məhkəməsi də təşkil edilmişdir. Mütərəqqi yeniliklər sırasında kommersiya işlərinə baxılması üçün iddiaların elektron qəbulunu və elektron sənəd dövriyyəsinin təsbit edilməsini, məhkəmə ekspertizası fəaliyyətinin alternativ mexanizmlərinin, o cümlədən ekspertizanın özəl qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsini, vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması üçün yeni mexanizmlərin yaradılmasını, yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının məhkəmə proseslərində tətbiq edilməsini qeyd etmək olar.

“Elektron məhkəmə” informasiya sistemi istifadəyə verilib və hazırda ölkə üzrə 70 faiz məhkəmədə onun tətbiqinə nail olunub. “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin ölkənin bütün məhkəmələrini əhatə etməsi məqsədi ilə Dünya Bankı ilə yeni layihə imzalanaraq icrasına başlanmışdır. Bu sistem insanlara məhkəməyə gəlmədən elektron formada müraciət etmək, proses barədə məlumatları elektron daşıyıcıda dərhal almaq imkanı yaradır, habelə məhkəmə proseslərinin audio, video və digər texniki vasitələrlə qeydə alınmasını, proses iştirakçılarının

məhkəmənin gedişi, qərarları və onların icra vəziyyəti və sair məsələlər barədə elektron şəxsi kabinetə malik olmalarını nəzərdə tutur.

Hakimlərin iş yükünün azaldılması məqsədi ilə hakim statlarının sayı mütəmadi olaraq, o cümlədən sonuncu dəfə dövlət başçısının 2019-cu il 3 aprel tarixli fərmanı ilə artırılmışdır. Həyata keçirilən qanunvericilik və institusional tədbirlər işlərə daha da çevik və keyfiyyətlə baxılmasını şərtləndirmişdir. Məsələn, tərəflər birinci instansiya məhkəmələrinin mülki işlər üzrə yekun qərarlarının 80 faizi ilə razılaşıaraq həmin işlərdən apellyasiya şikayəti verməmişlər. Ümumiyyətlə, birinci instansiya məhkəmələrinin mülki işlər üzrə yekun qərarlarının 95 faizi, cinayət işləri üzrə isə hökmlərin 91,3 faizi dəyişdirilməyərək sabit qalmışdır.

Hörmətli deputatlar, nəzərə almaq lazımdır ki, məhkəmə sistemi daim inkişafa ehtiyacı olan hüquqi mexanizmdir və şübhəsiz ki, bu proses bir çox zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. Bunların sırasında hakim korpusunda müvafiq təyinatların həyata keçirilməsi xüsusi yer tutur. Milli Məclisin bugünkü plenar iclasında namizədləri müzakirənizə təqdim edilmiş şəxslər təcrübəli və savadlı hüquqşünaslardır. Onlarla bağlı zəruri məlumatlar sizlərdə var və hesab edirəm ki, ayrılıqda onları xarakterizə etməyə ehtiyac yoxdur. Xahiş edirəm, müvafiq qərarların qəbul edilməsinə səs verəsiniz. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Nizami müəllim.

Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyənlər var. Ancaq bilirsiniz ki, bu gün bizim kifayət qədər məsələlərimiz var. Etiraz edənlər var, mən sizə söz verəcəyəm.

Xahiş edirəm, gəlin, belə edək, etiraz etmirsinizsə, 5 dəqiqə çıxış etmək şərt deyil, 5 dəqiqəyə qədər olsun.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Qüdrət Həsənquliyev, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli qonaqlar, hörmətli millət vəkilləri və media nümayəndələri, mən, əlbəttə, namizədlərin hər birinə səs verəcəyəm. Onlara böyük etimad göstərilib və ümid edirəm ki, onlar bu etimadı doğruldacaqlar. Ölkəmizdə, doğrudan da, məhkəmə-hüquq islahatları istiqamətində böyük işlər görülür. Amma hesab edirəm ki, islahatlar dərinləşdirilməlidir və bu istiqamətdə hakimlərin də üzərinə çox böyük iş düşür. Konstitusiyanın 96-cı maddəsinə görə, Ali Məhkəmənin qanunvericilik təşəbbüsü hüququ var. Mən əvvəllər də bu məsələni qaldırmışam ki, Ali Məhkəmə bu hüququndan, çox təəssüf, çox nadir hallarda istifadə edir. Halbuki bu hüquqdan geniş istifadə olunmalıdır. Biz hər dəfə icra hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə qanunvericiliyə çoxlu dəyişikliklər edirik. Məhkəmə-hüquq islahatları istiqamətində də qanunları tətbiq edən ali dövlət hakimiyyəti orqanının bir qolu, yəni qanunu tətbiq edən orqan kimi hakimlər bu boşluqları daha çox görürlər. Ona görə onlar bunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində təşəbbüslərlə çıxış etməlidirlər. Ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarının vəziyyəti, investisiya qoyuluşu, ölkənin iqtisadi və sosial durumu hakimlərin qəbul etdiyi ədalətli qərarlardan çox asılıdır. Xüsusən ölkəmizin beynəlxalq imici bundan çox asılıdır. Onun üçün də hesab edirəm ki, hakimlər daha təşəbbüskar olmalıdırlar, yəni onlar ölkəmizdə qanunvericiliyin təkmilləşməsinə töhfə verməlidirlər.

Mən iki məsələyə diqqət yetirmək istəyirəm. Bizim Anar Bağırov Vəkillər Kollegiyasının sədri təyin olundandan sonra xeyli fəaliyyət göstərir ki, ölkənin hüquq sistemində vəkillər, vəkillik institutu daha layiqli yerini tutsun.

Mən bir konfransda bizim vəkillərin çıxışları ilə tanış oldum. Onlar haqlı olaraq gileylənirdilər ki, bir çox hallarda istintaq orqanları ayrı-ayrı vətəndaşların, hansı isə materialların yoxlanılması zamanı vəkilin iştirakı olmadan insanlardan izahat alırlar, yaxud hər hansı bir cinayət işi üzrə şəxsləri vəkilin iştirakı olmadan əvvəlcə məqsədyönlü şəkildə şahid kimi dindirirlər, sonra isə onları təqsirləndirirlər. Onlar təqsirləndirilən şəxs kimi cəlb olunurlar, vəkilin iştirakı olmadan verdikləri ifadələr də ittihamın əsasını təşkil edir. Hakimlərimiz də bunu görürlər, amma bu barədə həm qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində, həm də onların müdafiə hüquqlarının pozulmasını nəzərə alıb qəti addımlar atmırlar. Hesab edirəm ki, bu məsələ, nəhayət, öz həllini tapmalıdır.

Həbs qətimkanları ilə bağlı məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Mən başa düşürəm ki, dövlət, o cümlədən şəxsiyyət əleyhinə, xüsusən ağır cinayətlər istisna olmaqla, residivistlər barəsində, hansı isə cinayətkar qrupun üzvləri ilə bağlı məsələlərdə, əlbəttə, həbs qətimkan tədbiri seçilə bilər. Amma digər hallarda həbs qətimkan tədbiri seçilməməlidir. Biz qanunvericilikdə dəyişiklik etməliyik və onlar girov müqabilində azadlığa buraxılmalıdırlar ki, öz müdafiələrini həyata keçirə bilsinlər. Yəni təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququnu onun özündən yaxşı heç kim təmin edə bilməz. Ona görə də o, məhkəməyə qədər azadlıqda olmalıdır.

Mən bu məhkəmələrlə əlaqədar hörmətli hakimlərimizin diqqətinə bunları çatdırmaq istədim. Onların hər birinə uğurlar arzulayıram. Bir daha söyləyirəm ki, onlara böyük etimad göstərilib və əminəm ki, onlar bu etimadı doğruldacaqlar. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Qüdrət müəllim.

Razi Nurullayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, yeni təyin olunan bütün hakimləri təbrik edir və onlara yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Səs də verəcəyəm.

Hörmətli hakimlər, inanıram ki, sizlər, həqiqətən də, ədalətin keşikçisi olacaqsınız. Bu gün xeyli məsələ ətrafında danışacaqdım. Belə alındı ki, hörmətli həmkarımız Nizami Səfərovla müzakirələr apardıq və bir çox sualları müzakirə edib ortaq müstəviyə gəldik. Bəzi təkliflərimi də Məhkəmə-Hüquq Şurasına təqdim edəcəyəm. Nizami müəllimə əməkdaşlıq üçün təşəkkür edirəm. İnanıram ki, Azərbaycan yeni, sivil, siyasi müstəviyə qədəm qoymaq ərəfəsindədir. Narahatedici məqamlar müxalifət, iqtidar və hökumət arasında ictimailəşmədən də həllini tapa bilər. İnanıram ki, qaldırdığımız məsələlərin həllinə şahidlik etməklə bu tip əməkdaşlığı daha da genişləndirə bilərik. Amma gərək müəyyən nəticələr də ortada olsun. Hörmət hörmətə, izzət isə izzətə bağlıdır. Ədalətin üzə çıxarılması bəzən çox çətin və bezdirici olur.

Hörmətli hakimlər, sizdən xahişim səbrlə, zaman tanımaqla və ədaləti nizam tərəzisində ölçməklə qərarlar çıxarmağınızdır. Biz – millət vəkilləri sizlərin dostu və dəstəkçisi olmağa hazırıq. Yetər ki, ədalət tərəzisinin nizamı pozulmasın. Hər birinizə uğurlar arzulayıram və təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fəzail Ağamalı. Fəzail müəllim, buyurun.

F.Ağamalı. Təşəkkür edirəm, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, hörmətli hakimlər, media! Ölkədə bütün sahələrdə olduğu kimi, məhkəmə-hüquq sistemində də islahatlar davam edir və mən deyərdim ki, 2019-cu ildən başlayan bu islahatlar getdikcə daha dərin və geniş xarakter alır. Nizami müəllimin də söylədiyi kimi, biz 1 il

bundan öncə xeyli sayda hakimin təyinatına səs verdik. Mən tamamilə əminəm ki, bu təyinat üst qatda, yəni Ali Məhkəmənin və apellyasiya məhkəmələrinin işinin təkmilləşməsində, onların ədalətli hökm qəbul etməsində çox mühüm rol oynadı. Bu proses bu gün də gedir.

İndi təqdim edilmiş olan Ali Məhkəmənin üzvlərinin hər birinin cəmiyyətdə üstün keyfiyyətlərə malik olduğunu şahidiyik. Yəni cəmiyyətdə onlar haqqında hər hansı bir mənfi fikir, xoşagəlməz rəy yoxdur. Bu, çox alqışlanmalıdır. Eyni zamanda, bu sözləri apellyasiya məhkəmələrinə də demək olar. Lakin bununla bərabər, əlbəttə, bizim millət vəkili kimi ən böyük arzumuz, istəyimiz ondan ibarətdir ki, məhkəmə sistemində ədalət hökm sürsün, qəbul edilmiş qərarlar, qətnamələr ancaq haqqa, ədalətə söykənsin. Necə deyərlər, hakimin qəbul etdiyi qərarla vicdanı qardaş olsun.

Mən deməzdim ki, bu gün məhkəmə sistemində bu məsələ tamamilə öz həllini tapıb. Son vaxtlar məhkəmənin birinci mərhələsində bu və ya digər şəkildə xoşagəlməz məqamların şahidi oluruq. Çox yaxşı haldır ki, inzibati və kommersiya məhkəmələri yarandı. Oraya layiqli, nüfuzlu, təmiz insanların təyin olunması ümid verir ki, o məhkəmələrdə bütün qətnamələr, qərarlar, həqiqətən, ədalətli şəkildə həll olunacaq. İndi, bilmirəm, bu özünü nə dərəcədə qoruyur, vaxt var idi ki, ayrı-ayrı vətəndaşlarla məmurlar və ya dövlət strukturları, xidmət sahələri arasında mübahisələr yarananda, vətəndaşlar həmin məhkəməyə müraciət edəndə bir çox hallarda onların hüququ kənara qoyularaq həmin dövlət qurumunun mənafeyi və maraqları əsas götürülürdü. Bu da, təbii ki, vətəndaşlarda haqlı olaraq narazılıq yaratmış olurdu. Ona görə də məhkəmə mübahisəli məsələlərin həllinin son mərhələsidir. Orada

bütün məsələlər elə həll olunmalıdır ki, birinci yerdə vətəndaşlarımızın, xalqımızın məhkəmələrə inamı olsun, güclənsin və bu sahədə hər hansı bir tərəddüdə və xoşagəlməz söhbətlərə əsas olmasın.

İkinci, əgər məhkəmələrdə bu hal baş verirsə, onun xoşagəlməz təsiri dərhal dövlətimizin üzərinə düşür. Yəni vətəndaşlarımız həm də dövlətimizdən narazılıq ifadə edirlər. Əgər bu məhkəmələrin qəbul etdiyi qərarlar ədalətsizdirsə və bu qərarlar Avropa məhkəmələrində başqa formada, ədalətlə verilərək üstümüzdə qayıdırsa, bu, lap pisdir. Ona görə bizim arzu və istəyimiz ondan ibarətdir ki, bu hallar olmasın. Mən əminəm ki, indi gedən islahatlar bu neqativ halları tamamilə sıfırlayacaq və hər birimiz məhkəmə sisteminə böyük etimad və inam bəsləyəcəyik.

Sonda təyinatı olan məhkəmə hakimlərinə uğurlar arzulayıram. Təbii ki, mən onların təyinatına səs verəcəyəm. Arzu edirəm ki, onlar bizim səsəndirmiş olduğumuz xoş niyyətli fikirləri, rəyləri nəzərə alsınlar. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Fəzail müəllim.

Jalə Əliyeva. Buyurun, Jalə xanım.

J.Əliyeva. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar və hörmətli qonaqlar! Mən də hər bir namizədə səs verəcəyəm. Düşünürəm ki, onların hər biri bu günə qədər öz sahəsində çox fəal, uğurla çalışıb. Onlardan bir çoxunu şəxsən tanıyıırıq.

Eyni zamanda, hakim kimi ilk dəfə fəaliyyətə başlayacaq olan Səyyad Kərimovla bağlı fikirlərimi bildirmək istəyirəm. Səyyad müəllimi uzun illər tanıyan tələbə yoldaşı kimi demək istəyirəm ki, o bu sahəni dərindən bilən, peşəkar, qanunların aliliyini hər zaman hər şeydən üstün tutan bir kadrdir. O, inzibati hüquq sahəsində qanunvericiliyin yaradılmasında fəal iştirak edib. Belə ki,

“İnzibati icraat haqqında” Qanun, İnzibati Prosesual Məcəllə, Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi, korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında qanunlar, eyni zamanda, Cinayət Məcəlləsi birbaşa onun adı ilə bağlıdır. Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyada beynəlxalq işçi qrupunun rəhbəri olub, Mərkəzi Seçki Komissiyasında uğurlu fəaliyyət göstərib. 1994-cü ildən bu günə qədər isə parlamenti-mizdə məsul vəzifədə çalışır. Qanun yaradıcılığında geniş fəaliyyəti ilə bərabər, qanunverici orqanda da gənc kadrların yetişməsində onun danılmaz, əhəmiyyətli bir rolu vardır. Mən əminəm ki, o, qanunverici orqanda uzun illərə dayanan nümunəvi təcrübəsini məhkəmədə də, məhkəmə sistemində də uğurla tətbiq edəcəkdir və göstərilən etimadı doğruldacaqdır. Bunu da deməyi özümə borc bilirəm ki, Səyyad müəllim, eyni zamanda, olduqca təvazökar, ədalətli bir insan, səmimi və sadıq bir dostdur.

Sözümün sonunda yeni təyinatlar münasibəti ilə burada iştirak edən bütün hakimlərimizi bir daha təbrik edirəm və hər birinə uğurlar arzulayıram. Hörmətli həmkarlarımı da səsverməyə dəvət edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkürlər.

Sədrlik edən. Sağ olun, Jalə xanım.

Sabir Rüstəmxanlı. Buyurun, Sabir müəllim.

S.Rüstəmxanlı. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli Məclis və hörmətli qonaqlar, təqdim olunan hakimlərin siyahısına baxmışam, onların bəzilərini də tanıyıram. Şübhəsiz, bu insanların təqdimatına və onların seçilməsinə səs verəcəyəm.

Mən də bir neçə kəlmə söz demək istəyirəm. Bilirsiniz, müstəqil dövlət nüfuzunun yüksəldilməsi, əhali ilə, xalqla hakimiyyət arasındakı etimadın, etiqadın, inamın güclənməsi, ölkənin beynəlxalq statusunun, hörmətinin daha da artması baxımından məhkəmə hakimiyyəti son dərəcə mü-

hüm bir sahədir. Cəmiyyətin, xalqın ən çox müraciət etdiyi orqan məhkəmə olduğuna görə, təəssüf ki, orada narazılıqlar da çox olur. Bu narazılıqların bir hissəsi gəlib bizə də çatır. Burada artıq bəzi məsələlər qeyd olundu. Mənə elə gəlir ki, məhkəmə məsələsi göydəndüşmə, yalnız Avropa və dünya standartları baxımından gözdən keçirilməli deyil. Mən o zamanlar Avropada hüququn hansı səviyyədə olduğunu bilmirəm, lakin orta əsrlərdə Azərbaycanda bir qazilik qurumu var idi. Hakimlər belə o qazilərin fikrini dəyişə bilməzdi. Tərə, qanun nə deyirdisə, o idi. Heç padşah da bunu dəyişə bilməzdi. Amma bu baxımdan bizim məhkəmələr bəzən, təəssüf ki, ələbaxan olur, yalnız müəyyən vəziyyəti nəzərə alaraq bəzən qərar çıxarırlar. Mən xüsusən vəkillik statusunun gücləndirilməsini Azərbaycanın məhkəmə sistemi üçün son dərəcə zəruri hesab edirəm. Bu dediklərimin göydəndüşmə olmadığını, yəni subyektiv məsələlərin məhkəmə prosesinin nüfuzuna təsir göstərdiyini təsdiq etmək üçün kiçik bir faktı deyəcəyəm. Bilirsiniz, dünyada məhkəmə işinin, cinayətə münasibətin bir fəlsəfəsi və bir tendensiya, bir meyil var. Bu, qədim zamanlardan gələn bir prosesdir. O ondan ibarətdir ki, cinayətin cəzası yüngülləşdirilsin. Yəni cəza mümkün qədər cərimə ilə əvəz olunsun, həbsxanalar adamlarla doldurulmasın. Dünya yaranandan cəza, günah, cinayət var. Amma o insanları, necə gəldi, əzmək, keçmək olmaz. Bunu nəzərə almaq lazımdır.

Mən bir fakt deyim. Bir jurnalist dostumuz var. Niyaz Niftəliyev. Tanınmış jurnalistdir, Mətbuat Şurasının İdarə Heyətinin üzvü olub. 25 ildir, bu sahədə fəaliyyət göstərüb, "Tərəqqi" medalı alıb. Prezident ona ev hədiyyə edib. Bir neçə elmi kitabın müəllifidir. Sonra səhv edib, Binəqədidə bələdiyyəyə üzv seçilib, onu orada sədr seçiblər. Bir həftə

keçməmiş guya saxta arayışlara qol çəkib, guya 214 manat rüşvət alıb. Buna görə ona məhkəmə işi açıblar, həmin dəqiqə də həbs ediblər. İndi təsəvvür edin ki, üzərindən 1 il 3 ay keçir. Bu müddətdə məhkəmə başa çatmayıb, bu adam həbsdədir. Onun ailəsi, xəstə anası var, oğlu əsgərlikdədir, hərbcidir. Yaxşı, ona cəza verilməyib, hökm çıxarılmayıb, niyə həbsxanada saxlayırlar? Bu cür adamlar kənarında qala bilir. Jurnalistdir, onun keçdiyi yola hörmət eləmək lazımdır.

Buna bənzər hadisələr olur. Gəncədə bir əsgər Kəlbəcərdə savaşıb və medal alıb. Bir zabit dostu maşınını ona tapşırıb. Cavandır, maşına oturub gəzməyə gedəndə maşının bir tərəfi əzilib. 700 manatlıq xərci var. Ailəsi təklif etdi ki, bu maşının əvəzinə təzəsini alsınlar. Xeyr, o, gərək məhkəməyə getsin və bu hərbcə həbs olunsun. Buna nə cür yanaşmalıyıq? Bəs bu uşaqların psixologiyası? Bəs bu hərbcilərə, Qarabağda o savaşı udan cavanlara münasibət?

Sədrlik edən. Sağ olun.

Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli deputatlar, hörmətli qonaqlar, mən də bu təyinatla əlaqədar namizədləri təbrik edirəm. Bir çoxlarını tanıyıram, bir çoxları ilə tələbə yoldaşı olmuşuq, birgə oxumuşuq. Vətəninini, xalqını kifayət qədər sevən insanlardır.

Qeyd etmək istərdim ki, son dövrdə Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən çox ciddi şəkildə addımlar atılır. Məhkəmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, yeni kadrların seçilməsi, onların imtahanlardan keçməsi ilə bağlı kifayət qədər addımlar atılıb və güman edirəm ki, bundan sonra da atılacaqdır. Bir neçə məsələ ilə əlaqədar fikirlərimi qeyd eləmək istəyirəm. Bilirsiniz ki, məhkəmə ədalət mühakiməsini həyata keçirir. Vətəndaşlarımız bütün strukturlarla

bağlı son anda məhkəməyə müraciət edir ki, ədalət mühakiməsini və ədaləti bərpa etsin. Deputat həmkarlarım da təsdiq edir ki, bizə daxil olan müraciətlərin çoxunda hüquq mühafizə orqanları arasında şikayətlər ən çox məhkəmələrin çıxardığı qərarlarla bağlıdır. Başa düşürəm, mülkiyyət münasibətlərinin dəyişməsi, boşanmaların sayının artması, əmlak bölgüsü, söküntü, tikinti işləri ilə əlaqədar bir neçə ailə üzvünün bir-birinə qarşı iddiası və sair kifayət qədər çoxdur. Hər bir hakimin üzərinə düşən iş sayı çox-çox artıqdır. O baxımdan da bəzi hallarda işin keyfiyyəti o qədər ürəkaçan olmur. Ona görə də mən hesab edirəm ki, hakimlərin sayının artırılması və işlərə lazımı səviyyədə baxılması lazımdır, vacibdir.

İkinci məsələ Avropa məhkəmələrinə olan müraciətlər və oradan gələn qərarlarla bağlıdır. Mən bunların çoxu ilə tanış olmuşam. Xüsusən seçki vaxtı və sonrakı dövrlərdə, ümumiyyətlə, bu məsələlərlə, onların mahiyyəti ilə bağlı Avropa məhkəmələri hər hansı bir qərar qəbul etməyiblər. Prosedurla bağlı qərarlar qəbul edilib. Məhkəmələrin 90 faizində proses düzgün aparılmadığına görə Avropa məhkəmələri tərəfindən o qərarlar qəbul olunub, bizə geri qayıdıb. Bu gün də dövlət onu yerinə yetirməlidir, yaxud da onun hər hansı maddi təminatını ödəməlidir. O baxımdan mən hesab edirəm ki, bu məsələ ciddi nəzarətə alınmalıdır.

Məhkəmə qərarlarının icrası məsələsi çox ciddi məsələdir. Məhkəmə qərarını çıxarır, sənədini verir. Məhkəmə qərarı icra edilmir, icraçı icra etmir, min cür bəhanə gətirir. Biz məhkəmələrə elə bir səlahiyyət verməliyik ki, buna nəzarət eləsinlər və müddət qoyulsun ki, qərar 3–5 günə, 1 aya, 1 ilə icra olunsun. Bu, icra olunmayandan sonra vətəndaş gərək icranın yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar bir dənə də məsələ qaldıra.

Mən hesab edirəm ki, biz ötürmə prosesinə son qoymalıyıq. Əvvəl məhkəmə olur, qərar qəbul edilir, Apellyasiya Məhkəməsinə gedir, sonra Ali Məhkəmə təsdiq edir, yaxud da təsdiq eləmir, bir daha ibtidai istintaqa və ilkin məhkəməyə qaytarır. Proses yenidən başlayır. Elə proseslər var ki, 3–5 ildir, davam edir. Tutaq ki, bir məhkəmənin qəbul etdiyi qərarı digər məhkəmə ləğv edirsə, bu, həmin qərarı qəbul eləyən hakimin əmək haqqından tutulmalıdır. Yaxud düzgün qərar verilmədiyinə görə hansısa cəza mexanizmi tətbiq olunmalıdır. Qərar qəbul edir, Apellyasiya Məhkəməsinə göndərir, Apellyasiya Məhkəməsi o qərarı ləğv edir ki, düzgün qəbul olunmayıb. Burada vətəndaşın günahı, məsuliyyəti nədir? Ona görə də bizim yeni təyin olunmuş hakimlərimiz bu məsələlərə diqqətlə yanaşmalıdırlar. Elə qərar qəbul etməlidirlər ki, digər instansiyalarda onun əleyhinə qərar qəbul olunmasın. Öz işlərinə professional yanaşmalıdırlar. Hamısını təbrik edirəm. Deputat həmkarlarımı səs verməyə çağırıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Siyavuş müəllim.

Aydın Mirzəzadə. Buyurun.

A.Mirzəzadə. Təşəkkür edirəm. Mən də təyin ediləcək hakimləri indidən təbrik edirəm. Onlara yüksək dövlətçilik məsuliyyətinin yerinə yetirilməsində uğurlar arzulayıram. Bir çoxlarını tanıyıram, vəzifələrinə nə cür məsuliyyətlə yanaşdıqlarının şahidiyəm.

Azərbaycanda məhkəmə sisteminin qurulmasına ulu öndər Heydər Əliyevin dövründən çox ciddi yanaşılıb. 1996-cı ildə hüquq sistemində islahatlarla bağlı komissiya yaradılması, məhkəmə sistemində islahatların mərhələ-mərhələ aparılması, əsasən, bu günün tələblərinə cavab verən bir məhkəmə sisteminin formalaşmasına gətirib çıxarıb. Apellyasiya məhkəmələrinin qurulması, bölgə üzrə

ayrı-ayrı regional məhkəmələrin olması, Konstitusiya Məhkəməsi, Azərbaycan vətəndaşlarının Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə müraciət etmə sisteminin yaradılması – bütün bunlar məhkəmələrin sovet dövründə olan məhkəmə fəlsəfəsindən uzaqlaşaraq bu gün, həqiqətən də, iki vətəndaş arasında, yaxud vətəndaşla dövlət qurumu arasında mübahisəni həll edən bir orqana çevrilməsinə səbəb olub. Ancaq bununla belə, hesab edirəm ki, bu məsələdə müəyyən yeniliklərə çox ciddi ehtiyac var. Birincisi, məhkəmə hüququ sahəsində daha geniş maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Gəlin, saytlarda, televiziya kanallarında məhkəmələrlə bağlı informasiyanı dinləyək. Bir qayda olaraq ağır cinayətlərlə bağlı verilən qərarlar barəsində məlumat verilir. Belə bir təəssürat yaranır ki, məhkəmə ancaq ağır cinayətlərə baxır. Amma mülkiyyət münasibətləri, vətəndaşın öz vəzifəsinə bərpa edilməməsi, iki nəfər arasında müqayisəli məsələlər – bunların arasında hər hansı bir məsələ yoxdur. Məhkəmə sistemi haqqında maarifləndirmə aparılmalıdır. Məsələn, Rusiya və Amerika telekanallarında məhkəmələrin müzakirə etdiyi məsələlər ilə bağlı geniş məlumat var. Teatr tamaşaları, yaxud da seriallar formasında göstərilir. Bu yaxınlarda baxırdım. Yaşlı bir hakim bir vətəndaşı 50 dollara qədər cərimə etməlidir. Yanında olan oğlunu çağırır, deyir ki, mən 30 dollar da, 50 dollar da verərəm. Cərimə etməməyə necə baxırsan? Bilirsiniz, bu cür yanaşma istər-istəməz vətəndaşı dövlətə daha çox bağlayır. Sonda isə məhkəmə qərar qəbul edir ki, onu cərimə eləməsin. Amma vətəndaşın üzərinə məsuliyyət qoyur ki, sən bu gün övladına 50 dollar məbləğində yaxşı bir nahar almalısan. Şirniyyat da buna daxil olmalıdır. Biz məhkəmənin, o insanın humanitar tərəfini göstərməyi bacarmalıyıq. Bunu etməliyik.

Mən çox təəssüf edirəm ki, nə telekanallarda, nə də saytlarda hansısa bir məhkəmə hakiminin nə müsahibəsinə, nə də iş təcrübəsi barəsində bir məlumata heç bir zaman rast gələ bilmirəm. Axı onlar dövlətimizi təmsil edirlər, dövlətimizin sütunlarının qoruyucusudurlar. Mən hesab edirəm ki, onların da təcrübələrini paylaşmasına, göstərməsinə dair fikirləri öyrənməyə çox böyük ehtiyac vardır.

Mən Azərbaycanda məhkəmələrə yeni hakimlərin təyinatı sisteminin fəaliyyətini çox dəstəkləyirəm. 8 mərhələdə imtahanların keçirilməsi, 2 il ərzində onların yeni hakimliyə hazırlanması – bütün bunlar məhkəmə hakiminin artıq hazır şəkildə işə başlamasına səbəb olur. Uğurlar arzulayıram və inanıram ki, onların yüksək vəzifələrə təyin edilməsi məhkəmə sisteminin daha səmərəli işləməsinə və dövlətçiliyimizin daha yaxşı qorunmasına səbəb olacaq. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Etibar Əliyev.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım! Dəyərli həmkarlar, hörmətli Nizami müəllim dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin 2019-cu il aprelin 3-də imzaladığı “Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi haqqında” Fərmanın əhəmiyyətindən danışdı. Bu sənəd, həqiqətən, islahatların dərinləşməsinə töhfə verən çox mühüm sənəddir. Fərmanın 1-ci maddəsində yazılır: “Azərbaycan Respublikasının bütün məhkəmələrinin sədrələrinə və hakimlərinə tövsiyə edilsin ki, məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunun artırılması və cəmiyyətdə məhkəmələrə etimadın möhkəmlənməsi üçün fəaliyyətlərində ədalət, qanunçuluq, təhlükəsizlik, aşkarlıq, hər kəsin qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi və Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunlarında təsbit

edilmiş ədalət mühakiməsinin digər prinsiplərinə dönmədən riayət etsinlər”.

Mən bir məsələni qeyd edim. Hazırda mediasiya institutunun formalaşmaması, əslində, hakimlərin işini xeyli dərəcədə çətinləşdirir. Düşünürəm ki, mediasiya institutunun yenidən gündəmə gətirilməsi olduqca vacibdir. Bu fərmandan əvvəl vəziyyət necə idi? Mən 2019-cu il fevralın 27-də Məhkəmə-Hüquq Şurasının iclasından bir misal çəkmək istəyirəm. 2019-cu ildə 100-dən çox hakim, o cümlədən Ali Məhkəmənin 22, apellyasiya məhkəmələrinin 38, birinci instansiya məhkəmələrinin isə 42 hakiminin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinin nəzərdə tutulduğu qeyd edilərək, tələbkarlığın, xüsusən məhkəmə sədrələrinin məsuliyyət hissəsinin artırılması üzrə konkret tapşırıqlar verilib. Bildirilib ki, ötən il vətəndaşların haqlı narazılığını doğuran pozuntulara görə şura tərəfindən 14 hakimin fəaliyyəti qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada qeyri-məqbul qiymətləndirilməklə səlahiyyətlərinə xitam verilib. Habelə 4 məhkəmə sədri aşağı iş keçirilib, 6 hakim intizam məsuliyyətinə cəlb edilib, 2 nəfərin tutduğu vəzifədən azad edilməsi, 1 nəfərin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi barədə qərarlar qəbul olunub. Əslində, bunlar böyük rəqəmlərdir.

Bəs fərman imzalandıqdan sonra vəziyyət necədir? 2021-ci il mayın 7-də Məhkəmə-Hüquq Şurası 3 hakimin səlahiyyətlərinə xitam verib. 14 nəfərin fəaliyyətində peşəkar çatışmazlıqlar müəyyən olunub və işdə dönüş yaratmadıqları üçün 6 ay vaxt verilib. 3 nəfərin isə səlahiyyətlərinə xitam verilməsinə qərar verilib. Mən düşünürəm ki, cənab Prezident tərəfindən imzalanmış bu mühüm fərmanın icra mexanizminə diqqəti artırmaq lazımdır. Hesab edirəm ki, bugünkü təyinatlar məhkəmə-hüquq sistemində

islahatlara müəyyən töhfələr verəcək. Ümid edirəm ki, cənab Prezidentin imzaladığı fərman hər bir hakimin əməl edəcəyi əsas sənəd olacaqdır. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Etibar müəllim.

Xahiş edirəm, daha heç kim yazılmasın. Mən axırıncı sözü Ziyafət müəllimə verirəm.

Ziyafət Əsgərov. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, hörmətli hakimlər, mən vaxtınızı çox almayacam, sadəcə, iki cümlə ilə demək istəyirəm. Bütün hakimlər, bütün hüquqşünaslar bilir ki, istər Cinayət-Prosessual Məcəlləsində, istərsə də Mülki Prosesual Məcəllədə iki mühüm cəhət var. Məhkəmənin çıxardığı hökm, yaxud qətnamə qanuni və ədalətli olmalıdır. Nə baş verir? Bəzən bizdə hökm ya qanuni olur, ədalətsiz olmur, ya da ədalətli olur, qanunsuz olmur. Onda məhkəmənin hüquq düşüncəsi məsələsi, institutu ortaya çıxır. Ona görə mən hakimlərdən xahiş edirəm, daha çox mütaliə eləsinlər. Çünki biz hazırda Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin yurisdiksiyasına daxilik. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi də, bilirsiniz ki, insan hüquqları və azadlıqları haqqında konvensiyanı əsas götürür. Ona görə mütaliə, mütaliə, mütaliə. Təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Ziyafət müəllim.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Xeyr, Jalə xanım. Jalə Əhmədova yazılıb. Mən ona necə söz verməyim, deputatımızdır.

Buyurun, Jalə xanım. Niyə Siz sonda yazıldınız? Yazılmaq istəyirdinizsə, əvvəldən yazılıydınız. Buyurun.

J.Əhmədova. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Buradan bizim deputatlarımızı və hakimlərimizi salamlayıram. Çox qısa vaxtınızı alacağam. Bilirsiniz, bir hakim qızı

olaraq mənim üçün bu, çox önəmli bir gündür. Burada iştirak edən hakimlərin hər birini mən şəxsən tanıyıram və öncədən onlara uğurlar arzulayıram. Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin sədri olmuş İman müəllim Nağıyevə xüsusi təşəkkürümü bildirirəm. Onun rəhbərliyi altında çalışmışam və onun biz gənclərə xüsusi diqqətini, qayğısını görmüşəm. Bir daha İman müəllimə təşəkkür edirəm və uğurlar arzulayıram. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Jalə xanım. Mən düşünürəm, salamınız da böyük minnətdarlıqla qəbul olundu. Çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, çıxış eləyən artıq yoxdur. Mən qərar layihələrini bir-bir səsə qoyacağam. Xahiş edirəm, diqqətli olun. Beləliklə, xahiş edirəm, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsinin qəbul edilməsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.17 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	85
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsinin qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.17 dəq.)
Lehinə	84
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	84
Nəticə: Qəbul edildi	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.18 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, Gəncə Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında qərar layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.19 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsini səsə qoyuram. Münasibət bildirin, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.19 dəq.)
Lehinə	86
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, sizdə necədir?

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə Şəki Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin və azad edilməsi haqqında qərar layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.20 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, buyurun.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul edildi.

Nəhayət, hörmətli həmkarlar, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsi hakimlərinin təyin edilməsi haqqında qərar layihəsini səsə qoyuram. Münasibət bildirin, xahiş edirəm.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.20 dəq.)
Lehinə	88
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	88
Nəticə: Qəbul edildi	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Mən yeni təyin edilmiş hakimləri təbrik edirəm və onlara işlərində uğurlar arzu edirəm. Sağ olun, gedə bilərsiniz.

Hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 8-ci məsələsinə keçirik. Bu, Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz (MSİBM) arasında Sazişin təsdiq edilməsi haqqında qanun layihəsidir. Bildiyiniz kimi, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Konstitusiyaya Qanununun 70.3-cü maddəsinə görə, dövlətlərarası və Azərbaycan Respublikasının qanunlarından fərqli qaydalar nəzərdə tutan hökumətlərarası müqavilələrin təsdiq və ləğv edilməsi barədə qanun layihələrinə Milli Məclisdə bir oxunuşda baxılır. Bu qanun layihəsi də bir oxunuşda baxılıb, qəbul edilməlidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Milli Məclis

Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri Əli Hüseynliyə söz vermək istəyirəm.

Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclis Sədrinin birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Fikrinizi bir daha vurğulamaq istəyirəm ki, biz sazişləri, beynəlxalq müqavilələri ancaq təsdiq edirik. Ona hər hansı bir düzəliş edilə bilməz və məhz buna görə də bir oxunuşda qəbul olunur.

Hörmətli xanım Sədr, hörmətli həmkarlar, Azərbaycanın miqrasiya sahəsində əməkdaşlıq etdiyi iki mühüm təşkilat var. Əlbəttə, bunlardan birincisi Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatıdır. Bu gün isə Azərbaycan hökumətinin əməkdaşlıq etdiyi ikinci digər bir təşkilat Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəzdir, onu bundan sonra qısaca “mərkəz” deyə adlandıracağam. Müzakirə etdiyimiz məsələ bu mərkəzlə əməkdaşlıqla bağlıdır, onun statusuna dair sazişin qəbul olunmasıdır. Məlumat üçün deyim ki, Azərbaycan hökuməti artıq uzun illərdir, bu təşkilatla, bu mərkəzlə əməkdaşlıq edir. 2006-cı ildə hökumətimizlə mərkəz arasında bir müqavilə imzalanmışdır. Sonrakı mərhələlərdə bu beynəlxalq miqrasiya mərkəzi Avropa İttifaqının miqrasiya məsələləri ilə bağlı bir çox layihələrini Azərbaycanda icra etmişdir. Son dövrlərdə Avropa İttifaqı məhz bu təşkilat vasitəsi ilə Azərbaycanla bağlı bir sıra layihələri həyata keçirmişdir. Son olaraq 6 milyon avro dəyərində bir layihə icra olunmuşdur. Üç layihə də icra olunmaqdadır. Bunları söyləməkdə məqsədim ondan ibarətdir ki, bu təşkilatın Azərbaycan hökuməti ilə məhz bu cür səmərəli əməkdaşlığının nəticəsidir ki, Azərbaycan hökuməti artıq bu təşkilatın statusuna dair sazişi imzalamışdır. Bu, cari ilin mart ayında, amma

onlayn formada həyata keçirilmişdir. Azərbaycan hökuməti adından bizim Dövlət Miqrasiya Xidmətinin rəhbəri və Beynəlxalq Miqrasiya Mərkəzinin rəhbəri belə bir saziş imzalamışlar. Bununla da Azərbaycan hökuməti niyyətini açıq göstərmişdir ki, bu, hökumətlə səmərəli əməkdaşlıq edən bir beynəlxalq təşkilatdır, Azərbaycana töhfə verir. Məhz buna görə də təşkilatın statusuna dair saziş imzalanır. Onu da qeyd edirəm ki, digər iki Cənubi Qafqaz respublikasında bu təşkilat fəaliyyət göstərir və nümayəndəsi də mövcuddur. Hesab edirik ki, əməkdaşlığımızın bu yüksək mərhələsində Azərbaycanın da belə bir sazişi imzalaması məqsədmüvafiq olardı.

Hörmətli xanım Sədr, fürsətdən istifadə edib Sizin Milli Məclisin plenar iclasının açılışında dediyiniz fikirlərə xüsusi dəstək vermək istəyirəm. Əlbəttə, biz bir çox beynəlxalq təşkilatla əməkdaşlıq edirik. O əməkdaşlıqların çərçivələri sazişlərdə, beynəlxalq sənədlərdə mövcuddur və Siz tamamilə haqlısınız, biz Avropa parlamentinin üzvü deyilik, Avropa Şurasının üzvüyük. Avropa parlamenti ilə əməkdaşlığımız Avronest çərçivəsində həyata keçirilir. Orada bizim müqavilələr var və bu baxımdan, əlbəttə, Avropa parlamentinin məlum qətnaməsi yolverilməzdir. Hesab edirəm ki, bu, əməkdaşlığımızın çərçivəsindən kənarıdır. Onlar heç zaman Dağlıq Qarabağ problemi ilə məşğul olmayıblar, bu o təşkilatın səlahiyyəti deyil. 10 noyabr sazişi bu konfliktə son qoymuşdur və bundan sonra istinad olunacaq yeganə sənəd məhz budur. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihəsinə həm Səməd müəllimin, həm də Zahid müəllimin komitəsində baxılıb.

Səməd müəllim, bununla bağlı sözünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdur.

Zahid müəllim, Sizin sözünüz var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdur. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyənlər var.

Razi Nurullayev. Buyurun, Razi müəllim.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar, mən çalışıram ki, çıxışlarım 2 dəqiqədən çox olmasın. Xahiş edirəm, buna görə narahat olmayın. Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz nümayəndəliyinin rəhbəri azərbaycanlı olduğu təqdirdə, ona beynəlxalq hüquqa əsasən diplomatik missiya üzvləri ilə eyni imtiyazlar və immunitet verilməməsi bir az narahatvericidir. Ola bilsin ki, bir çox ölkələrdə bu, belədir. Amma niyə biz fərqli və daha da ədalətli yanaşma ortaya qoymayaq? Neft və qaz sahələrində iş yerləri var idi. Eyni vəzifəni daşıyan, eyni işi eyni keyfiyyətlə yerinə yetirən azərbaycanlıya şərti olaraq 1 manat, xarici vətəndaşa isə 100 manat verilirdi. Biz sevinməli və fəxr etməliyik ki, beynəlxalq təşkilatın Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri həmyerlimiz ola bilər. Qoy, onun nüfuzu və çəkisi digər diplomatik missiya üzvləri ilə bərabər olsun. O şəxs də özünü onların yanında daha az imtiyazlı hiss etməsin. Niyə biz öz vətəndaşlarımıza beynəlxalq hüququn təsbit etdiyi imtiyazları məhdudlaşdırmaq? Bu yanaşma, açığını deyim, bir az da heysiyyətimə toxunur. Mən bilirəm, Əli müəllim də dedi ki, bura düzəliş etmək olmaz, bunu çox gözəl başa düşürəm. Sadəcə, bu qeydi ona görə edirəm ki, gələcəkdə bu kimi məsələləri nəzərə alsaq, yaxşı olar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Razi müəllim. Siz çıxış edəndə heç kim narahat olmur. Niyə Siz üzr istəyirsiniz?

Siyavuş Novruzov. Buyurun, Siyavuş müəllim.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Mən də qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Müqavilə çox zəruri, Azərbaycanın gələcək inkişafı ilə bağlı olan bir məsələdir. Çünki miqrasiya bu saat dünyada ən vacib amillərdən biridir. Müxtəlif səbəblər nəticəsində dünyada miqrasiya prosesləri baş verir. Buna həm müharibələr, həm iqtisadiyyat səbəb olur, həm də digər səbəblər mövcuddur ki, biz bunların hamısını görürük. Mən bir neçə məsələyə öz münasibətimi bildirmək istəyirəm, biz mütəmadi olaraq bunlarla rastlaşırıq. Birinci növbədə miqrantların ölkəyə daxil olması aydındır. Bunun qeydiyyatı aparılır. Burada iki məsələ var. Daxili miqrantların müəyyən olunması və Azərbaycandan digər ölkələrə miqrasiya edən insanların sayı ilə bağlı məsələlər. İkinci məsələ ilə bağlı, görürsünüz ki, məlumatlar yayılıb. Deyirlər ki, məsələn, Rusiyada 2 milyon, Qazaxıstanda 150 min azərbaycanlı yaşayır və sair. Biz seçki prosesində bu məsələ ilə rastlaşırıq, problem yaranır. Seçici siyahısı ilə faktiki siyahı arasında fərq ortaya çıxır. Mərkəzi Seçki Komissiyası da məcbur olub onları siyahıdan çıxarır, çünki onlar yoxdurlar və ümumiyyətlə, seçkidə iştirak edə bilməzlər. Bu insanların hüquqları avtomatik olaraq əllərindən alınır. Ona görə də ölkədən çıxanlarla, onların hansı işin ardınca getməsi ilə bağlı istər səfirliklərimiz, istərsə də qeydiyyat şöbələri qeydiyyat aparsınlar. Qeydiyyat şöbələri müəyyən etsinlər ki, bu adam bir ərazidə 6 aydan artıq yaşamırsa, faktiki olaraq, buradan gedibdir. Bəlkə 2 və ya 5 ildən sonra gələcək. Gəlidiyi zaman həmin ərazidə qeydiyyata düşsün. Məsələn, biz bələdiyyə seçkilərində qaydanı elə qoymuşuq ki, 6 ay daimi yerdə yaşayan vətəndaş səsvermə hüququna malikdir. Ona görə də biz bunu beynəlxalq

konvensiyalarda nəzərə alınmalıdır. Müəyyən çıxarış vəərəqləri hazırlanmalıdır ki, hansı ölkədə nə qədər vətəndaşımız fəaliyyət göstərir, işləyir, yaşayır. Bunu dəqiqləşdirək və ortaya qoyaq.

Hörmətli Sədr, bir məsələyə də mən toxunmaq istəyirəm. Əli müəllim də bu məsələyə toxundu. Avropa parlamentinin qəbul etdiyi qətnamə ilə bağlı Siz əvvəl qeyd etmişiniz. Təbii ki, biz Avropa İttifaqının üzvü deyilik. Amma Avropa İttifaqı ilə ən çox iqtisadi əməkdaşlıq edən ölkə Azərbaycandır, kifayət qədər iqtisadi əlaqələrimiz var, kifayət qədər əməkdaşlıq edirik. Elə Sizin səfər etdiyiniz İtaliya Avropa İttifaqına üzv olan ölkədir. Yəni biz bu sənədə bu formada yanaşmamalıyıq. İndi Musa müəllim də qeyd etdi ki, bu, adi sənəddir. Adi sənəd deyil. Biz bu sənədə münasibətimizi kəskin şəkildə qoymalıyıq. Yəni bu gün Azərbaycanın haqq işinin əleyhinə olaraq terroristləri müdafiə edən bəyanat verilsə, alternativ bəyanat verilməlidir. Hər hansı bir deputat ayrı-ayrılıqda hansı isə mətbuat orqanında, məsələn, AzTV-də çıxış edir ki, Avropa parlamenti bu qərarı qəbul etdi, bu, düzgün deyil və sair. Bu, aydındır, daxili auditoriya üçündür. Amma mən hesab edirəm, Milli Məclisin xarici auditoriya üçün kifayət qədər ciddi, sərt bəyanatı olmalıdır ki, birincisi, niyə siz Avropa İttifaqının üzvü olmayan ölkə haqqında qərar qəbul edirsiniz? Siz hər hansı bir məhkəmə həyata keçirmirsiniz, dünyanın ağası deyilsiniz ki, bu qərarları qəbul edirsiniz. İkincisi, bu, qeyri-obyektivdir. Ayrı-ayrı ölkələrdə daxili problemlər var. Fransaya qarşı biz də müzakirə aparacaq ki, deyirlər, hicab geyinən cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır. Niyə Fransa bunu qəbul edib? Bu məsələni Milli Məclisdə müzakirəyə çıxaraq, qərar qəbul edək, göndərək. Yaxud da deyək ki, erməni

soyqırımını tanımayan cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır. Qərar qəbul edək, göndərək. Bir neçə nəfərin burada, bu divarlar arasında çıxış etməsinin, Azərbaycanın çərçivəsindən kənara çıxmamasının onlar üçün əhəmiyyəti yoxdur. Ona görə də konkret olaraq onlara bu qərarları göndərməliyik. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Sabir Rüstəmxanlı. Buyurun, Sabir müəllim.

S.Rüstəmxanlı. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Miqrasiya işi bu gün beynəlxalq bir problemdir və ildən-ildə genişlənir. Ona görə də Azərbaycanın bu beynəlxalq miqrasiya mərkəzi ilə əlaqəsi, belə bir sazişin bağlanması son dərəcə vacibdir. Ümumiyyətlə, bir çox insanın həyatının, yaşayışının asanlaşmasına kömək edən addımlar atılmalıdır. Azərbaycandan da miqrantlar var. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrindən də Azərbaycana gələnlər var. Təəssüf ki, bizim vətəndaşlarımızın bir hissəsi köhnə Sovet məkanında, özü də çox geniş bir məkanda yaşayır. Onların da bir çox problemləri baxımından, bizdə ikili vətəndaşlıq, təəssüf ki, onlar üçün nəzərdə tutulmayıb. Orada doğulan insanların hüquqları necə həll olunacaq? Bunlar öz tarixi vətənləri ilə münasibətlərini necə quraçaqlar? Bunlar çox ciddi suallardır. Azərbaycan gələcəkdə bu beynəlxalq təşkilatların tövsiyələri bir yana, amma keçdiyi tarixi yolu nəzərə alıb öz övladlarının vətənlə münasibətlərinin qurulması, sadələşməsi üçün müəyyən addımlar atılmalıdır. Azərbaycandan kənarda milyonlarca insan var. Kiçik bir fakt deyim. Qanunlarımızda, doğrudan, müəyyən boşluqlar var. Bu yaxında bir şəxs mənə zəng vurdu. Oğlu ilə Vladivostokdan gəlib. Onlara bəzi suallar verilib. Bu pandemiya ilə bağlı ortada müəyyən şərtlər var.

- Hara gəlmisən?
- Azərbaycanlıyam, gəlirəm.
- Kimin yanına? Kimin var?
- Bacım var.
- Bacın var, keçə bilərsən. Yanındakı kimdir?
- Oğlumdur.
- Oğlun keçə bilməz, çünki Rusiyada doğulub, orada yaşayıb. Azərbaycan onun vətəni deyil.

Kim isə vətəninə qohumunun yanına buraxılır, amma böyük vətəninə buraxılmır. Əslində, vətən elə qohumdur. Elə bütün azərbaycanlıların əsas qohumu vətəndir. Burada necə bir münasibət formalaşdırılmalıdır ki, ata ilə oğul gəlir, oğlu oradan, deyək ki, Vladivostoka, ya Narilskə geri qayıtmalıdır. Mən xahiş etdim, yaxşı ki, Nazirlər Kabineti bu işə qarışdı və məsələ həll olundu. Mənim millət vəkili olaraq kiməsə kömək etməyə imkanım var, məsələni həll edə bildim. Bəs yüzlərcə insan var ki, sərhədlərdə, o təyyarə meydanlarında bu problemlərlə üzləşirlər. Nə etməliyik? Bəs geri qayıdanlar vətənləri haqqında hansı düşüncələrə qapanacaqlar? Bizim haqqımızda nə düşünür və digərlərinə nə danışırlar? Ona görə mən çox xahiş edirəm, bu məsələ ilə bağlı Nazirlər Kabineti, yaxud bununla məşğul olan qurumlar aydınlıq gətirsinlər ki, bu vətəndaşlıq məsələsi olmayanda, kənarda doğulan, amma azərbaycanlı olan, ata-anası bizim vətəndaşımız olan yeni nəslin vətənlə bağlılığı hansı qanunlarla tənzimlənəlidir. Bu, çox ciddi məsələdir. Bunun, ola bilsin, bu sazişə aidiyyəti yoxdur, amma indi bu məsələ müzakirə olunursa, mən də bu fikirlərimi dedim ki, bununla əlaqədar təşkilatlar bir ölçü götürsünlər. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Sabir müəllim.

Hörmətli həmkarlar, mən məsələni səsə qoyuram.

Xahiş edirəm, sazişin təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.36 dəq.)
Lehinə	83
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	83
Nəticə: Qəbul edildi	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 21 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti məsələyə keçirik. Gündəliyin 9-cu məsələsi Vergi Məcəlləsində, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsi haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Qeyd edirəm ki, qanun layihəsində nəzərdə tutulan dəyişiklik dəqiqləşdirmə xarakteri daşıyır və ona görə də layihə bir oxunuşda qəbul ediləcəkdir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri hörmətli Tahir Mirkişiliyə söz vermək istəyirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli Sahibə xanım, icazə verin, fürsətdən istifadə edib Sizi İtaliya Respublikasına etdiyiniz uğurlu və məhsuldar səfərə görə təbrik edirəm. Keçirdiyiniz görüşlər bir daha göstərdi ki, Azərbaycan həqiqətlərinin bu gün Avropada daha çox yayılmasına

və eyni zamanda, bunun daha inandırıcı və peşəkar formada edilməsinə ehtiyac var. Həqiqətlərin məhz peşəkar formada çatdırılması onların daha çox qavranılmasına imkan yaradır. Göstərilən səfər və edilən görüşlər bir daha göstərdi ki, Azərbaycan ərazisində münaqişə və müharibə bitsə də, bu gün Azərbaycan sərhədlərindən xaricdə bəzi dairələrdə və bəzi ölkələrdə Azərbaycana qarşı müharibə davam edir, biz bir çox hallarda Azərbaycana qarşı şər-yaxma, həqiqətlərin dəyişdirilməsi və deformasiya olunmasının bir daha şahidi olduq. Buna görə düşünürəm ki, bu gün hər bir millət vəkili üçün üzərinə daha çox səy düşür ki, biz bu həqiqətlərin dəqiq çatdırılmasında daha çox iş görək. Mən deputat həmkarlarımdan bu istiqamətlərdə səylərini daha çox artırmalarını xahiş etmək istərdim.

Hörmətli Sədr, qanun layihəsi ilə bağlı Siz qeyd etdiniz. Qeyd edirəm ki, bizim 2020-ci il dekabrın 18-də Azərbaycan Respublikasının Vergilər Məcəlləsində etdiyimiz dəyişikliyə görə, həmin məcəllədə “xarici dövlətlərin avtonəqliyyat vasitələri” sözləri “xarici dövlətlərdə qeydiyyatda olan avtonəqliyyat vasitələri” sözləri ilə əvəz olunmuşdur. Qeyd olunan dəyişikliklər o zaman qəbul olunmuş qanundan irəli gələn dəyişikliklərdir və digər qanunlarla uzlaşdırılması tələb olunur. Həmkarlarımdan qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş etmək istəyərdim. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Tahir müəllim.

Hörmətli həmkarlar, çıxış etmək istəyən yoxdur və mən məsələni səsə qoyuram. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin növbəti beş məsələsi ikinci oxunuşda olan qanun layihələridir. Qeyd edirəm ki, 10-cu və 11-ci məsələlər mahiyyətə bir-birinə yaxın və bağlı olan qanun layihələridir. Belə ki, gündəliyin 10-cu məsələsi “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Qanunda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. 11-ci məsələ isə “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Odur ki, hörmətli həmkarlar, əgər etiraz etmirsinizsə, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini hörmətli Əli Məsimli hər iki layihə haqqında məlumat versin.

Əli müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Müzakirələri bir yerdə keçirək, səsverməni, həmişə olduğu kimi, ayrı keçirəcəyik.

Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Məsimli, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi sədrinin müavini.*

Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli Sədr, Sizin qeyd etdiyiniz kimi, təqdim olunan hər üç sənəd bir-biri ilə əlaqəlidir. Birinci oxunuş zamanı onlar barəsində geniş məlumat vermişdik. Sadəcə, qeyd etmək istərdik ki, biz bu

dəyişiklikləri dənizçinin şəxsiyyət vəsiqəsinin forma və məzmununu beynəlxalq konvensiyaya uyğunlaşdırmaq üçün həyata keçiririk. İkinci oxunuşa çıxarmaqdan ötrü İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsində bu üç sənəd müzakirə olunub. Komitəyə heç bir təklif daxil olmayıb. Ona görə, hörmətli Sədr, bu üç sənədin səsə qoyulmasını təklif edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Hörmətli həmkarlar, bilirsiniz ki, biz ikinci oxunuşda qanun layihələrini əvvəlcə əsas kimi qəbul etməliyik. Ona görə də xahiş edirəm, 1-ci qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.41 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

İndi isə digər qanun layihəsini xatırladım. “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsini əsas kimi səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.42 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

İştirak edir
Nəticə: Yetərsay yoxdur

80

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də əsas kimi qəbul edildi.

Çıxış etmək istəyən yoxdur. Ona görə də mən qanun layihələrini həm maddələr üzrə, sonra isə bütövlükdə səsə qoyacağam. Beləliklə, “Dənizçinin şəxsiyyət sənədi haqqında Əsasnamə”nin və “Dənizçinin şəxsiyyət sənədinin spesifikasiyası, təsviri və nümunəsi”nin təsdiq olunması barədə” Azərbaycan Respublikasının 2008-ci il 1 fevral tarixli 541-IIIQ nömrəli Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi 2 maddədən ibarətdir. Ona görə də əvvəl 1-ci maddəyə səs verəcəyik. Buyurun, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.43 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi. İndi isə mən 2-ci maddəni səsə qoyuram.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.43 dəq.)
Lehinə	78

Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.44 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda bütövlükdə qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, biz “Dövlət rüsumu haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə maddələr üzrə münasibət bildirməliyik. Sadəcə, 1 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, bu qanun layihəsinə də maddələr üzrə münasibət bildirin. Mən səsə qoyuram.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.44 dəq.)
Lehinə	77

Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, maddələr üzrə qəbul edildi. İndi isə mən həmin qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.45 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	2
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti məsələlərə keçirik. Mən ötən iclasda da demişdim, gündəliyin növbəti 2 məsələsi, yəni 12-ci və 13-cü məsələlər Konstitusiya Məhkəməsinin tövsiyəsi ilə Milli Məclisdə hazırlanmış və müvafiq qurumlarla razılaşdırılmışdır. Onu da qeyd edirəm ki, bu qanun layihələri mahiyyətcə bir-birinə yaxındır. Beləliklə, gündəliyin 12-ci məsələsi Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında, 13-cü məsələ isə Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbay-

can Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihələridir. Mən hörmətli Tahir Mirkişilidən xahiş edəcəyəm.

Tahir müəllim, həmişə olduğu kimi, iki layihə haqqında məlumat, müzakirə bir yerdə, səsvermə isə ayrılıqda olacaq. Buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, qanun layihəsi haqqında birinci oxunuşda, düşünürəm ki, kifayət qədər və geniş məlumat verdik. Layihə qısa şəkildə təkrar hərrac baş tutmadığı halda, girov üzərində mülkiyyət dəyişən zaman yaranan ödəmə mənbəyindən olan verginin və daha sonra isə bu mülkiyyətin satıldığı zaman onun əlavə dəyər vergisinə cəlb olunmasının və eyni zamanda, mülkiyyət hüququnun hansı sənəd əsasında formalaşmasına aydınlıq gətirilməsi məqsədi daşıyır. Birinci oxunuş zamanı deputat həmkarım Tahir Rzayev tərəfindən qanunun 150.1.13.5-ci bəndində fərdi sahibkarlarla bağlı olan limitin aradan qaldırılması ilə bağlı təklif irəli sürülmüşdür. Bu təklif həm komitədə müzakirə edilmiş, həm də müvafiq orqanlarda müzakirə edilərək razılaşdırılmış və bu gün təqdim olunan qanun layihəsində həmin limit aradan qaldırılmışdır. Ona görə qanun layihələrinin hər ikisinə səs verməyi və bunu dəstəkləməyi həmkarlarımdan xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim.

Əli müəllim, 13-cü məsələyə sizin komitədə baxılıb. Heç bir əlavəniz yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Çıxış etmək istəyən də yoxdur. Hörmətli həmkarlar, mən bu qanun layihələrini, əvvəlcə dediyim kimi, əsas kimi səsə qoymalıyam. İndi isə xahiş edirəm, Vergi Məcələ-

ləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.48 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin əsas kimi qəbul edilməsinə münasibət bildirin. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.48 dəq.)
Lehinə	77
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu qanun layihəsi də əsas kimi qəbul edildi. Çıxış etmək istəyən yoxdur. Ona görə

də mən qanun layihələrini maddələr üzrə və bütövlükdə səsə qoyacağam. Beləliklə, Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsində 4 maddə var. Mən onları iki-iki səsə qoyacağam. Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, 1-ci və 2-ci maddələrin qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.49 dəq.)
Lehinə	78
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	80
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Kimsə səs vermir, kimsə də həmişə əleyhinə səs verir. Mənə elə gəlir ki, bu, texniki səhvdir.

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi. İndi isə 3-cü və 4-cü maddələri səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.50 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu maddələr də qəbul edildi. Hörmətli həmkarlar, indi isə mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.50 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, biz Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” və “İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə maddələr üzrə səs verəcəyik. 3 maddədən ibarətdir. Xahiş edirəm, 1-ci maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.51 dəq.)
Lehinə	80
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, 1-ci maddə qəbul edildi.

2-ci maddəni səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.52 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi. İndi isə, buyurun, 3-cü maddəyə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.52 dəq.)
Lehinə	79
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	79
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, bu maddə də qəbul edildi. İndi isə, hörmətli həmkarlar, mən qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoyuram. Buyurun, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.53 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi qəbul edildi.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Təəssüf ki, fasiləsiz alınmayacaq. Çünki məsələmiz çoxdur. Ancaq düşünürəm, saat 1-ə kimi biz bir məsələni müzakirə edə bilərik.

14-cü məsələyə keçirik. Bu, “Baytarlıq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Aqrar siyasət komitəsinin sədri hörmətli Tahir Rzayevə söz vermək istəyirəm. Tahir müəllim, buyurun.

T.Rzayev, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Hörmətli Sədr, hörmətli deputat həmkarlar, “Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilmiş dəyişikliklərə birinci oxunuşda heç bir təklif və irad bildirilmədiyinə görə ikinci oxunuşda qəbul olunması üçün səs verməyinizi sizdən xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, çox sağ olun.

Səsə qoymazdan əvvəl əsas kimi qəbul edək. Mən məsələni əsas kimi səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.54 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, əsas kimi qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bu qanun layihəsi çox kiçikdir, 1 cümlədən ibarətdir. Ancaq maddələr üzrə səsə qoymalıyıq. Buyurun, maddələr üzrə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	82
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	82
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Buyurun, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, maddələr üzrə qəbul edildi.

İndi isə mən bu qanun layihəsini ikinci oxunuşda bütövlükdə səsə qoymaq istəyirəm. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.55 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 18 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi ikinci oxunuşda qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, gündəliyin qalan 9 məsələsi birinci oxunuşda olan qanun layihələridir. Birinci oxunuşun tələblərini də hamınız bilirsiniz. Sizdən xahiş edirəm, bunu nəzərə alınız. Gündəliyin 15-ci məsələsi Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Mən hörmətli Əli Hüseynlidən xahiş edəcəyəm, layihəni təqdim eləsin.

Buyurun, Əli müəllim.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, xanım Sədr. Bu layihəyə iki komitə tərəfindən baxılmışdır. Əslində layihənin Mülki Məcəlləyə aid olan hissəsi də “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Qanunla birbaşa bağlıdır. Amma icazə versəniz, məlumat verim, çünki bir-biri ilə bağlı məsələlərdir, sadəcə, 2 qanunda öz əksini tapır. Məlumdur ki, 2016-cı ildə cənab Prezidentin Azərbaycanda maliyyə xidmətlərinin inkişafına dair strateji yol xəritəsi ilə bağlı fərmanı olmuşdur. Belə bir layihə bu yol xəritəsində həm sığorta məsələlərinin icrası ilə bağlı, həm də bütövlükdə, son dövrlərdə sığorta fəaliyyətinin tənzimlənməsi, ona nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə hazırlanmışdır. Maddələrin çox olmasına baxmayaraq, bunların məqsədi sığorta vasitəçilərinin statusunu müəyyən etməkdir. Yəni onlar nə ilə məşğul ola bilərlər, misal üçün, sığorta agentləri sığortaçı vəzifəsini tutmağı onlara qadağa edir. Eyni zamanda, onlar bundan sonra Mərkəzi Bank qarşısında hesabatlı olacaqlar, onlara attestasiyadan keçmək tələbi qoyulacaq. Yəni bütün bu məsələlər sığorta

vasitəçilərinin, sığorta agentlərinin fəaliyyətinin tənzimlənməsi və təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır. Hörmətli həmkarlar, səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, sözünüz yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Oldu.

Çox sağ olun, Əli müəllim.

Çıxış etmək istəyənlər var.

Razi Nurullayev. Buyurun, Razi müəllim.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar! Ölkəmizdə ev yanarsa, uçarsa, avtomobil qəzaya düşürsə, obyekt yanır, yaxud uçub-dağılırsa, o zaman hər kəs gözünü dövlətin cibinə dikir. Niyə? Çünki bizdə sığorta mədəniyyəti, hələ ki, yaxşı formalaşmayıb. Sığorta həm “qara” biznesə, həm də varlanmağa, başqalarının bədbəxtliyi üzərində xoşbəxtlik qurmağa yönəlir. Dünyada bu kimi fəlakət və faciələri sığorta şirkətləri həll edir. Bizdə bu sistem niyə uğurlu fəaliyyət göstərə bilmir? Ona görə ki, əksəriyyət sığorta şirkətlərinə inanmır. Səbəb də odur ki, sığorta şirkətlərinin, sığorta agentlərinin əl atmadıqları hiylə qalmır, təki vəsait ödəməsinlər, yaxud cüzi ödəsinlər. İnanın ki, yüz hoqqadan çıxırlar. Bu məsələdə əsaslı və köklü dəyişiklik lazımdır ki, münasibətləri sivil formada həll edə bilək. Sığorta şirkəti məmura aid olmasa, yaxşıdır, arxasında duran da gizli və güclü “əl” olmamalıdır. Çünki o gizli və nüfuzlu “əl” cəmiyyəti sivil olmağa, münasibətləri sivil yollarla qurmağa maneçilik törədir.

Sığorta agentləri evlərə gəlir, telefonla təbliğat aparır, broşurlar hazırlayır, internet üzərindən reklam qurur və müştəriləri cəlb edirlər. Az qalırlar, əllərini Qurana basınırlar ki, onlar gecə-gündüz yatmırlar, ancaq fəlakətə

düçar olan vətəndaşları düşünürlər. Vətəndaş da fəlakətə düçar olanda yoxa çıxırlar, gecikirlər, pul ödəməmək üçün yüz bəhanə gətirirlər. Vətəndaşları əməlli-başlı bezdirirlər. Sığortalananlar aylarla pullarını ala bilmirlər. Sığorta sisteminin və bu sahədə fəaliyyət göstərənlərin daha da sivilləşməsinə və xalq arasında inam yaratmasına ehtiyac yaranıb. Əgər onlar dürüst və vicdanlı fəaliyyət göstərsələr, on milyonlarca, bəzən yüz milyonlarca vəsait əldə edə bilərlər. İnam olsa, hər bir vətəndaş əmlakını, avtomobilini, həyatını, hər şeyini sığorta edər. O inamı yaratmaq və dövlətin yükünü azaltmaq üçün bu sahəyə nəzarəti gücləndirmək vacibdir. Mən bu dəyişiklikləri alqışlayıram, səs də verəcəyəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Razi müəllim.

Rəşad Mahmudov. Rəşad müəllim, buyurun.

R.Mahmudov. Çox hörmətli xanım Sədr, dəyərli millət vəkilləri! Əslində fasiləyə çıxmazdan əvvəl vaxt aldığımıza görə hər kəsdən üzr istəyirəm. Mən, əslində, bu mövzu ilə bağlı bilavasitə əlaqəsi olan və son günlər ictimaiyyətdə, xüsusən 90 minlik səhiyyə işçiləri arasında ciddi müzakirələrə səbəb olan icbari tibbi sığortanın ölkəmizdə tətbiqi ilə birlikdə sertifikatlaşdırma və ratifikasiya məsələləri ilə əlaqədar öz fikrimi bildirmək istəyirəm.

Əslində hamıya məlumdur ki, sertifikatlaşdırma ilə bağlı son günlərdə kütləvi informasiya vasitələrində, eləcə də sosial şəbəkələrdə ciddi fikir mübadilələri aparılır. Millət vəkili olaraq, əlbəttə ki, səhiyyəçilərin ortaya qoymuş olduğu məsələlərə uyğun şəkildə bir araşdırma apardıq və normativ sənədlərlə sertifikatlaşdırma prosedurunun qanuni bir proses olduğunu ölkəmizdə bir daha gördük. Şəxsən ilk başda sertifikatlaşdırma işinin, – xüsusən sığorta işində bu çox vacibdir, – aparılmaması ilə bağlı sualına şəxsən

mən özüm başqa cavab tapa bilmirdim ki, bu etiraz nəyə görədir? Qüvvədə olan qanunvericiliyə görə, şəxsin hüquq qabiliyyəti Mülki Məcəllənin 31-ci maddəsinə görə, məhdudlaşdırıla bilər. Səhiyyə işçiləri bu məsələyə hər baxımdan nə qədər qarışıq fikirlər ortaya qoysalar da, bu, hər şeyin qanun çərçivəsində olduğunu göstərən reallıqlarla üst-üstə gəlir. Amma nəzərinizə çatdırmaq istəyirəm ki, “Əhalinin sağlamlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 49-1-ci maddəsinə əsasən səhiyyə işçiləri hər 5 ildən bir sertifikatıyadan keçirlər və sertifikatıyadan keçə bilmədikləri zaman onların fəaliyyəti dayandırılır, 6 ay içərisində ikinci dəfə imtahana girmə şansı verilir. Əhaliyə keyfiyyətli səhiyyə xidmətinin göstərilməsinin təmin edilməsi ilə əlaqədar reformalardan söhbət gedirsə, ilk baxışda səhiyyə işçilərinin buna qarşı gəlməsi normal qəbul olunmur. Çünki bu, həm dövlətin, həm də səhiyyə xidməti alan insanların marağında olan bir mövzudur. Amma işi bir az dərinlən araşdırdığımız zaman ciddi problemlər olduğunu, səhiyyə işçilərinin ortaya qoymaq istədikləri əsas məqamın nə olduğunu anlamağa çalışdıq.

Diqqətinizə çatdırmaq istəyirəm ki, həmin qanunun 46-cı maddəsində tibbi təhsili başa vurmuş, ali tibb müəssisəsi tərəfindən diplom verilmiş şəxs həmin diplomu əldə etdiyi andan etibarən fəaliyyətinə başlamaq hüququ əldə edir. Amma buna baxmayaraq, həmin qanunun 49-1-ci maddəsində biz sertifikatıya ilə bu hüququ onun əlindən almış oluruq. Bu, bir.

İki. Səhiyyə Nazirliyinin 2017-ci ildə vermiş olduğu daxili qərara əsasən 250-yə yaxın bal toplamaqla səhiyyə işçiləri qarşısında 5 il müddətində, əslində, bir məcburiyyət qoyulub. O da tətbiq olunur. Bunun yanında, yenə

həmin qanunun 48-ci maddəsində onlara 5 ildən bir mütləq şəkildə Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda kursdan keçmə məcburiyyəti qoyulur. Bəli, ilk baxışda görülən odur ki, üç mərhələli bir test, əlbəttə ki, həkimlərin daha yaxşı təkmilləşməsinə kömək edəcək. Amma hüquqa və Mülki Məcəlləyə, eləcə də digər qanunlara, Konstitusiyanın 25-ci maddəsi olan bərabərlik məsələsinə, “Təhsil haqqında” Qanuna baxdığımız zaman bir çox yerlərdə ciddi təzadların əmələ gəldiyini görürük. Yəni bu işdə tibb nöqtəyi-nəzərindən verilən sualların keyfiyyətini, onun nəzarətini – o məsələləri gündəmə gətirmirik. Sadəcə, qanunda ciddi şəkildə qarşılıqlı təzadlar var. Əgər bir həkimin sertifikatlaşdırılması məsələsi bu qədər gündəmdədirsə, bunu çox düzgün bir yanaşma kimi qəbul etdiyimiz zaman ortaya ikinci məsələ çıxır. O zaman bir mühəndis 25 mərtəbəli binanı tikərkən bir səhvinə görə 50-dən, 100-dən çox insanın, ailələrin problemi yaranırsa, onların da eyni bərabərlik hüququ çərçivəsində hər 5 ildən bir sertifikasyadan keçməsi doğru olmazmı? Yaxud nə üçün bu sistem dünyada, Avropada, onların güvəndiyimiz səhiyyə sistemlərindən tamamilə fərqlidir, daha bəsit, üç mərhələli deyil, bir mərhələlidir...

Sədrlik edən. Buyurun, 1 dəqiqə vaxtınız var.

R.Mahmudov. “Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında” Qanunun 46-cı maddəsinə görə, müvafiq diploma və ya rütbəyə məxsus mütəxəssis tibbi və əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququna malikdir. Sertifikasyadan keçməmək diplomun ləğvi deməkdirsə, tibb işçisi sonrakı mərhələdə bu diplomdan necə istifadə edə bilər? Bu sualın cavabı yoxdur.

İkinci, sual formasında olan bir məsələ şəxsin hüququnun məhdudlaşdırılması ilə bağlıdır. Bu, çox ciddi bir

məsələdir. Buna görə qərarı bir komissiya deyil, ölkədə kütləvi şəkildə verilən bu qərarın heç bir məhkəmə qərarı olmadan verilməsi insan hüquq və azadlıqlarına qarşı, məncə, doğru bir addım deyil. Əmək Məcəlləsinə görə, sertifikatlaşma üzrə qeyri-məqbul nəticə əmək müqaviləsinin xitab olunmasına bir əsas yaradır. Yəni bunun təqribən 7 yaşından 25–28 yaşına qədər tələbəlik həyatı keçmiş insanlara qarşı, məncə, dünyəvi qanunlara görə də, uyğun bir addım olmadığını düşünürük...

Sədrlik edən. Rəşad müəllim, xahiş edirəm, Siz 18-ci məsələdə danışıla bilərsiniz.

Daha çıxış edən yoxdur. Hörmətli həmkarlar, mən məsələni səsə qoyuram. Xahiş edirəm, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.07 dəq.)
Lehinə	81
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	81
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi. Fasilə elan olunur.

(FASİLƏDƏN SONRA)

Sədrlik edən. Hörmətli həmkarlar, iclasımızı davam edək. Gündəliyin 16-cı və 17-ci məsələləri cənab Prezidentin bir məktubu ilə Milli Məclisə daxil olub. Gündəliyin 16-cı məsələsi “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Tahir Mirkişiliyə söz verirəm.

Tahir müəllim, buyurun.

T.Mirkişili. Çox sağ olun, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, ümumiyyətlə, qeyd edirəm ki, dövlət satınalmalarının məbləği və aparılma forması iqtisadi siyasətin əsas alətlərindən biridir. Dövlət bazarda ən böyük alıcı olduğuna görə, bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da bu satınalmaların hansı formada həyata keçirilməsi və eyni zamanda, dövlətin nə alması gələcəkdə iqtisadi inkişafın mühüm istiqamətlərini müəyyən edən alətlərdən biridir. Azərbaycanda da satınalmalar məbləğ cəhətdən və əhatəli baxsaq, iqtisadi siyasətdə mühüm rol oynayır. Belə ki, hər il dövlət büdcə xərclərinin təxminən 25 faizi dövlət satınalmalarına sərf olunur. Bu, 2020-ci ilin büdcəsində təxminən 6,5 milyard manat deməkdir. Eyni zamanda, nəzərə alsaq ki, bu xərc, bütövlükdə, ümumi daxili məhsulun da 8 faizini təşkil edir, həcm kifayət qədər böyük olması, onun aparılma formasında şəffaflığı, ədalətliliyi və rəqabətliliyi artırması üçün hər zaman dövlət siyasətinin mühüm istiqamətlərindən biri olmağa başlamışdır. Azərbaycanda hər il orta hesabla 12 min satınalma həyata keçirilir. Bu 12 min satınalmada hər il təxminən 20 mindən çox sahibkar iştirak edir. Yəni bu, bu qədər böyük sayda sahibkarın marağına toxunduğundan qanunun hansı

formada işlənməsi, təkmilləşməsi – bu, kifayət qədər təbii bir prosesdir. Bu istiqamətdə Azərbaycanda son illərdə xeyli addımlar atılmışdır. Belə çıxır ki, tenderlərin elektronlaşması, bu sahədə şəffaflığın artırılması, rəqabətliyin, ədalətin daha çox təmin olunması bu istiqamətdə müəyyən nəticələr əldə etməyə imkan vermişdir.

Bu gün təqdim olunmuş qanun son illər ərzində, xüsusən elektron tenderlərin keçirilməsi, bütövlükdə, bu sahədə olan sahibkarların bizim komitəyə və eyni zamanda, müvafiq qurumlara olan müəyyən müraciətlərdən sonra daha yeni təkmilləşmənin həyata keçirilməsini zəruri edən şərtlərdən yaranmışdır. Bunlardan bir neçə istiqaməti sizin diqqətinizə çatdırmaq istərdim. Əvvəla qeyd edirəm ki, son zamanlarda biz mətbuatda da Azərbaycanda tender keçirilməsi sahəsində kotirovka sorğularının aparılması ilə bağlı müəyyən dərəcədə xoşagəlməz hadisələrin şahidi olmuşuq. Bəzi hallarda kifayət qədər qısa müddətə, bəzi hallarda isə iştirakçıların məhdud sayını təmin etmək üçün satın alınan təşkilatlar tərəfindən bu istiqamətlərdə addımları müşahidə edirdik. Buna görə Azərbaycanda, bütövlükdə, kotirovkaların elektron formada həyata keçirilməsi yeni qanunda öz əksini tapmışdır.

Mən qeyd edirəm ki, Azərbaycanda keçirilən 12 minə yaxın satınalmanın təxminən 85 faizi müsabiqəlidir, onun da 65 faizi kotirovkadır. Bu, hər il təxminən 6 mindən çox kotirovkanın keçməsi deməkdir. Bu, indiyə qədər kağız formasında həyata keçirilirdi. Onun keçirilməsi müddəti ilə bağlı hər hansı bir məhdudiyət və ya vaxt müddəti qanunda yox idi. Bu cəhətdən baxsaq, yeni qanunda edilmiş dəyişiklik bu sahədə kifayət qədər böyük elektronlaşmanın və eyni zamanda, şəffaflığın meydana gəlməsinə səbəb olacaqdır. Belə ki, kotirovkanın keçiril-

məsi tam elektron formada olacaq. İkincisi, kotirovkanın keçirilməsi üçün minimum 10 gün vaxt sərf olunacaq, yəni 1–2 günə kotirovka keçirmək olmaz. Digər tərəfdən isə kotirovkanın keçirilməsi zamanı iştirak aktlarının müəyyən olunması müvafiq icra orqanının müəyyən etdiyi qurumun tabeçiliyində və ya idarəsində olan portalın operatoru tərəfindən müəyyən olunmasıdır.

İkinci mühüm istiqamət ixtisas uyğunluğunun əvvəlcədən müəyyən olunmasıdır. Qeyd edim ki, qanunda ixtisas uyğunluğunun müəyyən olunması haqqında maddə olsa da, onun əvvəlcədən müəyyən olunması ilə bağlı hər hansı bir maddə öz əksini tapmamışdır. Yeni dəyişiklik ixtisas uyğunluğunun əvvəlcədən müəyyən olunması, tender proseslərinin daha tez, daha şəffaf, eyni zamanda, daha çevik formada həyata keçirmək üçün şərait yaradılacaqdır.

Üçüncü bir istiqamət indiyə qədər tender iştirak aktları ilə bağlıdır. Mən, ümumiyyətlə, aydınlıq üçün deyim ki, Azərbaycanda, qısa şəkildə desəm, 50 min manata qədər olan, bütövlükdə satınalmalar kotirovka formasında, 50 mindən yuxarı olan bütün tenderlər isə açıq tender formasında və ya təşkilat sorğusunda həyata keçirilirdi. Bizim qanunun digər bir maddəsinə görə, 50 mindən 5 milyon manata qədər olan tenderlər tam elektron formada, 5 milyondan yuxarı olan tenderlər isə ənənəvi formada keçirilirdi. Baxmayaraq ki, qanun onun elektron formada keçirilməsinə həm də imkan yaradırdı. Bu cəhətdən baxsaq, bütövlükdə, iştirak haqlarının bəzən yüksək olması sahibkarların bir çox hallarda bu tenderlərdə iştirak etməsinə maneçilik törədirdi. Ona görə indiki halda iki mühüm dəyişiklik həyata keçirilmişdir. Birincisi, kotirovkadan başlayaraq daha 5 milyon manata qədər olan bütün satınalmalarda iştirak haqları operator tərəfindən

müəyyən olunur. Bu, cüzi bir məbləğ olacaq. Bu məbləğ operatorun büdcəsinə aid ediləcək. Bu iştirak aktlarının bu dərəcədə endirilməsi bu sahədə daha çox rəqabətliliyi təmin edəcək. İkincisi, indiyə qədər 5 milyon manatdan yuxarı olan tenderlərdə iştirak haqları, bütövlükdə, məbləğin 0,5 faizi həcmində idisə, bu, 0,3 faizə endirilir. Yaxud tender xərclərinin 1,5 misli idi, bu da 1,2 mislə endirilir. İştirak haqlarının endirilməsi, qeyd etdiyim kimi, yenə iştirakçının daha çox olmasına imkan yaradacaqdır.

Dördüncü mühüm istiqamət vaxtlarla əlaqədardır. Bəllidir ki, qanunda konkret vaxtların qoyulmaması həmin prosedurlarda bir çox hallarda sui-istifadə hallarına, yaxud da sahibkarların incidilməsinə gətirib çıxarırdı. Bu cəhətdən baxsaq, yeni qanunda bir çox istiqamətlərdə vaxt məhdudiyyətləri konkret olaraq göstərilmişdir. Belə ki, tender təklifi bir gün ərzində açılmalıdır. Tender təklifinin qüvvədə olma müddəti bitənədək, yəni 3 bank günü ərzində müqavilə göndərilməlidir. Bu müqaviləni 5 bank günü ərzində imzalanmalıdır. Əgər yuxarı orqanın təsdiqi tələb olunursa, yuxarı orqan həmin müqaviləni 5 bank günü ərzində təsdiq etməlidir. Müqavilənin icrası ilə bağlı verilmiş sənədləri satın alan təşkilat 15 gün ərzində qəbul etməlidir, ya təsdiq, ya da imtina etməlidir. Əgər təsdiq və ya imtina etməzsə, həmin sənədlər avtomatik olaraq qəbul edilmiş sayılacaqdır. Çünki müşahidələr göstərir ki, bir çox hallarda bu sənədlərin süründürməçiliyi hər iki tərəf arasında qarşılıqlı narazılığa səbəb olurdu. Bu cəhətdən baxsaq, vaxt məhdudiyyətinin qoyulması kifayət qədər müqavilələrin sürətlə həyata keçirilməsinə imkan yaradacaqdır.

Qeyd edirəm ki, bundan sonrakı məsələdə İnzibati Xə-talar Məcəlləsində olan dəyişiklikdə vaxt müddəti uzadı-lan zaman vəzifəli şəxslərə 3 min manatdan 6 min ma-

nata qədər cərimənin həyata keçirilməsinə imkan yaradılacaqdır ki, bu da ödəmələr olmadığı şəraitdə, yaxud da bütün mallar, xidmətlər təhvil verildikdən sonra, əgər satın alan təşkilat ödəməni uzadarsa, o zaman vəzifəli şəxslərin inzibati məsuliyyətə cəlb olunması həmin vaxt məhdudiyətlərini qoymaqla, müqavilənin sürətlə icrasına imkan yaradacaqdır.

Sonuncu istiqamət. Bildiyiniz kimi, sahibkarların müqavilələrlə bağlı şikayət etdiyi məsələlərdən biri müqavilə imzalandıqdan sonra bəlli icazələrin alınmasının tələb olunması ilə bağlıdır. Qanunda olan yeni dəyişikliyə görə, müqavilə imzalanandan sonra müqavilənin icrası üçün tələb olunan bütün icazələr, əgər bu icazələr sahibkarlıq fəaliyyətinə aid deyilsə, onda müqavilənin alıcısı tərəfindən bütün icazələr təmin olunmalıdır. Bu da sahibkarların bu məsələlərlə bağlı əlavə fəaliyyət göstərməməsinə, bir çox hallarda isə bürokratik əngəllərlə üzləşməməsinə səbəb olacaqdır ki, dediyim bu dəyişikliklər, bütövlükdə, satınalma hissəsində daha çox sürətli satınalmanın baş verməsinə, tender prosedurlarının şəffaflığına səbəb olacaqdır.

Hörmətli həmkarlar, qeyd edirəm ki, bu sahədə olan problemlərin bir çoxunun bu qanuna edilən dəyişikliklər tərəfindən həll olunması demək deyil. Bu, eyni zamanda, “Doing Business” reytinglərində ölkəmizin daha yaxşı yer tutması üçün qəbul olunmuş dəyişikliklərdir. Yaxın zamanlarda Milli Məclisə, bütövlükdə, satınalma haqqında yeni qanun layihəsinin daxil olması gözlənilir. Yeni qanunda sahibkarları maraqlandıran bütün məsələlərin həll olunması ilə bağlı daha geniş müzakirə də olacaq. Amma bu gün bizim təklif etdiyimiz dəyişikliklər bu yeni qanunda olan bir çox məsələlərin indidən həllini tapması deməkdir ki, bu da bu tədbirlərin gözlənilmədən təxirə

salınmaz tədbirlər görməsi zərurətindən irəli gəlir. Mən həmkarlarımdan qanun layihəsini dəstəkləməyi xahiş edirəm. Xatırladım ki, bu, birinci oxunuşdur. Bununla bağlı digər təkliflər olarsa, ikinci və üçüncü oxunuşda müzakirə edərik. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Tahir müəllim, ətraflı məlumatla görə çox sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, nəzərinizə çatdırım ki, bu gün Milli Məclisə dəvət olunan şəxslər var. Bu, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin rəisi vəzifəsini icra edən Sahib müəllim Məmmədov, Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidmətinin şöbə müdiri Əhməd müəllim Həsənovdur. Xoş gəlmisiniz, çox sağ olun. İndi isə çıxışa yazılanlar var.

Zahid Oruc. Zahid müəllim, buyurun.

Z.Oruc. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli Məclis üzvləri, 5 dəqiqə çərçivəsində vacib saydığım bir neçə fikri söyləmək istəyirəm. Öncə qeyd edirəm ki, bunu iqtisadi sferada, əslində, inhisarçılığa qarşı mübarizənin tərkib hissəsi sayılacaq ən mühüm qanunvericilik aktlarından biri adlandırmaq olar. Yeri gəlmişkən, bu, ötən on illərdə verilən “Anti-monopol qanunlar məcəlləsi nə üçün qəbul edilmir?” sualına, mənə elə gəlir ki, yaxşı cavab ola biləcək bir hadisədir. Əlbəttə, beynəlxalq reytinglər çox önəmlidir. Azərbaycan həmişə bunlarla müəyyən qədər hesablaşır və dövlət olaraq onların fəaliyyətini nəzərə alır. Möhtərəm cənab Prezident “Doing Business” üzərindən, yəni biznesin asanlıq, biznesə əlçatanlıq, biznes fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün maneələrin ortadan qaldırılması ilə “Doing Business”-ə daha çox istinad edir.

Orada bizim mövqeyimizə mənfi təsir eləyən amillərdən biri satınalmalarla bağlı idi. Yeri gəlmişkən, beynəlxalq hesabatlarda bu, həmişə korrupsiya indeksli sahə hesab olunub. Keçmişdə Azərbaycan hökumətinin məlum strukturlarının tenderləri əksər hallarda qanunsuz aparması, öz yaxınlarına yönəltməsi və korrupsiya cinayətlərinin də bu maddədən qaynaqlandığı hər birimizə bəllidir. Hökumət, dövlət yeni imicin olmasında maraqlıdır. Dəyişikliklər etmək istəyirik. Hörmətli Sədrin təqdim etdiyi Sahib Məmmədov da bura qədərki dövrdə Azərbaycan cəmiyyətinə tanış bir sima olub. İqtisadiyyat Nazirliyi İqtisadi İnkişaf Nazirliyi adlananda orada müavin olaraq çalışıb, media məkanına açıq olub, reputasiyası müsbətdir. Zamanında lisenziya sahəsində də müəyyən korrupsiya problemləri var idi. O bu sahədə müəyyən liberallaşmanın getməsi üçün möhtərəm cənab Prezident tərəfindən müəyyən edilən siyasətin icra olunmasında aktiv iştirak edib. İmic məsələsi çox önəmlidir.

Burada ayrıca bir məqamı vurğulamaq istəyirəm. Bizim son illər ərzində daha çox vurğuladığımız bir ifadə var: insan amilinin inkar olunması, insan amilinin kənara qoyulması. Mən düşünürəm ki, bu, müəyyən dərəcədə, müəyyən çərçivədə müəyyən bir dövr üçün yaxşı termindir. Amma bu, hər zaman yaxşı ifadə ola bilməz. Demək, biz insanlara inanmırıq. Demək, biz elə bir vəziyyət yaratmışıq ki, insan amili olan yerdə korrupsiya və cinayət gözləyirik. Bu, çox qüsurly bir vəziyyətdir. Biz elə etməliyik ki, biznes strukturları bizə, biz də onlara inanaq. Ona görə mən keçən dəfə burada Hesablama Palatasının müzakirəsində dedim ki, biznes əxlaqı çox önəmli bir termindir. Biz biznes strukturlarına uzun müddət bir sıra hallarda qanunsuz və hansısa maddələrdən yan keçməyi

öyrətmişik. İndi onları normal iqtisadi platformaya gətirmək çox çətin olacaqdır. Ona görə də bizim biznes qanunvericilik sistemində atduğumuz addımları çox səbirsizliklə gözləyirlər, izləyirlər, təqib edirlər.

Mən bayaqdan həmkarlarımdan soruşuram ki, “panaseya” sözünün tərcüməsi nədir. Məlum olur ki, sehrlı çubuqdur. Hörmətli Tahir müəllim qanunvericilikdəki məlum dəyişiklikləri, satınalmaları uğurlu şəkildə təqdim elədi. Bu, 6,5 milyard vəsait büdcənin çəkili bir hissəsidir. Bunların hamısı bu sahə ilə yönləndirilməlidir. Amma tender qurtardı və konkret qurumu qalib elan elədik. Həqiqətənmi, o problemlər ortadan qalxır? Bu tender və ya kotirovkalar sehrlı çubuqdurmu? Deyil, yenə də deyil. Biz elə etməliyik ki, cəmiyyət iqtisadi əxlaqa, iqtisadi fəaliyyət düşüncələrinə, fəlsəfəsinə, yanaşmasına güvənsin. İnsanlar kapitallarını buraya qoysunlar, bu vəsaitlə çalışmaqda maraqlı olsunlar.

Hörmətli Sədr, Siz spiker olaraq müxtəlif maliyyə sənədlərini, sərəncamları imzalamalı olursunuz. Qərribə bir vəziyyət yaranıb. Biz, əlbəttə, bu şəffaflıqda, açıqlıqda çox maraqlıyıq. Amma hər bir qurumun nəzdində bir tender komissiyası formalaşır. Mənim ikinci işimə görə, o işə bir qədər bağlıyıq. Ehtimal qiymətinin hazırlanmasından tutmuş komissiyanın formalaşdırılması, məsuliyyətin bölüşdürülməsi və vəzifələrin bölgüsü və sair çox miqyaslı məsələlərdir. Təşkilat funksionallığını, məhz ali məqsədlərini buraxıb, sanki mühasibatlıq sisteminə bağlı olmalıdır. Bu, keçmişdən daşınan mirasdır. Biz bunu aradan qaldırmalıyıq. Mən çox arzulayıram ki, yeni qanunvericilik aktı bizə bu istiqamətdə dəyişikliklər üçün önəmli addımlar atmağa imkan versin.

Yeri gəlmişkən, 2017-ci ildə cinayət qanunvericiliyində

dəyişikliklər etdik. Bu sahədə 50 mindən yuxarı vəsaitin yönləndirilməsi üçün 2 ildən 4 il yarımədək cəzalar müəyyənləşibdir.

Bir çox təkliflərimi də işçi qaydasında verəcəyəm. Bütün hallarda bu dəyişiklikləri uğurlu sayıram və ona səs verəcəyəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Zahid müəllim.

Razi Nurullayev, buyurun.

R.Nurullayev. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli deputatlar. Hazırda təklif olunan qanunvericiliklə rəsmi dövlət qəzetləri satınalmalar haqqında tender elanından məhrum edilir. Mən bunu bir az ədalətli hesab etmirəm. Düşünürəm ki, bu, onsuz da, ağır durumda olan mətbuatı daha ağır duruma salmaq və əlavə qazancdan məhrum etmək anlamına gəlir. Bu, işıq gələn yerə barmaq tıxamaq kimi bir şeydir. Əksinə, təklif edirəm ki, rəsmi dövlət qəzetləri ilə yanaşı, digər qəzətlərə, o cümlədən elektron mediaya da bu elanları yerləşdirmək hüququ verilsin. Mətbuat dünyada ənənəvi olaraq öz çapından 30 faiz, reklam bazarından isə 70 faiz qazanc götürür. Bu, dünyada qəbul olunmuş bir ənənədir. Bu hal isə güclü bazar iqtisadiyyatı olan ölkələrdə mövcuddur. Bizdə isə bazar iqtisadiyyatı, hələ ki, sadəcə, kağız üzərindədir. Müəyyən cürcətilər var, inkişaf edir. Şirkətlər, dövlət qurumları da ya öz mətbuatına reklam verirlər, ya da elə bir mətbuata reklam verirlər ki, onları tənqid etməsinlər.

Mətbuatın üçüncü hakimiyyət olması üçün onun müstəqilləşməsi və maliyyə asılılığı aradan qalxmalıdır. Söhbət 50-3.1-ci maddədən gedir. Bu onlar üçün məkanı kifayət qədər darlaşdırır. Biz qanunlara bu şəkildə düzəliş etməklə mətbuatı daha da ağır vəziyyətə salırıq. Mən təklif edirəm ki, bu məsələ barəsində ciddi müzakirə

aparılsın və bu müddəa dəyişsin. Bu müddəa dəyişməyə, təəssüflər olsun ki, mən əleyhinə səs verəcəyəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Aydın Hüseynov. Aydın müəllim, buyurun.

A.Hüseynov. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri. Biz komitə sədri hörmətli Tahir müəllimin təqdimatında qanunla bağlı kifayət qədər məlumatları, əsas istiqamətləri, prioritet sahələri dinlədik. Doğrudan da, “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanun həmişə müzakirə obyektini olub. Nə mənada? Çünki bu qanun çoxdan qəbul olunduğu üçün yenilənməlidir, müasir tələblərə, çağırışlara, konkret olaraq isə dövlətin həyata keçirdiyi satınalmalar prosesinə adekvat olmalıdır. Qanunla tanış olmuşuq. Buradakı dəyişikliklər, qismən də olsa, bu tələblərə cavab verir. Çünki dövlət büdcəsinin özünün olması əsas şərtidir. Ancaq bununla belə, dövlət büdcəsinin xərclərinin həyata keçirilməsi, xidmətlərin və malların alınması hansı şəkildə həyata keçiriləcək, onun keyfiyyəti nədən ibarət olacaq, hansı müddətdə olacaq ki, bu dövlət büdcəsinin xərclərinin rüblər ərzində xərclənməsinin düzgün şəkildə həyata keçirilməsi mümkün olsun? Dövlət satınalmaları prosesindəki işlər nə qədər mükəmməl olarsa, nəticə də bir o qədər səmərəli olar. Məsələn, tək cə ailə təsərrüfatından olan vəsaitin olması ailə büdcəsinə necə təsir edəcək? Hansı keyfiyyətdə alınacaq? Hansı müddətdə alınacaq? Bu büdcə də təxminən bu şəkildədir.

Bayaq fikirlər də səsləndi, hörmətli Tahir müəllim də dedi. Bu 6 milyard yarım dövlət büdcəsinin vəsaitindən başqa, dövlət zəmanəti ilə götürülən kreditlərə, nizamnamə kapitalı 30 faizdən çox olan müəssisələrin aldığı və göstərilən xidmətlərin satın alınmasına, digər tərəfdən büt-

cədən kənar fondlara aiddir. Biz görürük ki, doğrudan da, bu qaydalar, qanunlar çox böyük bir prosesi özündə ehtiva edir.

Digər tərəfdən, mən hesab edirəm ki, satınalmalar təkcə bu protokolların, bu prosedurların tənzimlənməsi ilə deyil, sonrakı prosesləri də nəzarətdə saxlamalıdır. İndi hörmətli Zahid müəllim də yaxşı qeyd etdi ki, məsələn, hər hansı bir komitə, nazirlik öz işinin bir hissəsini müəyyən dərəcədə bu istiqamətə yönəldir. Mən hesab edirəm ki, həmin o funksiyaların önəmli bir hissəsini İqtisadiyyat Nazirliyi nəzdindəki agentlik öz üzərinə götürməlidir. Yeni qanunun qəbul olunması ilə bağlı fikirlər Sahib müəllimin iştirak etdiyi yığıncaqda da səsləndi. Mən hesab edirəm ki, bu, doğrudan da, mühüm bir addım olacaq.

Digər tərəfdən, mən həmkarlarımla fikirlərini səsləndirirəm. Həmin fikirlərə bir daha öz fikrimi əlavə etmək istəyirəm. Doğrudan da, bunun qəzetlərdə də çap olunması lazımdır. Çünki bu proseslərdə bir çox sahibkar, ayrı-ayrı müəssisələr iştirak edir. Onların əksəriyyəti həmin qəzetlərə abunə olublar və bununla yanaşı, o qəzetlərin imkanlarından istifadə etmək istəyirlər. Mən hesab edirəm ki, qəzetlərdə məlumatın daim dəyişməz qalması və aktivləşməsi prosesi gedir. Müəyyən keçid mərhələsi baxımından elanların internet resursları ilə yanaşı, qəzetlərdə də çap olunmasını məqbul hesab edirəm.

Bütövlükdə qanunu müsbət dəyərləndirirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əslində, qəzetlərdə deyil, gərək bir qəzetdə çap olunaydı. “Azərbaycan” qəzeti yeganə dövlət qəzetidir. Digər qəzetlər dövlət qəzeti deyil.

Etibar müəllim, buyurun, sualınız var?

E.Əliyev. Mən hörmətli həmkarım Razi Nurullayevin çıxışında bir məsələyə münasibət bildirmək istəyirəm.

Razi Nurullayev dedi ki, mətbuat hakimiyyətin üçüncü qoludur. Amma dördüncü qoludur. Bizim jurnalistlər sonra yazacaqlar ki, deputatlarımız hakimiyyətin qollarını səhv salırlar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Düşünürəm ki, bizim hörmətli media nümayəndələri onu texniki səhv kimi başa düşüblər.

Qüdrət Həsənquliyev. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənquliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Hörmətli həmkarlar, doğrudan da, bu dəyişikliklərlə bizim “Doing Business”də reytingimiz yüksələcəksə, bu, təqdirəlayiq haldır. Ona görə ki, bu, həm də ölkəyə investisiya cəlb etmək imkanlarını genişləndirir. Amma məncə, məqsəd problemin həlli olmalıdır. Mətbuatda oxuyuruq, hamımız bu ölkədə yaşayırıq və bilirik ki, tenderlərdə, dövlət satınalmalarında problemlər var. Birinci problem ondan ibarətdir ki, bizdə tenderlərdə bir çox hallarda mallar istehsalçıdan deyil, vasitəçidən alınır və həmin vasitəçilər də malın dəyərini pərakəndə, yəni Azərbaycanda o mallar satılırsa, ondan bir neçə dəfə artıq qiymətə rəsmiləşdirirlər. Yəni bu, hər kəsin bildiyi bir məsələdir və cəmiyyətdə ciddi narazılıq doğurur. Biz bilirik ki, ölkədə Dağlıq Qarabağın bərpa prosesi gedir. Bu bərpa işləri üçün bizə böyük məbləğdə pullar lazımdır. Cənab Prezident dəfələrlə vurğulayıb ki, büdcə vəsaitlərindən tam səmərəli, qənaətlə istifadə olunmalıdır.

İkincisi, cəmiyyətdə böyük bir problem bu tenderlərdə iştirak edən şirkətlərlə bağlıdır. Bəzən görürsən ki, 1 ay ərzində yaradılmış bir şirkət dəyəri yüz minlərlə, bəzən milyonlarla ölçülən tenderləri udub. Ona görə qanunvericiliklə bu məsələlər tənzimlənməlidir. Tutaq ki, müəyyən xidmətlər göstərən, işlər görən şirkətlər öz sahələrində 5 il

fəaliyyət göstərməlidirlər. Misal üçün, hər hansı bir tikinti həyata keçirirlərsə, ən az 3 eyni tipli layihə həyata keçirmiş şirkətlər olmalıdırlar. Sonra birbaşa istehsalçıdan malların alınması üçün həmin istehsalçı şirkətlərə məktublar göndərməlidir, onlar o tenderdə iştiraka dəvət olunmalıdırlar. Bu, həmin o dövlət satınalmasını həyata keçirən mərkəzi dövlət hakimiyyəti orqanının üzərinə bir vəzifə kimi qoyulmalıdır. Əgər biz bunları etməyəcəyiksə, bu, orta səviyyəli bir tələbənin və ya şagirdin sual ətrafında danışib, amma məsələnin məğzinə yaxınlaşmamasına oxşayacaq. Bizim bu əlavə və dəyişikliklər buna oxşayır.

Biz əsl problemin haradan qaynaqlandığına, məsələnin kökünə toxunmuruk. Bütün o mənimsəmələr, nöqsanlar söylədiyim bu iki məsələdir. Birinci, vasitəçi şirkətlərdən əmlakın alınması, ikinci isə, yaradılmış saxta şirkətlərin tenderə cəlb olunması və onlara verilməsidir. Bu iki məsələnin aradan qaldırılması üçün qanunda mexanizmlər nəzərdə tutulmalıdır. Biz, doğrudan da, iqtisadi islahatları həyata keçirmək istəyiriksə, bunları etməliydik. Yoxsa, dediyim kimi, istədiyimiz qədər qanunlar, mexanizmlər nəzərdə tutmaq, məsələnin mahiyyəti dəyişməyəcək. Əlbəttə ki, kiçik dəftərxana ləvazimatı almaq üçün dəyəri 10 min, 30 min, 50 min məbləğində olan belə tenderlərdə, bunu pərakəndə satış yerlərindən də o əmlakları almaq olar. Amma söhbət böyük məbləğlərdən gedir.

Bir də ki, mən “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunun 23-cü maddəsinə baxdım. Orada milyarddan söhbət gedir. Mən hesab edirəm, o “milyard” sözü “milyon” olmalıdır. 5 milyard, 1 milyard, yəqin ki, texniki bir səhvdir. Ona da diqqət yetirərlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Fazil Mustafa. Buyurun, Fazil müəllim.

F.Mustafa. Hörmətli xanım Sədr, hörmətli millət vəkilləri! Mən də deputat həmkarlarımla bu məsələ ilə bağlı narahatlığımı bölüşürəm. Hesab edirəm ki, şəffaflıq, daha geniş iştirakçıların tender prosesinə cəlb olunması baxımından qəzetlərdə elanların yerləşdirilməsi faydalı olar. Çünki bu prosesə yalnız dövlət qəzetini cəlb etmək kifayət deyil. Əgər bütün subyektlərin bu tender barədə məlumatlı olmasında və əlverişli şərtlərlə təkliflər verməsində marağımız varsa, o zaman bunun daha geniş kütləyə çatması üçün vasitələrdən imtina etməməliyik.

Digər vacib məsələlərdən biri Azərbaycanda tenderlərlə bağlı keçirilən bu proseslərə bir çox hallarda alternativsiz təşkilatların da cəlb olunmasıdır. Məsələn, idman təşkilatı var və o sahədə ondan başqa bir idman təşkilatı yoxdur. Dövlət büdcəsindən hər hansı bir ayırmada o, mütləq, formal da olsa, özünə aid olmayan təşkilatlarla birgə tenderə girməlidir. Biz qanunvericilikdə təşkilatları belə formallıqdan da qurtarmalıyıq. Çünki bu formallıq, əslində, işin mahiyyətinə və tenderin fəlsəfəsinə uyğun deyil. Ümumiyyətlə, əgər biz ölkədə iqtisadi islahatların dərinləşməsinə və ölkəyə investisiya qoyulmasını istəyiriksə, iki sahədə yanaşma anlayışımızı dəyişməliyik. Bunun biri tenderdir. Tenderin şəffaflığı ilə bağlı cəmiyyətdə oturmuş fikirlər artıq bəllidir. Yəni qanunvericilikdə nə qəbul edirsən, et, tender ayrı-ayrı şəxslərin istiqamətləndirdiyi formada gerçəkləşir və ora təsadüfi adamların heç biri daxil ola bilmir. Bu vaxta qədər keçirilmiş tenderlərdə satınalma qiymətlərini bir daha ciddi araşdırsanız, görürsünüz ki, bəzi sənaye sahələrində bu qiymətlər maya dəyərindən 2–3 dəfə, bəzən on dəfə artıq qalxmağa başlayır. Halbuki burada daha əlverişli təklif verənlər sıradan çıxarılır və imtiyazlı şəxslər, imtiyazlı şirkətlər

burada daha çox üstünlük qazanmış olurlar.

İkincisi, əgər ölkədə iqtisadiyyatı dirçəltmək istəyirik-sə, özəlləşmə fəlsəfəsi dəyişməlidir. Azərbaycan yeganə ölkədir ki, baxışımız budur. Özəlləşmə qiyməti nə qədər yüksək olarsa, dövlət o qədər qazanacaq. Amma normal inkişaf etmiş ölkələrdə özəlləşmənin qiyməti minimum səviyyədə götürülür. Əsas qoyulan investisiya, gətiriləcək investisiya daha çox olsun deyə o perspektiv üzərində işləyirlər. Bizdə hansı torpağın, müəssisənin özəlləşməsinə baxsaq, qiymətləri başqa ölkələrlə müqayisə etsək, görürük ki, rəqəm iki dəfə artıqdır. Onda bu ölkəyə, bu iqtisadiyyata kim artıq maraq göstərər ki, investisiya qoysun? Tutaq ki, adamın 50 min pulu var. Bu pulu verib bir yeri özəlləşdirdi. Yaxşı olar ki, bu 50 mindən 5 mini alınsın və o, 45 mini investisiya olaraq aldığı torpağa qoysun. Torpaqların hamısı boş qalıbdır. Çünki əlində vəsait olmadığına görə bunu edə bilmir. Yaxud da başqasının torpağı yoxdur, onu rahatlıqla sata bilər, investisiyasını həmin torpağa qoya bilər. Demək istədiyim odur ki, biz bu iki sahədə şəffaflığı yaratmasaq, “doğru” anlayışını bərpa etməsək, bu sahədə iqtisadiyyatımızın inkişafına bunun əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməsi mümkün olmayacaq. Çünki reallıq tamam başqa söz deyir.

Mən növbəti dəfə söz almamaq üçün bir məsələni də qeyd edirəm. Bayaq hörmətli Rəşad müəllim də dedi. Elə sahələr var ki, orada vətəndaşın vəziyyətini ağırlaşdıran istiqamət həmişə üstünlük təşkil edir. Sertifikat məsələsi. Doğrudan da, imtahandan sonra heç kim ağıllanmır, yaxud daha çox bilgi sahibi olmur. Sadəcə, konspekti əzbərləyir, cavab verir. Yenə bu prosesdən keçir, amma əlavə əziyyət prosesi gedir. Əgər, doğrudan da, ixtisasın artırılması prosesi varsa, bunu başqa formalarda etmək daha doğru

olar. Mən hesab edirəm ki, vətəndaşın vəziyyətini yüngül-
ləşdirən addımlardan biri tender sahəsində qanunvericili-
yin doğru tətbiq olunmasıdır. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Fazil müəllim.

Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur.
Ona görə də mən məsələni səsə qoymaq istəyirəm.
Buyurun, “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunda
dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin birinci
oxunuşda qəbul edilməsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.31 dəq.)
Lehinə	71
Əleyhinə	1
Bitərəf	1
Səs vermədi	1
İştirak edir	74
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, bizim indi qəbul etdiyimiz qanun
layihəsi ilə əlaqədar olaraq İnzibati Xətalər Məcəlləsində
dəyişiklik edilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişiklik gün-
dəliyin 17-ci məsələsini təşkil edir. Qanun layihəsini təq-
dim etmək üçün mən hörmətli Əli Hüseynliyə söz vermək
istəyirəm.

Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli Sahibə xanım, Siz
də tamamilə haqlı vurğuladınız ki, ikinci layihə – İnzibati
Xətalər Məcəlləsi birinci layihə ilə üzvi surətdə bağlıdır.
Çünki “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunda bu

qanunun pozulmasına görə məsuliyyət nəzərdə tutulmalıdır. Dispozisiyada əsas iki yenilikdir. Birincisi, bütövlükdə satınalma prosedurları, tenderlərin keçirilməsi ilə bağlı müəyyən olunmuş müddətlərin pozulması, ikincisi, müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş müddətlərin pozulması, yəni iki yeni dispozisiyadır. Sanksiya isə təxminən 2 dəfə artırılır. Aşağı hədd 1500 idi, indi 3 mindir, yuxarı hədd 2 min idi, indi 3 dəfə – 6 minə qədər artırılır. Komitə olaraq hesab edirik ki, yanaşma tamamilə düzgündür, bu məsələyə yanaşma indi daha sərtidir. Hörmətli deputatlar birinci qanun layihəsi ilə bağlı danışıqda fikirlərini söylədilər. Bu baxımdan pozuntuların qarşısının alınmasından ötrü sanksiyalar adekvat olmalıdır və adekvat da təklif olunmuşdur. 2 dəfə sərtləşdirilib. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əli müəllim.

Tahir müəllim, məsələyə sizin komitədə də baxılıb. Sözlünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Qanun layihəsi barədə heç kim çıxış etmək istəmir. Ona görə də mən qanun layihəsini birinci oxunuşda səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.33 dəq.)
Lehinə	74
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	74
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Növbəti məsələyə keçirik. Gündəliyin 18-ci məsələsi “Tibbi sığorta haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Səhiyyə komitəsinin sədri hörmətli Əhliman Əmiraslanova söz vermək istəyirəm.

Əhliman müəllim, buyurun.

Ə.Əmiraslanov, *Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri.*

Çox hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, “Tibbi sığorta haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 16.4-cü maddəsinə təklif olunan dəyişiklik bu qanunun müştərək maliyyələşmə məbləğinə aid hissələrində 15.28.3-cü və 15.28.4-cü maddələrinin 2022-ci il yanvarın 1-dən etibarən tətbiq edilməsi nəzərdə tutur. Qeyd etmək istərdim ki, müvafiq qanunun tələblərinə əsasən “müştərək maliyyələşmə məbləği” dedikdə sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin icbari tibbi sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığorta olunan tərəfindən ödənilən hissəsi nəzərdə tutulur. Təklif olunan qanun layihəsi tibbi xidmətlər üçün müraciət edən şəxslərin dəstəklənməsinə, onların tibb müəssisələrinə müraciət imkanlarının artırılmasına xidmət edəcəkdir.

Hörmətli millət vəkilləri, təklif olunan qanun layihəsinin qəbul edilməsinə səs verməyinizi xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Əhliman müəllim.

Tahir müəllim, bu qanun layihəsinə də sizin komitədə baxılıb. Sözlünüz var?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Çıxış etmək istəyən yoxdur. Ona görə mən qanun layihəsini səsə qoyuram. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.33 dəq.)
Lehinə	70
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	71
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, biz növbəti 19-cu məsələyə keçirik. Bu “Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədi haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü hörmətli Arzu Nağıyevə söz verirəm. Arzu müəllim, buyurun.

A.Nağıyev, *Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü.*

Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Hörmətli Sahibə xanım, hörmətli həmkarlar, media nümayəndələri! “Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi birinci oxunuşda baxılması üçün Milli Məclisə tövsiyə olunub. Qanunda olan ictimai münasibətlərin dəqiq tənzimlənməsi və təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə aşağıdakı təkliflər irəli sürülür:

Birinci məsələ. İndiyə qədər “dənizə çıxan gəmilər” və yaxud “kiçik qayıqlar” adı ya “motorlu”, ya da “motor-suz” kimi götürülürdü. Dəyişikliklə bu, “mühərrikli” və “mühərriksiz” olur. 23-cü maddəyə olan dəyişiklikdir.

Həmin dəyişiklik 25-ci maddədə də, yəni “Respublikanın ərazi və daxili sularında sərhəd boyu rejimin xüsusiyyətləri” maddəsində var. Əsas məqamlardan biri 7-ci bənddədir: “Bu maddənin 2-ci bəndinin dördüncü abzası və 7-ci bəndi nəzərə alınmaqla, dənizə çıxarkən balıqçılıq təyinatlı mühərrikli kiçik həcmli gəmilərlə sahildən 10 dəniz milinədək, digər üzmə vasitələri ilə və sahildən 2 dəniz milinədək uzaqlaşmağa yol verilir”. Əvvəllər bu, 2 mil idi, təxminən desək, bu, 1 mil 1,6 kilometrdir. Yəni indiyə qədər 3,2 kilometrədək icazə verirdilər. Bu qanunun dəyişməsi ilə balıqçı gəmiləri 16 kilometrə qədər uzaqlıqda dənizə, ümumiyyətlə, sulara çıxı bilərlər.

Burada bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Sahilyanı ərazi 12 mildir, təxminən 22 min kilometr, ondan sonra neytral sular başlayır. Bu, əsasən, strateji əhəmiyyət daşımaqla bərabər, eyni zamanda, vətəndaşların daha çox balıqçıların, Azərbaycan vətəndaşının rifahı üçün nəzərdə tutulmuş məsələdir.

Hörmətli həmkarlarımız, xahiş edirəm, birinci oxunuşda qanun dəyişikliyinə səs verəsiniz.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Arzu müəllim.

Çıxış etmək istəyənlər var.

Qüdrət Həsənzadə. Qüdrət müəllim, buyurun.

Q.Həsənzadə. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sədr. Doğrudan da, mən bu layihəyə səs verəcəyəm. Amma bir məsələ aydın olmadı. Əgər bizim kontinental şelf, yəni ərazi suları 22 min kilometrdirsə, niyə bizim balıqçılar 16 min kilometrə qədər balıq ovlaya bilərlər? Bunu elə 22 min kilometrə qədər uzatmaq lazımdır.

İkincisi, bizim balıqçıların açıq dənizdə də balıq tutmasına imkan vermək lazımdır. Xəzər dənizi orta xətt üzrə bölünüb, onun sularında, yəni bizim öz sularımızda

balıqçılarımıza balıq tutmaq üçün o şəraiti yaratmalıyıq.

Bundan başqa, doğrudan da, Azərbaycan silahlı qüvvələrinin tərkibində dövlət sərhəd qoşunları xüsusi hazırlığı ilə fərqlənən bir hissədir. Mən şəxsən parlament tribunasından onlara öz minnətdarlığımı bildirmək istədim. Onlar 44 günlük savaşa da çox böyük qəhrəmanlıq göstərdilər. Biz bəzən sosial şəbəkələrdə izləyirik ki, onlar sərhədlərimizə soxulmuş erməni əsgərlərini necə böyük mətnliklə, cəsarətlə qovurlar. Onlar böyük stress, gərginlik altında yaşayırlar. Ona görə də mən hesab etdim ki, biz parlament tribunasından onlara da öz minnətdarlığımızı bildirək. Görsünlər ki, biz onlarla qürur duyuruq, fəxr edirik, onları izləyirik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qüdrət müəllim.

Sahib Alıyev. Buyurun, Sahib müəllim.

S. Alıyev. Təşəkkür edirəm. Hörmətli xanım Sədr, dəyərli həmkarlar, mən də edilən dəyişikliyin lehinə səs verəcəyəm. Fikirləşirəm ki, hörmətli Qüdrət müəllimin sərhədçilərimizlə bağlı dediyi fikirlərə şərik olmaq lazımdır. Adətən deyirlər ki, vətən sərhəddən başlayır. Əslində vətən hər bir insanın özündən başlayır. Çünki “vətən” deyəndə fikrimizə, sadəcə, torpaq, daş, meşə, çəmənlik gəlir. Vətən, eyni zamanda, onun mineralları ilə böyüyən bizlərik. Amma sərhəd dövlət üçün suverenlik anlamı daşıyarsa, millət və xalq üçün qeyrət, mətanət və eyni zamanda, ləyaqət deməkdir. Bu baxımdan sərhədçilərimizin göstərdikləri qəhrəmanlıq Azərbaycan və Ermənistanla sərhəddir. Yüksək peşəkarlıq qüdrətli Azərbaycan dövlətinin hərbiçisinə xas mətanət, əlbəttə ki, alqışlanmalıdır. Bu, hər birimizdə qürur hissi doğurur.

Mən bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Bilirsiniz ki, bu yaxınlarda bizim iki sərhədçimiz vəzifə borcunu yerinə

yetirərkən narkotik qaçaqmalçıları ilə qarşıdurmada şəhid oldu. Həmin qaçaqmalçılardan biri tapılaraq məhv edildi. Mənim üçün onun məhv edilməsi Qarabağda hay işğalçılarının məhv edilməsi ilə eyni məna ifadə edir. Buna görə bu əməliyyatı həyata keçirənləri də alqışlayıram.

Bildiyiniz kimi, cənab Prezident İranla sərhədlərimizi bizim dostluq sərhəddi adlandırdı. Yəni bu, Azərbaycanın həmin ölkəyə yanaşmada ortaya qoyduğu ən yüksək səviyyəli mövqedir. Amma mən indi, sadəcə, bir informasiya resursuna baxıram. Son bir ayda İrandan 7 dəfə sərhəd pozulması qeydə alınıb, söhbət narkotik qaçaqmalçılarınının sərhədi pozmasından gedir. Bir gündə bir dəfə, iki dəfə sərhəd pozulması nəticəsində təqribən 20 kiloqramdan artıq, digərində isə 2,5 sentner heroin gömrükdə ələ keçirilib. Çox maraqlıdır, statistikada da göstərilir ki, bunu reallaşdıranlar tutulduqdan sonra, bilirsiniz ki, İrana ekstradisiya olundular. Dost dövlət kimi İranın xahişi yerinə yetirilib. Onların bir çoxu təkrar göndərilib. Narkotik qaçaqmalçılığına qarşı ən sərt qanunların mövcud olduğu bir ölkədə necə olur ki, bu adamlar buraxılır və onlar yenidən Azərbaycanda peyda olurlar? Bəlkə göndərilirlər? Bilirsiniz, bu, olduqca ciddi məsələdir. Ona görə də mən fikirləşirəm ki, bizim uyğun strukturlar, güc strukturları ən azından uyğun komitədə bununla bağlı məlumat verməlidirlər ki, nə qədər belə hal qeydə alınır. Biz də iranlı həmkarlarımızla ünsiyyət zamanı bu məsələni qaldıraaq, onların da diqqətinə çatdıraraq ki, belə hallar davamlı olaraq baş verir və bu nə ilə bağlıdır. Düzdür, bizim o həmkarların arasında burada Azərbaycanın 44 günlük savaşda qazandığı qələbədən sevinmədiklərini dilə gətirib, sonra tamamilə fərqli açıqlamalar verənlər də vardır. Eyni zamanda, prinsiplial mövqe ortaya

qoyan həmkarlarımız da var. Ən azı onlarla bu məsələni müzakirə edə bilərik. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Musa Qasımlı, buyurun.

M.Qasımlı. Çox hörmətli Sahibə xanım, hörmətli millət vəkilləri, təqdim edilən qanun layihəsinə səs verəcəyəm. Bir neçə prinsipial məsələ barəsində öz mülahizələrimi söyləmək istəyirəm. Sərhəd hər bir millətin, hər bir dövlətin, hər bir ölkənin namusudur. Ona toxunan, onu pozan məhv edilməlidir. Çox hörmətli Sahib müəllim məndən əvvəl söylədi. İki nəfər cavan, igid sərhədçimiz Azərbaycan–İran sərhədinin Yardımlıdan keçən hissəsində qətlə yetirildi. Bu sərhədi iki tərəf qoruyur. Necə olur, bir tərəfdən o biri tərəfə keçib Azərbaycan sərhədçisini öldürür, qətlə yetirir? Hesab edirəm ki, sərhədi kim pozursa, hansı ölkə vətəndaşı pozursa, məhv edilməlidir.

Bir də Sahib müəllimə istinad edirəm. Bizim hüquq mühafizə orqanları onları tutur, həbsdə yatırırlar, ekstradisiya olurlar və təkrar bizim sərhədləri pozurlar. Azərbaycana qarşı artıq peşəkarlaşmış bir şəbəkə formalaşmış. Bu da bəlli bir xidmət haqqında başqa fikirlər yaradır. Bizim sərhəd xidmətimizin son döyüşlərdə də fəaliyyəti ən yüksək qiymətə layiqdir. Ən sevindirici hallardan biri odur ki, müharibənin başa çatmasından qısa müddət keçməsinə baxmayaraq, sərhəd zastavalarımız açılır. Hər birimiz silahlı qüvvələrimizlə, onun tərkibi olan sərhəd xidmətimizlə, sərhəddə xidmət edən əsgər və zabitlərimizlə fəxr edirik.

Dövlət sərhədini kim pozur pozsun, amansızlıqla məhv edilməlidir. Bu, birmənalı olmalıdır. Bu, tək bu gün üçün deyil, bundan sonra da hamı üçün bir ibrət dərsi olmalıdır ki, Azərbaycan sərhədini pozmaq olmaz. Necə? Sosial

şəbəkələrdə də göstərildi, Azərbaycan sərhədindən vurub çıxarana qədər. Təşəkkür edirəm, minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Ziyafət Əsgərov. Ziyafət müəllim, buyurun.

Z.Əsgərov. Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli həmkarlar, burada Qüdrət müəllim bir sual qaldırdı. Mən onunla əlaqədar, yəni kontinental şelflə bağlı yazıldım. Mən hörmətli hüquqşünaslara müraciət edirəm, hamınız bilirsiniz ki, kontinental şelf materikdən dənizə qədər yerüstü və yeraltı suların ərazisinin davamı deməkdir. Bu, kontinental şelf məsələsi 1982-ci ilin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyası ilə tənzimlənir. Bu, müxtəlif cür olur. Məsələn, okeanlarda ola bilsin ki, 20 kilometrədən uzaq olur. Açıq dənizlərdə isə fərqlidir. Bizim Xəzər dənizi qapalı dəniz olduğuna görə bu cür qəbul olunubdur. Bunun izahı bundan ibarətdir, Qüdrət müəllim.

Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim.

Hörmətli həmkarlar, daha çıxış etmək istəyən yoxdur və mən məsələni səsə qoyuram. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə birinci oxunuşda münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 15.48 dəq.)
Lehinə	71
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	72
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Buyurun, məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 18 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qanun layihəsi birinci oxunuşda qəbul edildi.

İndi isə, hörmətli həmkarlar, biz gündəliyin 20-ci və 21-ci məsələlərinə keçirik. Bu iki məsələ bir-biri ilə mahiyyətə çox yaxındır. Gündəliyin 20-ci məsələsi Əmək Məcəlləsində və Vergi Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsidir. 21-ci məsələ isə Silahlı Qüvvələrin iki nizamnaməsində, “Hərbi xidmətkeçmə haqqında Əsasnamə”də, “Vətən uğrunda həlak olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi haqqında” Qanunda və digər üç qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Odur ki, mən hörmətli Arzu müəllimdən xahiş edirəm, hər iki layihə haqqında ümumi məlumat versin. Müzakirəni bir yerdə aparacağıq, səsverməni ayrıca keçirəcəyik.

Buyurun, Arzu müəllim.

A.Nağıyev. Təşəkkür edirəm, Sahibə xanım. Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, hər iki layihə, əsasən, Vətən müharibəsi qəhrəmanı adının təsis edilməsi ilə bağlıdır. Mən Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin, eyni zamanda, Əmək və sosial siyasət komitəsinin üzvüyəm. Hər iki komitədə bu məsələyə baxılmışdır. Əmək Məcəlləsinin “Azərbaycan xalqı qarşısında xüsusi xidmətləri olan işçilərin əmək məzuniyyətinin müddəti” adlanan 120-ci maddəyə “Azərbaycan Respublikasının Vətən müharibəsi Qəhrəmanlarına” sözləri əlavə olunur.

Vergi Məcəlləsinin 102.2.1-ci maddəsinə isə “Azərbaycan Respublikasının Vətən müharibəsi qəhrəmanlarının və Azərbaycanın Milli Qəhrəmanlarının” sözləri əlavə olunur.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bu dəyişikliklər Vətən müharibəsi qəhrəmanının adının təsis olunması ilə əlaqədardır. Xahiş edirəm, hörmətli həmkarlar birinci oxunuşda bu əlavələrə səs versinlər.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Arzu müəllim. Sizin komitənizdən başqa, bu məsələyə Musa müəllimin, Tahir Mirkişilinin, Qədirə xanımın, Adil müəllimin və Əli müəllimin komitələrində də baxılıb. Kimin sözü var?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Heç bir sözünüz yoxdur, çox sağ olun. Çıxış etmək istəyən var.

Azər Badamov. Buyurun, Azər müəllim.

A.Badamov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, təqdim olunmuş qanun layihələrindəki dəyişiklikləri dəstəkləyirəm. 44 günlük Vətən müharibəsində xüsusi şücaət göstərən qəhrəmanlıq zirvəsinə yüksəlmiş şəhidlərimizin adının əbədiləşdirilməsini, təbliğini vacib hesab edirəm. Vətən müharibəsi qəhrəmanlarının göstərdikləri qəhrəmanlıqlar mütəmadi təbliğ olunmalı, gənc nəsillərimizin vətənpərvərlik ruhunun tərbiyə olunmasında mühüm rol oynamalıdır. O cümlədən Vətən müharibəsi qəhrəmanlarımızın göstərdikləri igidliklər, ölkəmizi qələbəyə aparmış döyüşləri haqqında materiallara orta məktəblərin tədris planlarında da yer verilməsini vacib hesab edirəm.

Təqdim olunmuş qanun layihəsini müsbət dəyərləndirməklə yanaşı, bu qanunun 3-cü maddəsi, Vətən uğrunda həlak olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi formaları ilə bağlı fikrimi bölüşmək istəyirəm. Qeyd etmək istəyirəm ki, 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad olunması yolunda öz canından keçmiş hər bir şəxs qəhrəmandır. Vətən müharibəsində həlak olan hərbiçilərimiz Ali Baş Komandanın əmrlərini rəhbər tutaraq düşmən gülləsindən qorxmamış, cəbhədə qələbə naminə igidliklə şəhidlik zirvəsinə yüksəlmişlər və onlar hər bir hörmətə və ehtirama layiqdirlər.

Qeyd etdiyim 3-cü maddədə Vətən uğrunda həlak olanların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün şəhid olmuş şəxsin Vətən uğrunda döyüslərə görə ordenlə təltif olunmasının lazım olduğu deyilir. Amma medallarla təltif olunmuş şəhidlərimiz haqqında heç nə qeyd olunmur. Elə şəhidlərimiz var ki, rayonlarımızın işğaldan azad olunmasında şanlı döyüş yolu keçərək 3–4 medala layiq görülüb-lər və Şuşanın azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə həlak olublar. Vətən müharibəsində həlak olan şəhidlərimizin hər bir günü qəhrəmanlıq salnaməsi olmuşdur.

Son vaxtlar şəhid valideynləri bizə müraciətlərində vətən, torpaq uğrunda həlak olmuş övladlarının adlarının oxuduqları məktəblərə və ya küçələrə verilməklə xatirələrinin əbədiləşdirilməsini xahiş edirlər. Düşünürəm ki, 3-cü maddədə qeyd etdiyim kateqoriyadan olan şəhidlərimiz də əks olunmalıdır. Məsələn, kənddə bir şəhid var və onun adı oxuduğu orta məktəbə verilərsə, bu, həm şəhidin yaxınlarını sevindirmiş olar, həm də orada təhsil alan şagirdlərin mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində də böyük rol oynamış olar.

Ola bilsin ki, bir kənddən bir neçə şəhid olsun. Belə olan halda, şəhidin adı onu yaşadığı məhəlləyə və ya küçəyə rəsmi qaydada verilməklə, bir barelyef qoymaqla onun xatirəsinin əbədiləşdirilməsi mümkündür. Bu, həm də belə qəhrəman oğullar yetişdirmiş valideynlər üçün bir təsəlli olar. Müvafiq komitədə qanun layihəsində dəyişiklikləri təqdim etmiş orqanla bu məsələnin də müzakirə edilərək ikinci oxunuşda nəzərə almağınızı xahiş edirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Elman Məmmədov. Buyurun, Elman müəllim.

E.Məmmədov. Çox sağ olun, hörmətli Sahibə xanım. Mən hörmətli deputat həmkarım Razi Nurullayevin və

indi Azər Badamovun qaldırdığı məsələlərlə bağlı fikrimi bildirmək istəyirəm. Çünki cəmiyyətdə müəyyən qədər narazılıq yaradan bir vəziyyət yaranıbdir. Yaxın iclaslarımızda Nazirlər Kabinetinin şəhid adının əbədiləşdirilməsi, orden və medallarla təltif olunma, ad verilmə ilə bağlı bir qərarı barədə mövqeyimi bildirmək istəyirəm. Bu məsələ ilə bağlı fikrimi mətbuatda da bir neçə dəfə bildirmişəm. Bu insan vətən uğrunda canını qurban verib, şəhidlik zirvəsinə yüksəlib. Mən hesab edirəm ki, şəhidlik zirvəsindən yüksək bir zirvə, “şəhid”dən yüksək, müqəddəs bir ad yoxdur. Bu insan daha nə etməli idi ki, onun adı küçəyə, məktəbə və sairə verilsin. Bu əsgər hökmən orden və medalla təltif olunmalıdırmı? Onun ordeni də, medalı da, qəhrəman adı da şəhid adında öz əksini tapıbdir. O, şəhiddir, bundan yüksək bir zirvə yoxdur. Biz niyə ayrışkıllıq qoymalıyıq ki, bu şəhid orden və medalla təltif olunubdur, onun adını küçəyə, məktəbə vermək olar, bu şəhidin isə orden və medalı yoxdur, onun adını heç yerə vermək olmaz. Bu, düzgün yanaşma deyil, ədalətsiz yanaşmadır.

Digər bir məsələ birinci Qarabağ müharibəsi şəhidlərimizlə bağlıdır. Hörmətli Razi müəllim bu məsələyə toxundu. Şəhidin yenisi, köhnəsi yoxdur. 100 ildə, 1000 ildə bundan qabaq şəhid idi, 44 günlük müharibəmizdə canlarından keçənlər də şəhiddir. Elə bu gün baş verən hadisələrdə də şəhidlərimiz var. Onların arasında ayrışkıllıq edərək, fərqləndirmə düzgün deyil.

Birinci Qarabağ müharibəsi şəhidləri var. Rayonlarımızda onların məzarları var. Hörmətli Sahibə xanım, mən bir neçə rayonun adını çəkə bilərəm. Çünki o rayonların icra başçıları ilə görüşmüşəm, şəxsnə telefonla danışmışam və demişəm ki, sənənin ərazində filan kənddə, filan yerdə şəhid məzarları var. Sən heç bir dəfə gedib o şəhid-

lərin məzarlarını görmüsən? O şəhid məzarları nə gündədir, xəbər var? Niyə o şəhid məzarlarına baxmırsınız? Biri deyir pulumuz yoxdur, hərə bir cür bəhanə gətirir. Görürsünüz, 44 günlük müharibə ərzində, Allah hamısına rəhmət etsin, şəhidlərimizin məzarları haqqında müəyyən problemlər də yarandı. Bu insanlar Qarabağ müharibəsi uğrunda, torpaq uğrunda şəhid olublar. Bu gün onların məzarları niyə baxımsız qalmalıdır? Bu gün o şəhid ailələrinin mənzillə təmin olunmasında niyə problemlər yaranmalıdır? Niyə onlara müəyyən güzəştlərin edilməsində problemlər yaranmalıdır? Hökmən nə isə olmalıdır, kim isə bunu deməlidir?

Mən bu məsələyə münasibətimi ona görə bildirdim ki, qoy, bəzi məmurlar, icra başçıları, nazirliklər, komitələr bundan nəticə çıxarsınlar. Şəhidlər bir-birindən fərqləndirilməməlidir. Bu, ən yüksək, müqəddəs zirvədir. Onların təltifinin olub-olmaması, ad verilib-verilməməsinin fərqi yoxdur. Ən yüksək ad şəhid adıdır. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Elman müəllim.

Qənirə Paşayeva. Qənirə xanım, buyurun.

Q.Paşayeva. Hörmətli Sədr, hörmətli həmkarlar, mən də həmkarlarımızın qaldırdığı bu çox önəmli məsələ ilə bağlı bir neçə fikir söyləmək istəyirəm. Ramazan bayramı günlərində mən millət vəkili seçildiyim Tovuz rayonunda idim. Orada həm 44 günlük Vətən müharibəmizdə şəhid olmuş qəhrəmanların ailələri ilə, həm də birinci Qarabağ müharibəsində şəhid olmuş qardaşlarımızın, qəhrəmanlarımızın ailələri ilə görüşürdüm. Onların qaldırdığı ən vacib məsələlərdən birincisi şəhidlərinin adının əbədiləşdirilməsi ilə bağlı idi. Mənim burada bunu səsləndirməyim bizim müəyyən hökumət qurumlarına bir çağırış olsun. Mən də rayonlardan birini təmsil edirəm. Kənd rayonlarında,

kəndlərin əksər küçələrinin, demək olar ki, heç adı yoxdur. Şəhidlərimizin hamısının adını rayonlarda, kəndlərimizdə küçələrə verməklə onların xatirəsini əbədiləşdirmək mümkündür. Hər bir kəndə nəzər salsaq, görürük ki, hətta onların əksəriyyətinin yaşadıkları rayonda da küçələrə adlarını vermək mümkündür. Bu prosesin, sadəcə, mexanizmini asanlaşdırmaq lazımdır. Yəni bu mexanizm ondan ibarətdir ki, şəhidin ya milli qəhrəman adı, ya da iki ordeni olmalıdır. Məktəbə, küçəyə yanaşma ilə digər obyektlərə yanaşma arasında fərq ola bilər. Bəlkə bir kənddə 20 küçə var. Amma bir kənddən 5–6 şəhid də var. Bu küçələrə onların adları verilsə, nə bir narahatlıq çıxmaz, nə də heç bir ailə bundan narazı qalmaz.

Biz ailələrlə danışanda onlar cənab Prezidentə təşəkkürlərini bildirdilər. Onlar Ali Baş Komandanın, cənab Prezidentin, hörmətli Mehriban xanımın, dövlətimizin diqqətindən, qayğısından, sayğısından çox razıdırlar. Dedilər ki, biz hamımız övladlarımızla fəxr edirik, amma istəyirik ki, onların xatirəsi gözümüzün önündə əbədiləşsin. Biz o küçədən keçəndə görək ki, övladımızın adı orada yaşayır. Azyaşlı övladlar var, atasız böyüyürlər. Onlar gələcəkdə görsünlər ki, ataları qəhrəmandır, onların adı yaşayır.

Mən araşdırmışam ki, bu təqdimatı necə olur. Rayonlar Nazirlər Kabinetinə təqdimat verməlidir, o təqdimatlara baxılmalıdır. Çox xahiş edirik, bəlkə bu prosesə elə rayonların daxilində də baxılmasını təmin etmək, məsələni həll etmək mümkün olar. Yaxud Nazirlər Kabinetindən xahiş edirik ki, bu məsələlərə baxılma sürətləndirilsin. Demək olar ki, bütün şəhid ailələrinin əsas məsələsi məhz bununla bağlı idi. Elə burada o qədər boş küçə var ki. Bizim övladlarımızın adı bu küçələrdə əbədiləşdirilsə, nə olar ki?

Burada deyilənlərlə razıyam ki, ordenin olub-olmaması

düşüncəsini ortaya atmaq heç də doğru deyil. Bizim bu qədər kəndlərimizdə boş küçələrimiz varsa, qoyun, onlar qəhrəman şəhidlərimizin adları ilə adlansın. Bu, daha da vacib olar.

İkinci bir məsələni də qeyd etmək istəyirəm. Digər rayonlarla bağlı bilmirəm, amma Tovuz rayonunda məsələ belədir: ailələr qəhrəman şəhidlərimizin orden və medallarla təltif olunması ilə bağlı cənab Prezidentə çox təşəkkür edirlər. Amma bu orden və medalların ailələrə təqdim olunması bir az gecikir. Onlar valideynlərdir, ailələrdir, bu onlar üçün böyük bir təsəllidir. Bu işi icra edəcək qurumları çağırırıq, xahiş edirik ki, bu orden və medalların ailələrə təqdim olunması prosesi sürətləndirilsin. Çünki ailələr məhz bunu xahiş edirdi.

Digər bir məsələ. Biz inanırıq ki, çətin vəziyyətdə olan şəhid ailələlərinin və qazilərimizin mənzillə təminatı məsələsi həll olunacaq. Amma rayonlarda onların həyət-yanı torpaq sahəsi ilə təmin olunması həyata keçirilməlidir. Nə qədər müraciətlər edirlər. Bir rayonda bunu həyata keçirmək olar.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Yazılanlar var, əgər heç kim təkid etmirsə, mən səsə qoyacağam. 20-ci məsələni səsə qoyuram. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.03 dəq.)
Lehinə	73
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	73
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 18 nəfər səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

İndi növbəti, 21-ci məsələni mən səsə qoyuram. Buyurun, qanun layihəsinə birinci oxunuşda münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.04 dəq.)
Lehinə	74
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	74
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Məlumat verin, Şakir müəllim.

Ş.Şabanov. Lehinə 19 nəfər səs vermişdir.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, qəbul edildi.

Hörmətli həmkarlar, növbəti 22-ci məsələ “Məşğulluq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Məsələyə dair məlumat vermək üçün mən Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri hörmətli Musa Quliyevə söz verirəm. Musa müəllim, buyurun.

M.Quliyev, *Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, hörmətli xanım Sədr. Hörmətli millət vəkilləri, “Məşğulluq haqqında” Qanuna edilən dəyişikliyin əsas mahiyyəti ondan ibarətdir ki, qanuna iki maddə 24.12-ci və 24.13-cü maddələrin əlavə edilməsi təklif olunur. Bu dəyişiklik özünüməşğulluq layihələrinin həyata keçirilməsində səmərəliliyin artırılması, şəffaflığın yüksəldilməsi və nəzarət-monitorinq tədbirlərinin, eləcə də təlim

materiallarının, biznes planının hazırlanması xidmətlərinin maliyyələşdirilməsinin hüquqi bazasının yaradılmasından ibarətdir.

Hörmətli millət vəkilləri, məlumunuz olduğu kimi, özünüməşğulluq layihəsi cənab Prezidentin əhalinin məşğulluğunun yaxşılaşdırılması istiqamətində son illərdə təklif etdiyi və həyata keçirilən ən uğurlu layihələrdən biridir. 2017-ci ildə bu layihə pilot şəklinə ölkəmizdə fəaliyyətə başlamışdır. Ötən müddət ərzində isə bu layihə çərçivəsində təxminən 50 minə yaxın kiçik ailə kəndli təsərrüfatı və mikrosahibkarlıq subyektləri yaranmışdır.

Qanuna görə, ildə bir dəfə bu müəssisələrin monitorinqinin, eyni zamanda, yeni fəaliyyətə başlayan özünüməşğulluq layihələrinin təlimlərinin və biznes planlarının həyata keçirilməsi üçün İşsizlikdən Sığorta Fondunda maliyyə vəsaiti nəzərdə tutulubdur. Həmin qanunun icrası ilə bağlı “Məşğulluq haqqında” Qanuna da dəyişiklik olunur. Bu o qədər də böyük məbləğ deyil. Yəni bir günün nəqliyyat xərci təxminən 15 manat məbləğində, bir təlimin həyata keçirilməsi üçün isə 50 manat məbləğində məvacib verilməsi nəzərdə tutulur. Bu, hələlik layihədir, yəni qanun qəbul olunandan sonra müvafiq icra hakimiyyəti orqanı həmin məbləğləri də təsdiq edəcəkdir.

Qanunun qəbul olunması özünüməşğulluq xidmətlərinin daha da keyfiyyətli və səmərəli həyata keçirilməsinə xidmət edəcəkdir. Qanuna səs verməyinizi sizdən xahiş edirəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Musa müəllim.

Etibar Əliyev. Buyurun, Etibar müəllim.

E.Əliyev. Təşəkkür edirəm, hörmətli Sahibə xanım. Hörmətli həmkarlar, mən də təklif olunan dəyişiklikləri dəstəkləyirəm və lehinə səs verəcəyəm. Qanunvericilikdə

bəzi hüquqi mexanizmlərin və anlayışların qeyri-müəyyən və yaygın olması iş axtaran şəxslərin müəyyən hissəsinin işsizlik sığortası ilə əhatə olunmaq imkanına subyektiv maneələr yaradır. Nümunə olaraq “Məşğulluq haqqında” Qanunun 6-cı maddəsində təsbit edilən “münasib iş” anlayışını göstərmək mümkündür. Həmin maddəyə əsasən iş axtaran üçün onun təhsili, ixtisası, əvvəlki peşəsi üzrə təcrübəsi, səhhəti, təklif edilən iş yerinə ictimai nəqliyyatla gedib-gəlməsi mümkünlüyü nəzərə alınan münasib iş sayılır. Münasib iş yerinin iş axtaranın yaşayış yerindən maksimum uzaqlığı ilə bağlı şərtlər həmin ərazidə nəqliyyat şəbəkəsinin imkanları nəzərə alınmaqla müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanlar tərəfindən müəyyən edilir. Praktika göstərir ki, səlahiyyətli dövlət qurumları tərəfindən təklif olunan işin münasibliyini müəyyən edən meyar və şərtlər normativ hüquqi sənəd kimi hələ də hazırlanmayıb. Belə vəziyyətdə yerli məşğulluq qurumları öz subyektiv baxışları əsasında təklif olunan işin münasib olub-olmaması barədə qərar verir. Nəticədə bir sıra iş axtaran vətəndaş reallıqda onun üçün münasib olmayan işdən imtina etdiyi üçün işçi kimi qeydə alınmaq və müavinət təyin edilmək hüququnu da itirmiş olur.

Digər tərəfdən, COVID-19 koronavirus pandemiyası Azərbaycanda potensial olaraq işsizlik riski ilə üzləşə biləcək əhalinin sosial müdafiəsinin təşkili ilə bağlı bir sıra çağırışları ortaya qoydu. Əvvəla məlum oldu ki, iqtisadiyyatın böhranlarla və hər hansı gözlənilməz hadisələrlə üzləşmədiyi sakit dövrlərdən fərqli olaraq iqtisadiyyatın qapadılmasına, həmçinin daralmasına səbəb olan hadisələr baş verdiyi mərhələdə genişmiqyaslı qeyri-formal məşğulluq daha ciddi sosial təhlükəsizlik probleminə çevrilir.

Son olaraq mən hörmətli Musa müəllimə bu məsələyə münasibət bildirməsini xahiş edərdim. Müstəqil qiymətləndirmələrə görə, Azərbaycanda iqtisadi fəal əhalinin 60 faizə qədərinin qeyri-formal məşğulluq sferasında olması ciddi narazılıq kimi qeyd olunur. Belə çıxır ki, bu problem səbəbindən Azərbaycanda sığortasız məşğulluğun miqyası potensial işsizlərin sayını əhəmiyyətli dərəcədə üstələyir. Həqiqətənmi, bu belədir? Təşəkkür edirəm.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini **Əli Hüseynli** sədrlik edir*

Sədrlik edən. Çox sağ olun.

Qənirə xanım Paşayeva.

Q.Paşayeva. Çox təşəkkür edirəm, hörmətli Əli müəllim. Hörmətli həmkarlarım, mən bu məsələni dəstəkləyəcəyəm. Amma bir məsələni xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Yenə söyləyirəm, mən, Tovuzda idim, şəhid ailələri ilə görüşürdük. Milli Məclisdə, demək olar ki, hər gün bizim şəhid ailələri ilə görüşümüz olur, onların müəyyən müraciətləri, məktubları olur. Mən burada bir çağırış səsləndirmək istəyirəm. Çünki cənab Prezident bunu xüsusi vurğulamışdır. İlk öncə bölgələrdə, rayonlarda şəhid ailələrinin işlə təmin olunması məsələsi prioritet olmalıdır, ondan sonra qazilərimizin işlə təmin olunması məsələsi həll edilməlidir. Bu istiqamətdə müəyyən işlər görülüb. Amma mən bu çağırışları rayonlara rəhbərlik edən şəxslərə səsləndirmək istəyirəm. Məsələn, mənim millət vəkili seçildiyim rayonda da şəhid ailələri var. Qəhrəman şəhidin həyat yoldaşı və iki övladı ön cəbhədə yaşayır. Övladları məktəbə hazırlayırlar. Xəstə və yaşlı qayınatası da ailənin

üzərindədir. Xanımın bir xahişi var. Deyir, mənə bir işlə təmin edin, uşaqların daha yaxşı təhsil ala bilməsi və sair üçün çalışmaq istəyirəm. Amma görürsünüz ki, zaman keçir, onların bu istəkləri reallaşa bilmir. Ona görə mən təklif edirəm ki, ümumiyyətlə, bir monitoring keçirilsin. Məlum olsun ki, hansı rayonda nə qədər şəhid ailəsi işlə təmin olunub. Nə qədəri təmin olunmayıbsa, səbəbi nədən ibarətdir, niyə təmin olunmayıb? Şəhidlərimiz nur içində yatsın. Mən açıq deyirəm, elə şəhid ailələri var ki, şəhidin ailəsi də, ata-anası da evdə bir oğulun üzərində qalıb. Demək, o işləməlidir ki, bu ailəyə dəstək olsun. Ona görə rayonlarda bu məsələyə xüsusi önəm verilməlidir.

İkinci məsələ qazilərlə bağlıdır. Bir qaziyə 50 kilometr uzaqda bir iş təklif etmək düzgün deyil. Mən çox xahiş edirəm, biz buna baxmalıyıq. Çünki mən hesab edirəm və Azərbaycanın bütün ailələri də bununla razıdırlar ki, harada iş imkanları varsa, o yeri birinci haqq edən şəhidlərimizin ailələridir, sonra isə qazilərimizdir. Onların məşğulluğu ilə bağlı işlər görülür, bilirəm. Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə tez-tez danışıraq. Onlar da çox işlər görür. Amma rayonlarda icra hakimiyyəti qurumlarına, kəndlərdə icra hakimiyyəti qurumlarına və bələdiyyələrə, rayonlarda çalışan iş adamlarına bu çağırışı eləmək istəyirik ki, dövlətimizin başçısının çağırışları bizim hamımız üçün örnekdir. Şəhid ailələrimizin, qazilərimizin işlə təmin olunması ən vacib məsələlərdən biridir. Buna xüsusi diqqət etməliyik. Məncə, rayonlarda onun monitoringi də aparılmalıdır. Hansı rayonda bu sahədə daha çox iş görür, hansı rayonda daha az iş görülür və bu niyə azdır? Onlara ciddi şəkildə xəbərdarlıq edilməlidir. Ona görə mən nazirlik tərəfindən görülən işləri çox yüksək qiymətləndirirəm. Amma bölgələrdə icra

hakimiyyəti qurumlarını da bu məsələlərə fəal yanaşmağa dəvət edirik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım.

Musa müəllim, münasibət bildirmək istəyirsiniz?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Buyurun.

M.Quliyev. Çox sağ olun, hörmətli Əli müəllim. Hörmətli millət vəkilləri, qaldırılan məsələlərin heç biri qanunun müzakirəsinin predmetinə uyğun deyil. Amma aktual olduğuna görə cavab vermək istəyirəm. Bu gün ərzində bir neçə deputat həmkarlarımız şəhid ailələrinin sosial müdafiəsi ilə bağlı məsələlər qaldırdılar. Bununla bağlı məsələlər, problemlər var. Amma problemi söyləyərkən görülən işləri də xatırlatmaq istəyirəm. Ümumiyyətlə, “birinci Qarabağ müharibəsi şəhidləri” və “ikinci Qarabağ müharibəsi şəhidləri” deyilən bir anlayış yoxdur. Şəhid ailəsi var, şəhid var və onlar hamımız üçün müqəddəsdir, istər qanunda, istər qərarda, istərsə də vətəndaşın münasibətində onlar bərabərdir. O ki qaldı şəhid ailələrinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı qaldırılan məsələlərə, 9100 şəhid ailəsi, yəni birinci Qarabağ müharibəsi şəhidi deyirik, onların ailələri hamısı mənzillə təmin olunubdur. 2014-ci ilə qədər növbəyə duran bütün şəhid ailələri və Qarabağ əlilləri mənzillə təmin olunublar. 2014-cü ildən bu yana növbəyə dayananlar üçün isə bu ilin yanvarında cənab Prezidentin xüsusi sərəncamı olub. Yaxın 4 il ərzində o insanların hamısı, ailələri və Qarabağ əlilləri mənzillə təmin olunacaqlar.

Ötən ilin sonunda torpaqların işğaldan azad olunması ilə əlaqədar olaraq məcburi köçkünlər üçün tikilən və onlara verilməsi nəzərdə tutulan 5000 mənzilin 44 günlük zəfər müharibəsində şəhidlərin ailələrinə və qazi olanlara

verilməsi qərara alınıb. Artıq o proses başlayıb və onların mənzil təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı işlər gedir.

Qənirə xanımın qaldırdığı onların məşğulluğunun təmin olunması ilə bağlı digər bir məsələ. Bəli, bu sahədə bizə də müraciətlər var. Hörmətli Əli müəllim, Sizinlə bir yerdə bir qrup şəhid ailəsini də dinlədik. Ondan sonra mən Məclis rəhbərliyinin xüsusi göstərişi ilə Gəncə şəhərinə getdim və orada bu kateqoriyadan olan insanları dinlədik. Onu demək istəyirəm ki, bu il 16 min özünüməşğulluq proqramına 16 min nəfərin cəlb olunması nəzərdə tutulur ki, bunlardan 8 mini, təxminən yarısı şəhid ailələri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Rayonlarda və şəhərdə olan şəhid ailələrinin ilk növbədə işlə təmin olunması məsələsi aktualdır. Amma hələlik, bu sahədə Nazirlər Kabineti tərəfindən də tədbirlər görülür. Yəqin ki, bu ilin sonunda bu problem tamamilə aradan qaldırılacaqdır.

Hörmətli Etibar müəllimin qaldırdığı münasib iş məsələsi: o özü də qanun layihəsində oxudu, münasib işin izahatı elə bundan ibarətdir. Bundan ötrü başqa bir normativ qəbul eləməyə ehtiyac yoxdur. Orada yerlərdə peşəkarcasına izah edirlər. Ola bilər ki, haradasa məşğulluq xidmətinin əməkdaşı bunu doğru anlamır və vətəndaşa doğru izah etmir. Bu, artıq qanunun problemi deyil. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Hörmətli Musa müəllim, verdiyiniz arayısa görə sağ olun. Mən Sizinlə tam razıyam. Əslində bu, həssas məsələdir və bütün deputatları narahat edir. Hamı öz seçicisi ilə təmasdadır. Bunu səsləndirmək işin ən asan hissəsidir. Amma Sizin dediyiniz kimi, bu işin həlli ilə məşğul olmaq lazımdır. Çox sağ olun.

Nəhayət, gündəliyin sonuncu, 23-cü məsələsi Azər-

baycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində, İnzibati Xətalər Məcəlləsində, Antiinhisar fəaliyyəti haqqında...

Üzr istəyirəm, “Məşğulluq haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsinə birinci oxunuşda münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.18 dəq.)
Lehinə	76
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	76
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, siz də məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qəbul olundu.

23-cü məsələ Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində, İnzibati Xətalər Məcəlləsində, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında”, “Enerji resurslarından istifadə haqqında”, “Yerin təkisi haqqında”, “Qaz təchizatı haqqında”, “Energetika haqqında”, “Lisenzialar və icazələr haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyəələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” qanunlarda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsidir.

Buyurun, hörmətli Tahir müəllim Rzayev.

T.Rzayev. Çox sağ olun, Əli müəllim. Hörmətli deputat həmkarlarım, təqdim olunmuş qanunlara edilmiş dəyişikliklər həm uyğunlaşma xarakteri daşıyır, həm də müvafiq qanunlarda müəyyən ifadələrin təkmilləşməsinə nəzərdə tutur. Bu dəyişikliklər “Lisenzialar və icazələr

haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə uyğunlaşdırılır. Torpaq Məcəlləsinin 63-cü maddəsinin 2-ci hissəsində “icazə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı və ya bələdiyyə həmin işlərin aparılması üçün layihə sənədlərində nəzərdə tutulmuş müddətdə verirlər” sözləri icazə “Lisensiyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq verilir” sözləri ilə əvəz edilir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 228-ci maddəsində, “lisenziya və ya icazə olmadan” sözləri “icazə olmadan və ya icazə şərtlərini pozmaqla” sözləri ilə, “Antiinhisar fəaliyyəti haqqında” Qanunun 12-1-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin 4-cü abzasında isə “xüsusi razılıq” sözləri “icazə” sözü ilə əvəz edilir.

“Enerji resurslarından istifadə haqqında” Qanuna edilmiş dəyişikliklər isə “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanunun tələblərinə uyğunlaşdırılır. “Yerin təkisi haqqında”, “Qaz təchizatı haqqında”, “Energetika haqqında” və digər qanunlara edilmiş dəyişikliklər də bu qəbildəndir. Uyğunlaşma xarakterlidir. Sizdən bu dəyişikliklərə münasibət bildirməyinizi xahiş edirəm. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Tahir müəllim.

Elman Nəsirov, buyurun.

E.Nəsirov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Əli müəllim. Hörmətli həmkarlar, təklif olunan qanun layihələri içərisində “Qaz təchizatı haqqında” Qanunla bağlı bir neçə fikrimi səsləndirmək istəyirəm. Bu, bir həqiqətdir ki, ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin müəllifi olduğu regionların sosial iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramları ilk növbədə regionlarımızın qazlaşdırılması məsələsini özündə ehtiva edir. Bu iş, həqiqətən də, yüksək səviyyədə getməkdədir. Hazırda ölkəmizdə qazlaşdırılmanın səviyyəsi

96,2 faizə çatıb. Eyni zamanda, söyləyim ki, ölkədə 2500-ə qədər yaşayış məntəqəsi qazla tam təmin edilib. 2 milyon 370 mindən çox abunəçi də bu qazdan istifadə edir. Bunlar hamısı həqiqətdir.

Amma başqa bir arayış üçün başqa bir həqiqəti də söyləyim. Ölkəmizin elə şəhərləri və rayonları var ki, 100 faiz qazla təmin olunublar. Məsələn, Gəncə, Mingəçevir, Naftalan, Sumqayıt, Yevlax, Balakən, Biləsuvar, Şirvan, Ağstafa, Hacıqabul və sair Kürdəmirə qədər 100 faiz qazla təmin ediləblər. Elə rayonlarımız var ki, 97–99 faiz qazla təmin ediləblər. Ağsu, Bərdə, Tərtər, Goranboy, Şamaxı, Göyçay və sair. Amma qazla nisbətən az təmin edilən, yəni səviyyəsi bir qədər aşağı olan 70–80 faiz də göstərilir. Bura Zaqatala, Qusar, Qax, Gədəbəy və digər rayonlar da daxildir.

Bu gün mənim çıxışımın əsas məqsədi heç də hansısa rayonunun hansı səviyyədə qazla təmin edilməsinin rəqəmlərini sadalamaq deyil. Məqsədim odur ki, bir müqayisə olsun. Belə ki, mənim təmsil olduğum Cəlilabad rayonunun qazla təminatı, təsəvvür edin, 50 faizə yaxındır. Bayaq 100 faiz, 97–99 faiz qazla təmin olunmuş rayonları söylədim. 70–80 faiz aşağı hədd hesab olunur, Cəlilabad isə 50 faizə yaxın qazla təmin olunub.

Başqa bir həqiqəti də söyləyim. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev 2015-ci il avqust ayının 11-də Cəlilabadda olarkən söylədi ki, ölkəmizdə qazlaşdırılma yüksək səviyyədə gedir. Amma Cəlilabadda qazlaşdırılmanın səviyyəsi 40 faizdir. Bu, olduqca aşağı göstəricidir, keçən müddət ərzində 50 faizə yaxınlaşıb. Hesab edirəm ki, bu, çox ciddi məsələdir.

Bu gün söz alıb çıxış etməyim də məhz bununla bağlıdır ki, müqayisə edəndə Cəlilabad rayonunda qazlaşdırılma çox aşağı səviyyədədir. Elə təkcə bir rəqəm söyləyim. Cəlilabadla qonşu rayon Biləsuvar rayondur. Biləsuvarda

qazlaşdırılmanın səviyyəsi 100 faizdir. Müqayisə edin ki, Cəlilabadda bu nə qədər aşağı vəziyyətdədir.

Mənim bu yaxınlarda şəhid ailələri ilə görüşüm zamanı İran sərhədi boyunca olan Cəlilabadın kəndlərində oldum. Bizim şəhidlərimiz var, Allah onlara rəhmət eləsin! Onların valideynləri ilə görüşərkən söylədilər ki, ən böyük probleminiz, ən böyük dərdimiz qazımızın olmamasıdır. Bunu mənə əsas problem kimi söylədilər və xahiş etdilər ki, bu məsələni parlamentdə qaldırım. Hesab edirəm ki, müvafiq dövlət qurumları da bu məsələ ilə ciddi məşğul olacaq və bu qeyri-proporsionallıq aradan qaldırılacaq. Cəlilabadın sakinləri, xüsusən həssas kateqoriyadan olan şəhid ailələrimiz, həmin ərazilərdə qazdan istifadə etmək xoşbəxtliyinə, mən deyərdim ki, nail olacaqlar. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun.

Hörmətli həmkarlar, xahiş edirəm, bu qanun layihəsinə birinci oxunuşda münasibət bildirəsiniz.

Səsvermənin nəticələri	(saat 16.25 dəq.)
Lehinə	76
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	76
Nəticə: Yetərsay yoxdur	

Şakir müəllim, xahiş edirəm, məlumat verin.

Ş.Şabanov. Lehinə 20 səs verilmişdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, qanun layihəsi qəbul olundu.

Hörmətli həmkarlar, bununla da iclasımız başa çatdı. Gələn həftənin iclasının vaxtı ilə bağlı sizi məlumatlandıracaq. Çox sağ olun.

EDİLMƏMİŞ ÇIXIŞLARIN MƏTNLƏRİ

21 may 2021-ci il

Əliabbas Salahzadə. Sahibkarlıq subyektlərinin inkişaf etdirilməsi, mövcud prosedurların daha da şəffaflaşdırılması ölkəmizdə aparılan iqtisadi islahatların əsas hədəflərindəndir. “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanunda edilməsi nəzərdə tutulan çoxsaylı dəyişikliklər də həmin məqsədə xidmət edir. Qanun layihəsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin dövlət satınalmalarında şəffaflığın və səmərəliliyin təmin edilməsinə dair tapşırıqlarının icrası, bu sahədə ölkəmizin beynəlxalq reytinglərdə mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədinə xidmət edir.

Təklif olunan dəyişikliklərdə elektron satınalmanın əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, kotirovka sorğusu prosedurunun da elektronlaşması və açıq tenderlə yanaşı, kotirovka sorğusunun (5 min manatdan 50 min manatadək olan tenderlər) yalnız portal vasitəsi ilə həyata keçirilməsi, dövlət satınalma proseslərində iştirak haqlarının və digər xərclərin əhəmiyyətli şəkildə azaldılması, sahibkarlara iştirak üçün geniş imkanların yaradılması, o cümlədən iştirak haqlarının portalın operatoruna ödənilməsinin təşkili mütərəqqi addımlardır.

Qanuna ediləcək dəyişikliklər dövlət satınalmaları üzrə prosedurların və şikayət mexanizminin təkmilləşdirilməsi, prosedur zamanı müəyyən edilmiş müddətlərin konkretləşdirilməsi, optimallaşdırılması, əlavə məsuliyyət tədbirlərinin müəyyən edilməsi baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir. Əvvəllər müqavilənin qalibi olan sahibkar (podratçı) müqavilə üzrə icazələri fərdi qaydada aidıyyəti döv-

lət qurumlarından almalı idisə, bu dəyişikliklərdən sonra satınalma müqavilələrinin icrasına başlanılması üçün icazələrin alınması satınalan təşkilatlar tərəfindən qabaqcadan təmin ediləcəkdir ki, bu da işi xeyli asanlaşdıracaq.

Portal vasitəsi ilə həyata keçirilən satınalmalarda iştirak haqqının portalın operatoruna ödənilməsi, portalın təkmilləşdirilməsi üçün dayanıqlı maliyyə təminatının yaradılması və satınalma barədə elanların yalnız portal vasitəsi ilə verilməsi də həm əlavə maliyyə vəsaitinin, həm də vaxt itkisinin qarşısını alacaq.

Dəyişikliklərdə satınalma komissiyası üzvlərinin sayı, təhsil və peşə tələbləri ilə bağlı məsələlər dəqiqləşdirilir, tender iştirakçısının müsabiqədən kənarlaşdırılmasına səbəb ola biləcək hallar göstərilir.

Təklif olunan dəyişikliklər qəbul edildikdən sonra biznes mühitinin əlverişliliyinin artması, bununla əlaqədar olaraq ölkəyə əlavə investisiyaların cəlb olunması, dövlət satınalmalarında şəffaflığın və səmərəliliyin yüksəlməsi, sui-istifadə hallarının minimallaşması, elektron üsulla keçirilən satınalmaların sayının artacağı üçün satınalmalara nəzarətin asanlaşacağı, daha effektiv hesabatlılığın qurulacağı və nəzarət imkanlarının genişləncəyi gözlənilir. Həmçinin bu dəyişikliyin təsdiqindən sonra sahibkarlar arasında rəqabətliliyin artacağı da gözlənilir ki, bununla əlaqədar olaraq dövlət vəsaitindən daha qənaətli istifadəyə zəmin yaranacaq, satınalma prosesində operativlik, çeviklik və əlçatanlıq səviyyəsi yüksələcəkdir.

Hesab edirəm ki, “Dövlət satınalmaları haqqında” Qanuna təklif olunan çoxsaylı dəyişikliklər dövlət satınalmalarında şəffaflığın, sağlam rəqabətin və səmərəliliyin artırılması, sui-istifadə hallarının aradan qaldırılması, ictimai nəzarətin gücləndirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət

yətə malikdir.

Malik Həsənov. Hər birimiz ömrümüzün ən xoşbəxt, unudulmaz günlərini yaşayırıq. Biz çox xoşbəxt nəslin nümayəndələriyik ki, torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasını görə bildik. Hər gün işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızın bərpası və soydaşlarımızın öz dədə-baba torpaqlarına qayıdışı istiqamətində möhtərəm cənab Prezidentimizin öndərliyi ilə daha geniş işlər görülür. May ayının 12–13-də Şuşada keçirilmiş “Xarıbülbül” festivalı qayıdışımızın ən gözəl təzahürlərindən biri oldu. Yüksək səviyyədə təşkil edilmiş festival dünyaya çağırış olmaqla, bu torpaqların həqiqi sahiblərinin kim olması faktını bir daha ortaya qoydu.

Hesab edirəm ki, bu kimi festivalların və digər mədəni tədbirlərin sayını gələcəkdə daha da genişləndirməliyik. Fikrimcə, Cıdır düzünə Qarabağ atlarını qaytarmağın zamanı artıq gəlmişdir. Gələcəkdə Cıdır düzündə beynəlxalq at yarışlarının keçirilməsi yaxşı olardı.

İşğal illərində erməni vandalları tərəfindən tarixi irsimizin saxtalaşdırılması istiqamətində olduqca dağıdıcı fəaliyyət sərgilənmişdir. Bu baxımdan onlar bölgənin arxeoloji abidələrinə münasibətdə xüsusi dağıdıcı fəaliyyət ortaya qoymuşdular. Təklif edərdim ki, Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu tərəfindən bölgədə arxeoloji tədqiqatlar üzrə xüsusi proqram hazırlanıb təqdim edilsin. Bu sahəyə dövlət büdcəsindən vəsaitlərin ayrılması prosesinə ciddi diqqət yetirilməsi vacibdir.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə geniş quruculuq işləri həyata keçiriləcəkdir. Bu zaman tikinti prosesinə arxeoloqların ciddi nəzarəti təmin edilməlidir ki, qazıntılar zamanı üzə çıxan arxeoloji abidələrimiz dağılmasın. Çünki bu abidələr əzəldən bu torpaqların sahiblərinin bizlər

olduğunu sübut etmək baxımından özündə mühüm faktiki material və informasiyalar saxlayırlar.

Digər bir məsələ işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə quruculuq işlərinə ölkəmizin ayrı-ayrı bölgələrində yaşayan işsiz əhali qruplarının, xüsusən də gənclərin cəlb edilməsi ilə bağlıdır. Yaxşı olardı ki, hər bir rayon üzrə əhali sayına uyğun olaraq, kvota müəyyənləşsin və həmin sayda iş qabiliyyətli əhali tikinti-quruculuq işlərinə cəlb edilsin. Bu, həm də işsizlik kimi ciddi bir problemin müəyyən qədər yumşalmasına kömək etmiş olar.

Sosial baxımdan həssas əhali qrupuna aid olan ödənişli əsaslarla təhsil alan tələbələrlə bağlı qeyd etmək istəyirəm. Çox təqdirəlayiq haldır ki, dövlətimiz növbəti dəfə humanizm prinsiplərindən çıxış edərək yenidən sosial müdafiəyə ehtiyacı olan ailələrin övladlarının təhsil haqlarının ödənilməsini üzərinə götürmüşdür. Lakin burada yenə də pay torpağı məsələsi maneə olaraq qarşıya çıxır. Əslində çox kiçik əmtəə istehsalına və gəlir əldə etmək imkanı verməyən ölçüdə olan pay torpaqlarına malik olmaq bu ailələrin övladlarının təhsil haqlarının dövlət vəsaiti hesabına ödənilməsini mümkünəşür edir. Təklif edirəm ki, qanunvericilikdə olan bu maneəni aradan qaldıraaq və pay torpağı məsələsini bir meyar olaraq qanunvericilikdən çıxaraq. Çünki gerçəkdən, pay torpağına malik, lakin ondan faktiki istifadə etməyən, deyərdim, yoxsulluq səviyyəsindən belə aşağı səviyyədə yaşayan ailələrimiz vardır ki, onların övladları təhsil haqlarını ödəyə bilmədiklərindən təhsillərini yarımçıq saxlamağa məcbur olurlar.

* * *

Təqdim olunan layihənin məzmunundan da göründüyü kimi, burada banklara kredit müqabilində ipoteka qoyulmuş əmlakın hərraclarda satılması və ya hərraclarda satıla

bilmədiyi halda, onun bank tərəfindən götürülməsi prosesi və bu proses zamanı vergitutulma zamanı meydana çıxan hüquqi boşluq və ziddiyyətlərdən söhbət açılır. Ümumiyyətlə, nəzərə almaq lazımdır ki, bu problem son illər olduqca aktualdır. Qanunvericilikdə kifayət qədər boşluq və ziddiyyətli məqamlar vardır və bu ziddiyyətlər bilavasitə bankların deyil, vətəndaşların sosial hüquqlarının pozulmasına səbəb olur. Problem qaytarılmayan və ödənilməyən kredit məsələlərinin aktual olduğu son 5 ildə daha da aktuallaşmış. Konstitusiyaya Məhkəməsinin 2020-ci il 23 iyul tarixli qərarı əsasında hazırlanaraq bizə təqdim olunan sənədi məqbul hesab etməklə yanaşı, sənəddə əksini tapmayan, lakin olduqca əhəmiyyətli məqamlar barədə fikirlərimi qeyd etmək istəyirəm.

1. Hazırda qüvvədə olan Mülki Məcəllədə nəzərdə tutulur ki, birinci və ikinci hərraclarda ipoteka və ya girov predmetinin satışı zamanı müvafiq olaraq 15 və üstəgəl 10 faiz güzəşt nəzərdə tutulur. “İpoteka haqqında” Qanunda isə deyilir ki, bank təkrar hərracda müəyyən edilmiş satış qiymətindən 25 faizdən az olmayan qiymətə ipoteka predmetini ala bilər. Buradan belə nəticə hasil olur ki, vətəndaş bu zaman əmlakının dəyərinin ilkin qiymətinin 40 faizini itirir. Hesab edirik ki, əmlakın hərracda satışı zamanı onun likvid qiymətinin 25 faizi nəzərə alınaraq güzəşt tətbiq edilməlidir. Bir çox hallarda vətəndaş əmlakı ala bilmir və qiymətləndirmə prosesində qiymətləri qəsdən süni şəkildə azaldırlar. Çoxillik təcrübə və müşahidələr göstərir ki, bir çox hallarda sonda banklar ipoteka altında olan əmlakları əldə edərək onları yaxın şəxslərin adlarına keçirirlər. Müəyyən olunmalıdır ki, ipoteka predmeti ancaq dövlət reyestrindən keçmiş əmlak olmalıdır, yarımçıq tikililərə, yaxud da ilkin sənədi olub qeydiyyatda

alınmayan tikililərə şamil edilməli deyil.

2. Digər bir məsələ ondan ibarətdir ki, əgər hərracda satış baş tutsaydı, vətəndaşın hesabından vergi tutulacaqdı. Bu da ədalətsizlikdir, çünki vətəndaşa çatmalı olan (vətəndaşın əmlakının qiymətləndirilərək hərracda satılan məbləğdən, yəni vətəndaşa çatmalı məbləğdən) məbləğdən vergi tutulduğu halda, bankın ipoteka predmeti olan əmlakı bank əldə etdiyi zaman (həm də hərracda satılmadığına görə ilkin dəyərindən 25 faiz miqdarında güzəşt tətbiq edildiyi halda) banklardan vergi tutulmur. Onsuz da, vətəndaş “yanıb”, əmlakını, hər şeyini itirib. Vergitutma sosial ədalətlə həyata keçirilməlidirsə, onda banklar bilsinlər ki, təkrar hərracdan sonrakı qiymətin maksimum 10 faizi, yəni ümumlikvid qiymətin cəmi 25 faizi miqdarında güzəşt əldə edə bilərlər.

Göründüyü kimi, burada “İpoteka haqqında” Qanunla Mülki Məcəllə arasında ziddiyət var və bu ziddiyətin aradan qaldırılması zəruridir. Təklif edirəm ki, vergitutma obyektı, yəni ipoteka predmeti, məsələn, evdirsə, onda əmlakı qəbul edən müvafiq xərcləri (vergi və sair) özü çəksin və gələcəkdə onları vətəndaşdan tələb etmək hüququ olmasın.

* * *

“Baytarlıq haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa təklif edilən dəyişikliklərə dair qanun layihəsi aktual məsələyə həsr edilmişdir. Son illər baytarlıq sahəsində də özəl sektorun iştirakını görürük və bu istiqamətdə dövlət tərəfindən müəyyən təşviqedicı tədbirlər həyata keçirilir. Bütün bunlar olduqca təqdirəlayiqdir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bu məsələ həm heyvandarlığın inkişafı, həm də insanlarımızın sağlıq durumunun dəstəklənməsi baxımından önəmlidir. Burada bir sıra məqamlara

ciddi diqqətin artırılmasına ehtiyac vardır. Diqqət yetirilməsi vacib məqamlardan ən əsası, fikrimcə, ümumi karantin xarakterli brusellyoz, dabaq və sair xəstəliklərə nəzarətlə bağlıdır. Hesab edirəm ki, bu kimi xəstəliklərlə mübarizə məsələsi və ümumi profilaktik tədbirlərin görülməsi, ümumi laborator nəzarət mexanizmlərinin işlənilməsi, kütləvi peyvəndlənmə tədbirlərinin icrası dövlətin nəzarətində saxlanılmalıdır. Bu kimi xəstəliklərə qarşı mübarizədə heç bir sahibkar başlı-başına buraxılmamalıdır. Məsələn, hər hansı bir kənddə müxtəlif təsərrüfatlarda mövcud olan 100 baş heyvandan 80-i dabağa qarşı peyvənd olunubsa, qalan 20 baş heyvan sahibkarların məsuliyyətsizliyi üzündən peyvənd olunmayıbsa, onda bu istiqamətdə atılan addımın nəticələri heç olur.

Burada peyvəndlənmə prosesinin tam dövlət vəsaiti hesabına aparılmasının zəruriliyini də qeyd etməliyik. Çünki elə kəndlilər var ki, təsərrüfatlarında olan heyvanları öz vəsaitləri hesabına peyvənd etdirmək gücündə deyillər və belə təsərrüfatların peyvəndlənmə prosesindən kənar qalması görülən profilaktiki tədbirlərin səmərəliliyini aşağı salır. Ona görə təklif edirəm ki, kütləvi karantin xarakterli xəstəliklərə qarşı mübarizənin təşkili, tədbirlərin görülməsi birbaşa dövlət nəzarətində saxlanılsın. Özəl sektor isə bu sahədə yalnız dövlət qurumu ilə müqavilə, dövlət vəsaiti əsasında xidməti həyata keçirsin. Yəni kütləvi karantin xüsusiyyətli xəstəliklərlə mübarizə tədbirlərini tamamilə sahibkarların və baytar xidməti göstərən özəl qurumların öhdəsinə buraxmaq olmaz.

Toxunmaq istədiyim digər bir məsələ ölkəyə gətirilən müxtəlif cinsdən olan heyvanlarla bağlıdır. Hələ Sovet dövründə rayonlaşmamış yerli iqlim şəraitinə uyğunlaşmayan heyvanların kor-koranə ölkəyə gətirilməsi kolxoz

və sovxozlarda ciddi itkilərlə müşayiət olunurdu. Təəssüf ki, bu tendensiyaya indi də rast gəlinir. İsti iqlim şəraitli yerlərdən ölkəmizin rütubətli bölgələrinə gətirilən heyvanlar 10 ildən sonra vərəm xəstəliyindən tələf olur. Bununla yanaşı, brusellyoz xəstəliyinin qaynaqlandığı səbəblərdən biri də rayonlaşmamış heyvanların idxalı ilə bağlıdır. Ona görə də təklif edirəm ki, Baytarlıq Xidməti heyvanların idxalı prosesinə ciddi nəzarət etməli, bu prosesi tənzimləyən səmərəli mexanizmlər işlənməlidir.

Sədaqət Vəliyeva. 44 günlük müharibədən sonra Azərbaycan Ermənistanla sərhədlərinin delimitasiyası və demarkasiyasını həyata keçirməkdədir. Bu proses tamamilə qanun çərçivəsində həyata keçirilən bir məsələdir. Lakin çox təəssüflər olsun ki, həm bir sıra dövlətlərin, həm də daxilimizdəki “5-ci kolon”un nümayəndələrinin qərəzli mövqeyi ilə qarşılaşmaqdayıq.

Ermənistanın bu məsələdə səs-küy salmasını daxildəki siyasi situasiyaya uyğun olaraq, anlamaq mümkündür. Amma Fransa, Hindistan kimi ölkələrin beynəlxalq qaydalara uyğun şəkildə həyata keçirilən prosesə müdaxilə etmək cəhdləri başa düşülən deyil. Fransa 30 ilə yaxın müddətdə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olsa da, heç zaman neytrallıq nümayiş etdirə bilməyib. Daim Azərbaycana münasibətdə ikili standartlar, qərəzli mövqe ortaya qoyub. Bəs Hindistana nə olub? Axı, Hindistanın uzaqdan-yaxından bu bölgədəki problemlərlə əlaqəsi yoxdur. ABŞ, Rusiya kimi ölkələr problemin tənzimlənməsi üçün köməklik təklif etdikləri halda, başqa ölkələr qərəzli yanaşma ilə nə üçün Azərbaycanı ittiham etməlidir? Yaxşı olar ki, elə Fransa da, Hindistan da daxili işləri ilə məşğul olsunlar. Azərbaycan heç bir beynəlxalq qanunun tələblərini pozmur, hansısa dövlətin ərazisinə iddia

etmir. Ermənistan məğlub ölkə kimi kapitulyasiya edərkən üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirməlidir. 10 noyabr bəyanatında açıq şəkildə göstərilir ki, sərhədlər müəyyənləşdirilməlidir, Zəngəzur dəhlizi də daxil olmaqla bütün kommunikasiyalar açılmalıdır. Əgər Ermənistan bu öhdəlikləri yerinə yetirməzsə, müvafiqət göstərərsə, hətta təxribata əl atarsa, qalib ölkə kimi Azərbaycanın Ermənistanı yenidən sülhə, sabitliyə məcburetmə hüququ vardır.

Daxilimizdəki düşmən mövqeyində olan radikal müxalifət də anlamalıdır ki, bu gün səsləndirdikləri fikirlər dövlətin və xalqın milli maraqlarına ziddir. Ölkəmizin ziyalıları, jurnalistləri, ictimaiyyət nümayəndələri istər mətbuatda, istərsə də sosial şəbəkələrdə “5-ci kolon”un Prezident İlham Əliyevin çıxışlarını, xüsusən də Zəngəzur dəhlizi, milli maraqların qorunması ilə bağlı fikirlərini təhrif etmələrinə, kontekstdən çıxarmalarına reaksiya verməli, indiki tarixi əhəmiyyətli dövrdə onları susdurmalıdırlar. Biz görürük ki, Azərbaycan milli maraqlarını təmin etməyə çalışdığı bir dövrdə ermənilər və onların havadarları, erməni lobbisinin dəstəklədiyi dairələr, habelə radikal müxalifət ölkəmizə təzyiq etmək, dövlətimizi haqq və hüquqlarından imtina etməyə məcbur buraxmaq istəyirlər. İndiki halda yalnız birlik nümayiş etdirilməli, xalqı sosial şəbəkələr vasitəsi ilə aldatmağa çalışanlara layiq olduqları cavab verilməli, ictimai rəyin zəhərlənməsinin qarşısı alınmalıdır. Bu işdə hər kəs üzərinə düşən vəzifəni yerinə yetirməlidir. Çünki bu gün dövlətimiz ən mühüm tarixi dövrdən keçir.

Tamam Cəfərova. Azərbaycan bir həftədir ki, Qarabağ zəfərinin davamı olan daha bir möhtəşəm tədbirin təsiri altında yaşayır. Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı və

şəxsən fondun Prezidenti Mehriban Əliyevanın böyük səyi və zəhməti nəticəsində Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşada keçirilən “Xarıbülbül” musiqi festivalı zəfər tariximizin yeni bir salnaməsi oldu. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müzəffər ordumuzun misilsiz fədakarlığı nəticəsində əldə etdiyimiz qələbə münasibəti ilə keçirilən zəfər paradından sonra “Xarıbülbül” festivalını şanlı qələbəmizin musiqi paradı da adlandırmaq olar.

“Xarıbülbül” musiqi festivalının keçirilməsi Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşını bərpa etməklə bərabər, Qarabağın tarixi simasının, Şuşanın mədəniyyət mərkəzi statusunun bərpasını təcəssüm etdirdi və öz möhtəşəmliyi ilə yadda qaldı. Azərbaycan xalqının milli sərvəti olan “Xarıbülbül” festivalı, sözün əsl mənasında, milli birlik, qürur, zəfər, ləyaqət bayramına çevrildi. Mədəniyyət paytaxtımız Şuşadan dünyaya musiqi dili ilə mənəvi-siyasi mesajlar ünvanlandı.

Təsadüfi deyildir ki, Prezident İlham Əliyev festivalın açılışında bu tədbirin şəhidlərin ruhuna həsr olduğunu, böyük qələbə üçün qəhrəman hərbiçilərimizə və Azərbaycan xalqına borclu olduğumuzu qeyd etdi: “Xalq birləşdi, xalq həmrəylik göstərdi, bir yumruq kimi birləşdi və bu qələbəni Azərbaycan xalqı qazandı. Bu bizim hamımızın qələbəsidir”.

“Xarıbülbül” festivalı Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin nümayişinə çevrildi. Festivalda Azərbaycanda yaşayan xalqların nümayəndələrinin də çıxış etməsi ölkəmizdəki milli həmrəyliyin nümunəsidir. Vətən müharibəsi bir daha göstərdi ki, ölkəmizdə milli birlik, milli həmrəylik vardır. Torpaqlarımızın işğaldan azad olunması üçün bütün etnik və dini icmaların nümayəndələri vahid amal, vahid bayraq altında birləşərək çiyin-çiyinə döyüş-

dülər. Bu baxımdan “Xarıbülbül” musiqi festivalı ölkəmizdə mövcud olan çox konfessionallığın və multikultural həyat tərzinin mədəniyyət sahəsində təcəssümü idi. Şuşadan, qədim torpağımızdan bir daha bütün dünyaya mesaj verdik: “Ölkələr belə inkişaf etməlidir, ancaq çoxkonfessiyalı, çoxmillətli ölkələrdə, cəmiyyətlərdə inkişaf olur, birlik olur, milli həmrəylik olur, sülh olur. Hər gün bütün sahələrdə uğurlu inkişaf yolu keçən Azərbaycan Respublikası dünyada çoxkonfessiyalı, multikultural dəyərlərə sadıq olan nadir ölkələrdəndir ki, ölkəmizdə olan digər xalqların nümayəndələri daim firavan, sülh, birlik və harmoniya şəraitində yaşayırlar”. Bütün bunlar Azərbaycanda əsrlərlə mövcud olmuş tolerant mühitin, multikulturalizm ənənələrinin qorunmasını, Prezident İlham Əliyevin hakimiyyəti illərində bu qədər diqqət ayrılmasının nə qədər düzgün siyasət olmasını bir daha əyani sübut etdi.

“Xarıbülbül” musiqi festivalı mədəni olduğu qədər siyasi baxımdan da böyük əhəmiyyətə malikdir. Festival kimin kim olduğunu, kimin hansı mədəniyyətə sahib olduğunu, Qarabağın əsl sahiblərinin kim olduğunu əyani surətdə nümayiş etdirdi. Bu tədbir Azərbaycanın gücünün göstəricisidir. Bəli, bu gün Azərbaycan durmadan inkişaf edir. Bu siyasi mesajlar ona işarədir ki, heç kim Azərbaycan torpağına göz dikə bilməz. Heç kim Azərbaycanla güc dilində danışa bilməz.